

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

B.110028

TAGAJÁNLÁSOK

1939-BEN

KÉZIRATUL

BUDAPEST

1939

B 110028

A kiadásért felel: Kibédi Varga Sándor.

14236 Sárkány Nyomda R.-T. Budapest, VI., Horn Ede-utca 9.
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

TAGAJANLÁSOK

1939-ben.

AZ I. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Dr. HUSZTI JÓZSEF-et, a Pázmány Péter-Tud. Egyetem ny. r. tanárát, a M. T. Akadémiának 1922 óta levelező tagját s három bizottságának előadóját, a M. T. Akadémia I. osztályának nyelvtudományi alosztályába *rendes tagul* ajánljuk.

Már tavalyi ajánlásunk alkalmával, amelyhez az I. osztály is hozzájárult, az összes ülésnek csak egy szavazatán múlt a rendes taggá választás. Huszti Józsefnek azóta kifejtett értékes és buzgó munkásságából a következőket emeljük ki:

1. *La letteratura dell'età Augustea negli studi ungheresi* (Roma, Istituto di Studi Romani 1938. Quadroni Augustei. Studi stranieri XIV.) Ez a tanulmány annak az előadás-sorozatnak egyik része, melyben az Istituto di Studi Romani az Augustus-jubileum alkalmával az Augustus korával kapcsolatban az egyes országokban kifejtett tudományos munkásságot feldolgoztatta.

2. *La „Ara pacis Augustae“*. Corvina 1939. A rekonstruált Ara pacis történetének ismertetése.

3. *L'instruction publique: Visage de la Hongrie*. Paris, 1938. A Magyarországot ismertető gyűjteményes munkában közoktatásunk multját és jelen problémáit ismerteti és fejtegeti.

4. *Janus Pannonius költeményei Hegedüs István fordításában*. Bpest 1938. M. T. Akadémia. Szakszerű bevezetéssel ellátott kiadás a Klassz. Filológiai Bizottság megbízásából.

5. A *Szent István korabeli magyarországi latinság*. Felolvasás a Szent István-Akadémián (sajtó alatt). Feldolgozva a Szent István korabeli latin nyelvű munkákat, nyelvük genezisének megállapítása céljából.

6. *Andreas Pannonius: Super Cantica Cantorum*. Andreas Pannonius eddig ismeretlen és kiadatlan művének ismertetése a M. T. Akadémia I. osztályának felolvasó ülésén. A nagyértékű hivatalos adományt az Akadémia Római Magyar Történeti Intézet Bizottságának megbízásából Huszti József fogja sajtó alá rendezni.

Kultúrpolitikai és pedagógiai jellegű cikkeinek felsorolását itt mellőzve még csak azt említjük meg, hogy az Augustus-jubileum bezárása alkalmával Rómában tartott Congvego Augusteo-n Akadémiánkat Huszti József képviselte.

Azt a kiváló érdemét sem hallgathatjuk el, hogy mint szerkesztő önzetlenül és fáradhatatlanul hozzájárult az Egyetemes Philologiai Közlöny tudományos színvonalának emeléséhez.

Huszti József eddigi tudományos munkássága teljes mértékben rászolgált a rendes tagságban nyilvánuló elismerésre. Eddigi, buzgó és kiváló tehetségre valló tevékenysége jogossá teszi azt a várakozást, hogy Huszti József kivált a magyar humanizmus, a magyar-olasz humanista kapcsolatok s a magyar humanisták működésének hivatott bűváraként még sok jelentős eredménnyel fogja gazdagítani a hazai tudományosságot.

Melich János ig. és r. t.
Csengery János t. t.
Gyomlay Gyula t. t.

Láng Nándor r. t.
Moravcsik Gyula l. t.
Szidarovszky János l. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

Az első osztály A) alosztályában megüresedett egyik levelező tagsági helyre **BARCZI GÉZA** gyakorló-gimnáziumi tanárt, a Kir. Magy. Pázmány Péter-Tudományegyetem magántanárát, az Akadémia Nyelvművelő Bizottságának meghívott tagját, van szerencsénk mély tisztelettel ajánlani.

Bárczi Géza érdemes és gazdag munkásságot fejtett ki a nyelvtudomány terén. Különösen a magyar-francia nyelvi, művelődéstörténeti és települési kapcsolatok foglalkoztat-

ták, s e tárgykörökön belül számos értékes és maradandó megállapítást tett.

Csak a francia nyelvtörténet problémáit vizsgálja két önálló munkájában (*A francia r hang történetéhez*. Szeged, 1926; *Ó-francia hang- és alaktan*. Pécs, 1933). Csak a magyar nyelvészet körébe vág a magyar argót-ról írt nagy tanulmánya, amely ugyancsak önállóan jelent meg a Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványaként (*A „pesti nyelv”*. Budapest, 1932).

Bárczi munkásságának a zömét azonban a magyar nyelv és a magyar középkor francia érintkezéseinek vizsgálata alkotja. E vizsgálatoknak részleteredményei különféle szakfolyóiratokban jelentek meg (*Autour d'une étymologie*, RevEtHongr. I, 184; *Két ó-francia jövevényszavunk hangtörténetéhez*: MNy. XXV, 181; *Tálya*: MNy. XXV, 263; *Furmint*: MNy. XXV, 338; *Mécs*: MNy. XXVI, 30; *Címer*: MNy. XXVI, 302; *Márc*: MNy. XXVI, 389; *Must*: MNy. XXVII, 122; *Szekrény*: MNy. XXVIII, 199; *Lakat*: MNy. XXIX, 91; *Paraj*: MNy. XXIX, 264; *Alistál, Felistál*: MNy. XXXII, 90; *Balaven*: MNy. XXX, 333; *Korc*: MNy. XXXV, 18; *Ó-provençal jövevényszavak a magyarban*: NyK. L, 18; *Az ó-magyar sc hangjelölés*: MNy. XXXI, 74, 140 stb.). E dolgozatok mindegyike fölényes nyelvi és széleskörű tárgyi tudással íródott, de ami igazán értékessé teszi őket: a biztos probléma-látás és az egészséges kritikai érzék.

Ezek a tulajdonságok nyilatkoznak meg Bárczi összefoglaló dolgozataiban is, amelyek e témakörből veszik tárgyukat. Az *Ó-francia jövevényszavaink problémái* c. értekezése, amelyet az Akadémia a Sámuel—Kölber díjjal tüntetett ki, világos rendszerbefoglalása mindazoknak a részletproblémáknak (az átadó nyelv földrajzi és rétegbeli hovatartozása, az átvétel ideje stb.), amelyek a magyar nyelv francia kölcsönzései körül egyáltalán felmerültek. E részletproblémák megoldását tartalmazza *A magyar nyelv francia jövevényszavai* c. szintézise, amely a Magyar Nyelvtudomány Kézikönyvének önálló fasciculusaként jelent meg 1938-ban.

Mindezekben a munkákban nemcsak a nyelvi vonatkozások vannak gondosan és kritikailag feldolgozva, hanem mindig ott szerepel a művelődéstörténeti háttér is, amely a nyelvi átadást ill. átvételt lehetővé teszi és végső fokon magyarázza. És hogy a kép teljes legyen, Bárczi a politikai történet tényeit is vizsgálati körébe vonja és cikkeiben (Rev.-EtHongr. VI, 113, VIII—IX, 317, MNy. XXXII, 260) több új adattal gazdagítja ezirányú ismereteinket. Legjelentősebb

dolgozata e téren a Századok 1937. évi folyamában jelent meg *A középkori magyar-vallon érintkezésekhez* címmel.

A felsoroltakon kívül még mintegy 50 kisebb dolgozatot és ismertetést, több kitűnő középiskolai tankönyvet is írt Bárczi. A kisebb dolgozatok közül több nyelvhelyességi és nyelvművelési tárgyú. Ezek alapján hívta meg őt Akadémiánk a Nyelvművelő Bizottságba.

Ha a Tekintetes Akadémia csatlakozva indítványunkhoz, a megválasztás kitüntetésében részesíti ajánlottunkat, akkor e nagyműveltségű és jeles felkészültségű kutató még inkább bekapcsolódhatik abba a munkába, amelyet az Akadémia végez.

Melich János ig. és r. t.	Szidarovszky János l. t.
Németh Gyula r. t.	Laziczius Gyula l. t.
Pais Dezső l. t.	Ligeti Lajos l. t.
Zsirai Miklós l. t.	

Dr. KNIEZSA ISTVÁN egyetemi c. ny. rk. tanárt, a Magyar Nemzeti Múzeum alkönyvtárnokát az I. osztály A) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk.

Dr. Kniezsa István eddig megjelent dolgozatai négy csoportba oszthatók:

a) Dolgozatok a *magyar nyelvtudomány* köréből. Ebből a csoportból kiemeljük a következőket: 1. *A magyar helyesírás a tatárjárásig*. Budapest, 1928. Ez az értekezés a tatárjárásig terjedő magyar helyesírás történetét írja meg az e korból fennmaradt emlékek eredetiben való tanulmányozása alapján. Rendkívül nagy szorgalommal összegyűjtött anyag segítségével megállapítja, mely magyar hangnak milyen latin betűs jegye vagy jegyei voltak a jelzett korban. S hogy ezt helyesen megállapíthassa, részletesen szól arról, milyen volt ekkor a magyar nyelv hangzórendszere. E megállapításaiban a magyar nyelvtörténetben való nagy jártaságáról tesz tanúságot. Az értekezést a Magyar Tudományos Akadémia az 1929. évi Sámuel—Kölber-díjjal tüntette ki. — 2. *A magyar zs hang eredete*. (Megjelent a Magyar Nyelv 1933. évi folyamában és külön is.) Az értekezés, melyet a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1933. évi Szily-jutalmával tüntetett ki, azt a kérdést vizsgálja, mikor keletkezett a magyar zs hang, mert hiszen a finnugor alapnyelvben nem volt zs, s milyen hatásoknak köszöni eredetét. Az egyik kérdésre az a felelete, hogy a X. és XI. század határán, a

másikra meg az, hogy több tényezőnek van része benne. E tényezők a következők: egyes esetekben s-ből zöngésüléssel, más esetekben zöngés zárhang előtt hasonulással keletkezhetett s keletkezett is zs, a legfontosabb tényezők azonban azok a jövevényszavak voltak, amelyek az átadó nyelvben zs-vel hangzóttak. Minthogy tehát hasonulással keletkezett a zs, ennél fogva az idegen szavak zs-je megmaradhatott zs-nek s így fonémmé válhatott nyelvünkben. — Sok kisebb-nagyobb cikke jelent meg még a magyar nyelvtudomány köréből, legtöbbször a Magyar Nyelv c. folyóiratban.

b) Második csoportba tartozó dolgozatai hazai *helynevek eredetével*, továbbá e helynevek a történelem és a magyar nyelvtudománnyal való kapcsolatával foglalkoznak. Közülök kiemeljük nagy munkáját: *Magyarország népei a XI. században* címűt, amely az „Emlékkönyv Szent István király halálának 900. évfordulóján“ II. kötet 377—481. lapján jelent meg egy térképmelléklettel. Megjelent a nagyértékű mű német nyelven is: Ungarns Völkerschaften im XI. Jahrhundert címen, l. Archivum Europae Centro-orientalis IV. 1938. — A munka történeti, nyelvészeti, régészeti és településföldrajzi bizonyítékok alapján megállapítja, hogy Magyarországon a XI. században milyen népek laktak. Az eredményeket gondosan megszerkesztett térképen is szemlélteti. — Más e körbe vágó dolgozatai: 1. *Pseudorumänen in Pannonien und in den Nordkarpathen*. Archivum Europae Centro-orientalis I: 1935, 97—220, II: 1936, 84—178. — Ugyanez külön: *Ostmittleuropäische Bibliothek*. Bd. II, Dragănu Miklós, kolozsvári oláh tudós elméletének minden névmagyarázatra kiterjedő kritikája. Körülbelül 300, főképen magyarországi hely- és személynévmagyarázat. — 2. *Ragozott magyar helynevek a tótban*. MNy. XXXII: 1936, 317—8. Azoknak a tót helyneveknek a jegyzéke, amelyek a magyarból ragozott alakban kerültek át, pl. magyar *Felfalu*: tót *Felfaluba*. — 3. *Hely-, személy- és családnévmagyarázatok* Szabó István „Ugocea megye“ c. munkájában. Több ezer névmagyarázat. — 4. *Westungarische Ortsnamen*. Ungar Jahrb. XVII: 1937, 275—291. Moór Elemér, Westungarn im Mittelalter im Spiegel der Ortsnamen. Szeged, 1936. c. munkájának bírálata és eredményeinek több ponton való helyesbítése. — 5. *Zur Frage der gepidisch-rumänischen Symbiose in Siebenbürgen*. Archivum Europae Centro-orientalis III: 1937, 208—227. Az erdélyi gepida-oláh folytonosság elméletének kitűnő kritikája. — 6. *A nyugatmagyarországi besenyők kérdéséhez*. Doma-

novszky-émlékkönyv, Budapest, 1937. 323—337. A sopron- és mosonmegyei besenyőkre vonatkozó elméletek bírálata. A rájuk vonatkozó források összeállítása. Megjegyzések a török személynevekből származó magyar helynevek alapján vonható településtörténeti következtetések módszeréhez.

c) A harmadik csoportba tartoznak azok a dolgozatok, amelyek a szlávssággal összefoglalóan, továbbá a szláv nyelvek emlékeivel, a szláv nyelveknek a magyarral s a magyarnak a szláv nyelvekre tett hatásával foglalkoznak. Kiemeljük: 1. *A szlávok*. Kincsestár. (A Magyar Szemle Társaság könyvtára 26. sz.) Budapest, 1932. 8°. 80 lap. — Összefoglaló munka, mely a szlávsságra vonatkozó következő kérdésekről tájékoztatja az olvasót: a) Őshaza, nyelvi rokonság; b) A faji összetétel; c) Kultúra; d) Államalapítás; e) A pánszlávizmus; f) A magyarság szerepe a szlávok történetében; g) Függelék, mely statisztikai adatokat közöl. — 2. *Újabb vélemények a magyar nyelv szláv jövevényszavainak eredetéről*. Nyelvtudományi Közlemények XLIX: 1935, 350—361. Conev bolgár és Bujnák Pál cseh-tót elméletének kritikája. — 3. *Z historycznych zagadnień dialektu wchodniosłowackiego* (A keleti-tót nyelvjárás történetéhez). Sprawozdania z posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności XL: 1935, 108—115. — Ugyanez francia nyelven: Bulletin de l'Académie Polonaise XL: 1936. — A szepes-, sáros- és zemplénmegyei helynevek alapján arra a kérdésre óhajt felelet adni, hogy a keleti tót nyelvjárás eredetileg tót, vagy lengyel nyelvjárás volt-e. — 4. *Zabytki języka słowackiego w Archiwum Państwowem w Budapeszcie*. Slavia Occidentalis XII: 1935, 175—180. Rövid beszámoló a XVI. századi tót nyelvemlékekről, utána egy keleti-tót nyelvjárásban írt, 1575-ből származó levél közlése.

d) Negyedik csoportba soroljuk a nyelvtudomány és a történettudomány körében megjelent művek nagyértékű és bíráló ismertetéseit, amelyek a Századokban, az Ungarische Jahrbücherben, továbbá az Archivum Europae Centro-orientalis-ban megjelentek.

Nem sorolhatjuk fel az a) d) csoportba tartozó valamennyi dolgozatát. A felsoroltak és a fel nem soroltak egyaránt bizonyítják, hogy dr. Kniezsza István tudományos problémákat lát, tudományos kérdéseket önálló kutatások alapján megoldani vagy a megoldáshoz közelebb vinni igen jól tud. Az a munkásság, melyet eddig kifejtett, biztos záloga annak, hogy tudományunk még igen sokat várhat tőle. Eddig végzett tudományos munkája alapján melegen ajánl-

juk a Tekintetes Akadémiának, hogy dr. Kniezsa Istvánt levelező tagjai sorába iktassa.

Szinnyei József íg. és r. t.	Moravcsik Gyula l. t.
Melich János íg. és r. t.	Szidarovszky János l. t.
Németh Gyula r. t.	Lazicius Gyula l. t.
Zsirai Miklós l. t.	Ligeti Lajos l. t.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Dr. PAPP FERENC ny. áll. középisk. igazgatót, a M. T. Akadémia levelező s a Kisfaludy-Társaság r. tagját, a M. T. Akadémia irodalomtörténeti és klasszikus filológiai bizottságának tagját, tisztelettel ajánljuk *rendes tagul* az I. osztály B) alosztályába.

Papp Ferencet tizennyolc esztendeje, 1921-ben választotta a Tekintetes Akadémia levelező tagjai közé. Ebben a választásban a jeles képességei iránt megnyilvánult elismerésen kívül szóhoz jutott a bizalom is: akkor már küszöbén állt évtizedes odaadó kutatómunkával felépített nagy műve, *Báró Kemény Zsigmond* kritikai életrajza, megjelenésének. Akadémiánk örömmel és büszkeséggel iktatta be ezt a majd ezer lapra terjedő, mintaszerű tudományos körültekintéssel készült és kiforrott alakítóerővel, az előadásnak érett és vonzó művészetével megírt munkát kiadványai sorába. Általános elismerés, szakkörökben is a legeggyebhangzóbb megbecsülés fogadta, benne az e téren mindmáig meglehetősen szegényes irodalomtörténetírásunknak kimagasló értékű gazdagodását köszöntve. A nagyszabású munka két részben került nyilvánosságra, a T. Akadémia illetménykötetei között, 1922-ben, illetőleg 1923-ban.

Ugyanez évben az Akadémiai Értesítőben (1922) és Irodalomtörténeti Közleményekben (1922 és 1925) már újabb, hasonlókép nagyarányú vállalkozásának, *Gyulai Pál* élet- és jellemrajzának, részletei váltak ismeretessé. A mutatványok kétségtelen kezességet nyújtottak arra nézve, hogy a legméltóbb feladatnak leghivatottabb megoldása van készülöben. Utóbb újabb és újabb részletek közzététele (Nemzeti Újság 1926, Debreceni Tisza István-Tud. Társaság I. oszt. Kiadványai 1927, Irodalomtört. Füzetek 1928, Budapesti Szemle 1929, 1932, 1934, Erd. Múzeum 1930 és 1934, Erd. Tud. Füzetek 1930 és 1934, Irodalomtört. Köz-

lemények 1934 és 1935, Berzeviczy-emlékkönyv 1934, A százéves Kisfaludy-Társaság 1936.) csak megerősítette ezt a jogos feltevést. 1935-ben azután ennek a művének hatszáz lapot számláló I. kötete is megjelent az illetménykötetek sorozatában. Széles korrajzi keretben hőse életének negyed-fél évtizedét tárta benne elénk, új adatok nagy bőségével, a tudományos eligazodás és egységbeöntés tökéletes biztonságával s a mellett a művészi életrajzírás követelményeinek is teljes sikerű beváltásával.

Azóta a már említett folyóiratokban a mű második feléből is több nagyértékű részlet került elibénk, méltán várakozást keltve a befejező kötet iránt, melynek megjelenése különben már csak igen rövid idő kérdése.

Így alakult szívós, buzgó és vaskövetkezetességű tudományos munkássága e két nagyjelentőségű, a T. Akadémia és a Kisfaludy-Társaság szellemét és kegyeletét kiválóképpen foglalkoztató s mindkét intézményre nézve legszentebb tartozást jelentő feladat szolgálatában.

Közben a Kisfaludy-Társaság megbízásából önálló kötetben megírta *Rákosi Jenő, a hírlapíró* című terjedelmes, tárgyilagosságával és lebilincselő előadásával egyaránt kiemelkedő tanulmányát, egyúttal a magyar sajtó egy egész, hosszú és jelentős időszakának monográfiai gazdagságú bemutatásával.

Papp Ferenc tudományos alapossága és írói természete a legjobb értelemben felfogott akadémiai szellemnek megnyilvánulása. Ehhez a szellemhez s a lankadatlan munkához tanúsított hűsége, melynek ilyen derekas és maradó eredményeket köszönhetünk, minden tekintetben megokolja, hogy a Tekintetes Akadémia a rendes tagságban rejlő elismeréssel és tiszteletadással méltányolja.

Rédey Tivadar l. t.

Voinovich Géza t. t.

Pintér Jenő r. t.

Solyomssy Sándor r. t.

Láng Nándor r. t.

Kéky Lajos l. t.

Mitrovics Gyula l. t.

ZLINSZKY ALADÁR egyetemi c. ny. rk. tanárt, a M. T. Akadémia levelező tagját, az I. osztály B) alosztályába *rendes tagnak* ajánljuk.

Zlinszky Aladár a stílusjelenségek megvilágításának igazi mestere. Az irodalomtörténet alaptudományait a filológus elmélyedésével és az esztétikus bölcselő szellemével műveli, állandóan új problémákat vet föl és old meg, a ha-

gyományos megállapításokat a lélektani megfigyelés alapulvételével gazdagítja. A magyar líra remekeinek magyarázása terén és Arany János elbeszélő forrásainak megállapításában olyan alapos munkát végzett, hogy az ifjabb irodalomtörténészek példaképeként állíthatja maga elé munkásságát. Az európai eszmeáramlatok kialakulásáról, az irodalmi fordulatok jellemvonásairól és a szellemi irányok kihatásairól gazdag szellemmel írt. A fogalmak tisztázása, a fejlődés vonalának kicövekelése s a törekvések és megvalósulások helyes kritikája különösen sokat köszönhet higgadt mérlegelő tehetségének.

Attól az időtől kezdve, hogy összehasonlító irodalmi tanulmányaival és nagy költőink remek magyarázataival föltűnt, félszázadon át lankadatlanul művelte az irodalomtudományt. Legutóbbi éveinek terméséből csak *Az euphemismusról* s a *Klasszicizmus és romantizmus* kérdéseiről írt tanulmányait említjük, továbbá olyan munkáit, amilyenek a *Bevezetés a poétikába*, *A kisebb elbeszélő műfajok*, *Művészi hangfestés és hangutánzás*, *A népi előadás stílusa*, *a Szemléletesség és hangulatosság a metaforában*, az *Érzelmkifejezés a lírában*. Dézsi Lajos Világirodalmi Lexikonában ő dolgozta ki a stilisztikai, retorikai, poétikai címszavakat, nem egyszer igen terjedelmes és mindenképen eredeti elgondolású cikkekben. Mint a Vojnits-érem bizottságának előadója, évekig felelőséges munkát végzett s forrásértékű bíráló-jelentéseket írt.

Levelező tagságának tartama alatt Zlinszky Aladár buzgón dolgozott az akadémiai életben, készséggel vállalt minden munkát, eredményesen oldotta meg a reá bízott feladatokat. Irodalmi munkássága az Akadémián kívül zajtalanul, de annál eredményesebben folyt. Végtelen szerénység a föllépésben, biztos ítélőerő a jelenségek bírálatában, rendkívüli mélység a tudományos vizsgálódásokban: ez jellemezte őt egész pályáján. Szeretet és nagyrebecsülés övezi.

Pintér Jenő r. t.
 Szinnyei Ferenc r. t.
 Vizota Gyula r. t.
 Solymossy Sándor r. t.
 Szász Károly l. t.

Kéky Lajos l. t.
 Gulyás Pál l. t. í
 Alszegehy Zsolt l. t.
 Brisits Frigyes l. t.
 Keményfy János l. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

Akadémiánk első osztályába *külső* tagul való megválasztásra tisztelettel ajánljuk **KÖPRÜLÜ FUAT M.-t**, az isztambuli egyetemen a török irodalomtörténet tanárát, volt török közoktatásügyi államtitkárt.

Köprülü egészen különleges helyet foglal el a török filológiának és Törökország tudományos fejlődésének történetében. Ő az első nyugati műveltségű filológusa Törökországnak, ki rendkívüli szorgalommal és nagy kritikai érzékkel végzett tudományos munkásságával megalapozta a török irodalomtörténet kutatását; e tudományággal ő előtte, Európában és Törökországban egyformán, inkább csak dilettáns módon foglalkoztak. Legnevezetesebb munkája a török irodalom első, népi talajban gyökerező misztikus költőiről szól.

Irodalomtörténeti munkái és cikkei mellett számos tanulmánya jelent meg a törökség régi korának művelődéstörténeti és történeti kérdéseiről is; e cikkek eredményeinek jelentős hasznát vesszük a régi magyar-török kapcsolatok kutatásánál.

Köprülü élénk kapcsolatban van a magyar tudományal. Problémáink, kiadványaink rendkívül érdeklik, több cikke a Kőrösi Csoma-Archivumban jelent meg. A magyar-török tudományos kapcsolatok erősítése fontos feladatunk s e téren Köprülütől még sokat várhatunk.

Németh Gyula r. t.
Moravcsik Gyula l. t.
Ligeti Lajos l. t.

PELLIOT PÁL párizsi egyetemi tanárt, az Institut de France tagját, Közép-Ázsia nyelveinek, történetének kiváló művelőjét az első osztályba *külső* tagnak ajánljuk.

Pelliot egyetemi tanulmányainak befejezése után Indokínába került, ott Szaigonban több évet töltött el, mint a Francia Intézet tagja, majd tanára. Innen indult 1906-ban 3 éves középázsiai kutató útjára, amelyről gazdag anyaggal tért haza Párizsba. Gyűjtésének legfontosabb része a tunhuangi középkori könyvtár, kínai, ujgur, tohár, szogd, tibeti, tangut és ó-mongol kézírataiból származik.

Pelliot sinológiai érdeklődését e tudománynak jófor-

mán minden jelentősebb ágában egy-egy maradandó műve jelzi. A konfucianizmus, taoizmus, a kínai buddhizmus nem egy jelentős részletének tisztázása az ő nevéhez fűződik. A kínai archeológiában, művészettörténetben a kínai szövegekre támaszkodó kritikai kutatásaival új iskolát teremtett. A kínai nyelvtörténet szövevényes útjain az ő elvei, megjegyzései, adalékai a legbiztosabb vezetők. A kínai nyelvtörténet útmutatásai alapján a kínai forrásoknak számos idegen nyelvű (török, mongol) glosszáját sikerült már eddig is megfejtenie.

A régi Közép-Ázsia egyik legfontosabb műveltségi körébe utalnak szogd, keleti iráni (saka) és tohár szövegkiadásai, az e nyelveket beszélő népek történetére vonatkozó kínai forrásanyagunk ismeretének bővítése és mintaszerű magyarázása.

A türkök, ujgurok, kunok történetének részleteit tárgyaló dolgozatai, ujgur szövegkiadásai és szövegmagyarázatai mintaképül szolgálnak minden turkológusnak. Közép-Ázsia vallástörténetének a kutatása, főleg a manicheizmusé és a későbbi nesztorianizmusé, elválaszthatatlan az ő nevével.

A XIII—XIV. századi középpázsiai mongol világ földerítésén senki sem dolgozott oly eredményesen, mint Pelliot. Új-perzsa, mongol és latin nyelvű okmányokat fedezett fel, egész sereg eleddig ismeretlen, vagy felhasználatlan mongol és kínai történeti forrást szólaltatott meg. Az ő kutatásai alapján tisztázódott végérvényesen a mongolkori nyugati utazók útleírásainak a forrásértéke. A kínai átirásos mongol szövegeknek a kínai-mongol és arab szótáraknak a nyelvtudományi kutatásokba való bevonásával pedig nemcsak a mongol, hanem az összehasonlító altaji nyelvészet történetében is új fejezetet nyitott.

Pelliot tudományos érdeklődésének és eredményeinek számos nagy fejezete bennünket magyarokat is közelebbről érdekel. A magyar őstörténet kutatói számára megbecsülhetetlenek azok a vizsgálódások, amelyek a Közép-Ázsia földjéről Kelet-Európába húzódó török-féle népek sorsával és műveltségével foglalkoznak, mert hiszen e népek és műveltségek hatása alatt alakult ki a honfoglalás előtti magyarság sajátos arca, e népekkel való kapcsolatai pedig még a honfoglalás és a kereszténység felvétele után sem szűntek meg teljesen. Pelliot újabb munkáiban különös figyelmet szentel a magyar vonatkozásoknak, legapróbb részleteiben is ismeri, kellően értékeli és felhasználja a magyar keletkutatás eredményeit. Közös munkaterületünk egyik

fontos kérdéséről az elmúlt évben Budapesten előadást tartott. Különös hálára kötelez bennünket a Párizsban tanuló magyar-ösztöndíjas orientalisták tudományos munkájának lelkes, szakavatott irányításával.

Mindezek alapján külső taggá való megválasztásra melegen ajánljuk.

Németh Gyula r. t.
Moravcsik Gyula l. t.
Ligeti Lajos l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Tisztelettel alulírottak ajánlják **NAVRATIL ÁKOS**-t, a Pázmány Péter-Tudományegyetem nyilvános rendes tanárát az Akadémia II. osztály A) alosztályába *rendes* tagnak.

Navratil oly bőséges és mélyenszántó tudományos munkásságra tekinthet vissza, hogy szinte nehéz rövid szavakban összefoglalni fontosabb munkáinak méltatását.

Már első nagyobb munkája *Smith Ádám rendszere és ennek bölcséleti alapja*. Budapest 1898. alapos felkészültségről és a klasszikus elmélet mélyeséges átértéséről tanúskodott. Nagy érdeme e munkának, hogy azt a tudományos háttérrel is megfesti, melyből Smith munkássága kinőtt. Navratil rövidesen egy másik érdemes munkával lépett elő. Ez *A gazdasági élet elemi jelenségei* Budapest 1901. c. könyve, mely a gazdasági élet alapjelenségeit fejtegeti. Kiváló rendező képessége és világos előadásmódora jellemzi e könyvet.

Korán kerülvén egyetemi katedrára, Navratil hozzálátott a közgazdaságtan és pénzügytan egész tárgykörének átdolgozásához. Ennek eredménye volt *Társadalmi gazdaságtan és a közháztartástan vázolata*. Budapest, 1908. c. könyve, mely mint a két évvel előbb kézirat gyanánt megjelent *Közgazdaságtani és pénzügytani jegyzetek* átdolgozott kiadása készült, azzal a célzattal, hogy tárgyról rövid áttekintést nyújtson. E munkában szerzőjének a fogalmak és a fontosabb közgazdasági és pénzügyi jelenségek találatos és tömör jellemzésére való nagy készsége bontakozott ki, mely tudományos egyéniségének egyik fővonása.

Még mielőtt ez a rendszeres munkája megjelent, Navratil egy a közgazdaságtan rendszerét tárgyaló dolgozatát-

val vonta magára a figyelmet. A *gazdasági élet és a jogi rend* címen a Földes-émlékkönyvben 1905-ben jelent meg ez az értekezés, kiépitve a gazdasági élet elsődleges és másodlagos jelenségei közötti megkülönböztetést, melyet Németországban Wagner Adolf és Stammer Rudolf igyekeztek tisztázni. Navratil rendszerében e megkülönböztetés alapvető szerepet visz, mert a jogrendnek a közgazdaságban való szerepét tisztázza és ezzel a közgazdaság és a jogi rend közötti viszonyt élesen megvilágítja. Egy évvel később e dolgozatát német nyelven is közrebocsátotta *Wirtschaft und Recht, ein Beitrag zur Theorie der sekundäre wirtschaftlichen Erscheinungen* címen. A benne kifejtett felfogást kivált a német gazdasági iskola vezetője, Diehl messzemenőleg méltányolta, ki ismételten hivatkozik *Theoretische Nationalökonomie* c. nagy munkájának IV. kötetében Navratilra.

Külföldön megjelent cikkei közül tárgyánál és eredményénél fogva külön ki kell emelnünk *Die richtige Deutung der Ertragsgesetze* c. értekezését, mely a *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*-ban jelent meg 1936-ban (144. köt. 257—273. lap). E cikk ugyanis a közgazdasági elmélet egyik erősen vitás kérdésében foglal állást és oly megoldást talál, amely jelentékeny közeledést tesz lehetővé az ú. n. csökkenő termelékenység törvényének különleges helyzetét vitató álláspont és azok álláspontja között, akik — mint főképp az amerikai írók, — e törvényt egy egységes termelékenységi törvény egyik fázisának tartják.

Hosszas tanulmányai és az irodalom állandó beható figyelemmel kísérése arra ösztökélték Navratilt, hogy nagy alapvető és rendszeres munkában foglalja össze nézeteit. Így született meg *Közgazdaságtan* c. nagy műve, melynek I. kötete 1933-ban jelent meg és rövidesen új kiadást is ért. Akadémiánk e munkát a Chorin-díjjal jutalmazta.

E műnek gazdag tartalmáról valóban nem lehet képet adni e rövid sorokban. Egy kutatásban és elmélyedésben eltöltött élet eredményeit foglalja össze, végigtekintve a tudomány újabb törekvésein. Navratil rendszerező, építő és bíráló tevékenysége egyaránt fényesen bontakoznak ki benne, párosítva tiszta, világos és szabatos előadóképességével, melyet minden korábbi munkája is mutatott. Egész felfogásán jóleső, legnemesebb értelemben vett konzervatívizmus vonul végig, mely ma, amidőn sokszor mindenáron való újításban keresik az eredetiséget, kemény bíráló képesség jele. Navratil nem az új meglátásoktól fél; ami

értékes az új gondolatokban, azt mindig szívesen fogadja, de ellensége nagy elődeink munkája lekicsinylésének és bevált tételeik mindenáron való elvetésének. Értékelméletében, tőke- és hitelméletében különösen erősen ütközik ki kiváló tehetsége, de egyúttal a valóban értékes új gondolatok helyes értelmezésére való képessége is. Nagy várakozással tekinthetünk ezért most sajtó alatt levő II. kötete elé.

Földes Béla t. t.

Balogh Jenő ig. és t. t.

Finkey Ferenc t. t.

Heller Farkas r. t.

Fellner Frigyes r. t.

Laky Dezső l. t.

Balás Károly l. t.

Navratil Ákos irodalmi munkássága.

1896—1939.

1896.

1. *A sociologia és módszere.* Közgazdasági Szemle, 881—894. l.

1898.

1. *Allami beavatkozás és egyéb értekezések.* Különnyomat a Közgazdasági Lexikon első kötetéből. 36 l.

2. *Számos tanulmány és kisebb cikk a Közgazdasági Lexikon második és harmadik kötetében.*

3. *Az értékről.* Közgazdasági Szemle, 523—543. és 584—602. l.

4. *Smith Ádám rendszere és ennek bölcséleti alapja.* Budapest, Eggenberger. 238 l.

1900.

1. *A szövetkezés szerepe társadalmunkban.* (Az Alliance Coopérative Internationale 1900. évi júliusi párizsi kongresszusán tartott előadás.) Közgazdasági Szemle, 741—751. l.

2. *A közgazdaságtan a párisi kiállításon.* Közgazdasági Szemle, 840—862. l.

1901.

1. *A gazdasági élet elemi jelenségei.* Budapest, Politzer, XVI, 300 l.

2. *A Társadalmi Múzeum első negyedévi jelentése.* Budapest, 14 l.

1902.

1. *Ráth Zoltán, 1863—1902.* Huszadik Század, 347—350. l.

1903.

1. *Jelentés a Társadalmi Múzeum berendezéséről és annak első évi munkásságáról.* A Társadalmi Múzeum Kiadványai: I. Budapest. A Társadalmi Múzeum kiadása. VIII, 347 l.

2. *Tanulmányok a balesetbiztosítás köréből.* Budapest, Athenaeum. 144 l.

3. *A társadalmi gazdaságtan elmélete.* Egyetemi előadások vázlata. (Syllabus.) Budapest, 16 l.

4. *A társadalmi múzeumi intézmény külföldön és hazánkban.* Közgazdasági Szemle, 820—834. l.

1904.

1. *Gazdaság és erkölcs.* Budapesti Szemle, 19 l.

2. *Új törvényjavaslatunk a szövetkezetekről.* Közgazdasági Szemle, 665—674. l.

3. *Ráth Zoltán és a magyar gazdaságtani tudomány.* Tanévmegegyítő tanulmány. Kassa, 17 l.

4. *Társadalmi gazdaságtan.* I. rész: Elmélet. Pótló jegyzetek „A gazdasági élet elemi jelenségei” című könyvhöz. (Könyomat.) Kassa, 217 l.

5. *Társadalmi gazdaságtan.* II. rész: A társadalmi gazdaságtan alkalmazott és gyakorlati tanai. (Közigazdasági politika.) (Könyomat.) Kassa, 420 l.

6. *A társadalmi gazdaságtan irodalmának története.* (Könyomat.) Kassa, 165 l.

7. *Allamgazdaságtan.* (Pénzügytan.) (Könyomat.) 478 l.

1905.

1. *A szövetkezetekről szóló törvénytervezet.* Jogászegyleti előadás. Magyar Jogászegyleti Értekezések. XXXI. kötet, 1. füzet, 244. sz., 39 l. — *A vita zárószava.* Magyar Jogászegyleti Értekezések. XXXI. kötet, 4. füzet, 247. sz. 232—235. l.

2. *A gazdasági élet és a jogi rend. Adalék a másodlagos gazdasági jelenségek elméletéhez.* Földes-émlékkönyv. Budapest, Pallas. 56 l.

1906.

1. *Wirtschaft und Recht. Ein Beitrag zur Theorie der secundären wirtschaftlichen Erscheinungen.* Zeitschrift für ungarisches öff. und Privatrecht. Budapest, 65 l.

2. *Közgazdaságtani és pénzügytani jegyzetek. Egyetemi előadások.* Budapest, Politzer, 797 l.

1908.

1. *A társadalmi gazdaságtan és közháztartástan vázolata.* Budapest, Grill, XII, 360 l.

1909.

1. *Anglia gazdasági forradalma a XVIII. században.* Toynbee Arnold munkájának fordítása előszóval. XIV, 172 l.

1910.

1. *Széchenyi István közgazdasági politikája.* Ünnepi beszéd. Kolozsvár, 20 l.

1911.

1. *Placements et emprunts. Mémoires sur le contact des races communiqués au premier congrès universel des races tenu à l'université de Londres du 26 au 29 Juillet 1911.* Londres, King and Son, 226—230. l.

1912.

1. *A drágaság okairól.* Pénzügyi Szemle. 20 l.

1914.

1. *A járadék fogalma.* Farkas Lajos-émlékkönyv. Budapest, 22 l.

2. *Néhány szó a gazdasági élet és a jogi rend összefüggéséről.* Az Erdélyi Múzeum Egylet Jog- és Társadalomtudományi Szakosztályának 1913. febr. 8-án tartott ülésén előadott értekezés. Kolozsvár, 14 l.

1915.

1. *Javaslat a jogi oktatás reformja tárgyában.* A kolozsvári M. Kir. Ferenc József-Egyetem jog és államtudományi karának megbízásából kidolgozott szakvélemény. Kolozsvár, 127 l.

1916.

1. *A háború gazdasági okai és következményei.* Kolozsvár, 36 l.

1917.

1. *Gazdasági politikánk a háború után.* Budapesti Szemle, 36 l.

2. *Új szempontok a közgazdaságtanban.* Közgazdasági Szemle, 467—485. l.

3. *Kriegspatronage, Arbeiterschutz und Kriegsindustrie.* Pester Lloyd, április 10. szám.

1918.

1. *Valutánk helyreállítása.* Átmenetgazdasági M. Kir. Minisztérium és Átmenetgazdasági Tanács: III. Budapest, Grill, 165 l.

2. *Gazdaság és technika I.* Közgazdasági Szemle, 647—664. l.

1919.

1. *Az egyszeri nagy vagyoadó.* A vagyoadó-ankét alkalmából készült és ott előadott tanulmány.

2. *Gazdaság és technika. II.* Közgazdasági Szemle, 93—115. l.

3. *Gazdaság és technika. III.* Közgazdasági Szemle, 218—239. l.

1920.

1. *Gazdaság és technika. IV.* Közgazdasági Szemle, 14—33. l.

1926.

1. *Az ipari bizottságok és a munkaközösségek.* Közgazdasági Szemle, 553—561. l.

1927.

1. *A gyári bizottságok és a munkaközösségek.* Az 1926. évi Közegészségi és Társadalompolitikai Országos Értekezleten tartott referáló előadás. Társadalompolitikai feladataink. Budapest, Franklin, 275—282. l.

2. *Közgazdaságtan és filozófia.* Közgazdasági Szemle, 305—323. l.

1928.

1. *Régi igazságok és új elméletek a közgazdaságtanban.* Akadémiai székfoglaló értekezés. Értekezések a Filozófiai és Társadalmi Tudományok köréből. III. kötet, 3. sz., Budapest, 56 l.

2. *Szabályzattervezet a jogi oktatásról és a jogi, tár-*

sadalom- és államtudományi képzettséget megkívánó közpályákra minősítő vizsgálatokról, indokolással.

3. Szabályzat tervezet a jog- és államtudományi egyetemi karok által adományozható doktori fokozat elnyeréséről, indokolással. (A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából készült és a miniszter úrnak 1929 tavaszán kéziratban átnyújtott javaslatok.)

1933.

1. *Közgazdaságtan*. I. kötet. Budapest, Gergely R. könyvkereskedése. XII, 483 l.

2. *Rentenprinzip und Grundrente*. (Zum Streit über die Singularität der Grundrente.) Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft. Tübingen, 385—401. l.

1934.

1. *Közgazdaságtan és közgazdasági politika*. Közgazdasági Szemle, 21 l.

2. *Takarékosság és tőkeképződés*. (Különnyomat a Berzeviczy-émlékkönyvből.) Budapest, 27 l.

3. *Kann die Krise bekämpft werden?* Wiener Wirtschaftswoche. Nr. 21.

1935.

1. *Hogyan szűnik meg a gazdasági válság?* Cobden-Könyvtár. 75. szám. Budapest, 55 l.

2. *A föld jövedelmezősége*. Budapest. Magyar Tudományos Akadémia. 64 l. (Értekezések a Nemzetgazdaságtan és Statisztika köréből. Új sorozat. I. kötet.)

1936.

1. *Die richtige Deutung der Ertragsgesetze*. A müncheni egyetemen 1936. május havában tartott előadás szövege. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jena, Band 144., 257—273. l.

2. *Közgazdaságtan*. I. kötet. Második, jelentősen bővített kiadás. Budapest, XI, 600 oldal.

1937.

1. *Die Rentabilität des Bodens*. A berlini egyetemen 1936. május havában tartott előadás szövege. Weltwirtschaftliches Archiv. Jena, Band 45. Heft 1. Januar, 58—93. l.

2. *Wirtschaft und Recht. Theorie der einfachen und*

der zusammengesetzten wirtschaftlichen Erscheinungen. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jena, Band 145., 385—398. l.

3. *Magángazdasági vonatkozások és szempontok a közgazdaságtanban.* A Balás Károly és Heller Farkas születésének 60. évfordulójára kiadott „Ünnepi dolgozatok”-ban. Szeged, 265—292. l.

4. *Die Berichtigung der Einkommenverteilung und ihre Mittel. (Steuer-, Preis- und Geldpolitik.)* Finanzarchiv. Neue Folge. Tübingen, Band 5. Heft 2. 161—204. l.

5. *A közgazdasági tudományok a jogi oktatásban.* Magyar Felsőoktatás. Az 1936. évi december hó 10-től december hó 16-ig tartott országos felsőoktatási kongresszus munkálatai. II. Jogi és közgazdasági szakosztály. Budapest, 149—158. l.

6. *Materielles und Immaterielles im Wirtschaftsleben.* A Gesellschaft Österreichischer Volkswirte körében Bécsben 1937 november havában tartott előadás szövege. Wiener Wirtschafts-Woche, Wien. VI. Jahrgang. No. 45.

1939.

1. *Közgazdaságtan.* II. kötet. Budapest, XI, 831 l. Sajtó alatt.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

A M. T. Akadémia II. osztályának A) alosztályában megüresedett levelező tagsági helyek egyikére, alulírottak mély tisztelettel ajánljuk megválasztásra **MARTON GÉZA**-t, a budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter-Tudományegyetem ny. r. tanárát, a római jog tudományának egyik legkiválóbb hazai és a magánjog elméletének külföldön is elismert képviselőjét.

Marton Géza immár 31. éve tölti be a római jog tanzékét. Professzúráját 1907-ben, a máramarosszigeti jogakadémián kezdte meg, még oly időben, amikor a jogakadémiai katedra a tudományos életre szóló elhivatottság bizonyosságául és a tudományos szelekciónak elismert és megbecsült eszközéül tekintetett. Abban a rendkívül széles ismeretkörben, melyet a római jog nevének nevezünk, Marton Géza párizsi tanulmányai során szerzett benyomásaihoz híven: a francia iskolának a követője. Szemléletében a római jog elsősorban a mai civilisztikának szoros értelemben

vett anyajoga, mely átütőerejű alaptételeivel az egyes nemzetek magánjogi intézmény-rendszerében máig is élő valóság és nem pusztá történelmi, vagy éppen archeológiai stúdium. Előadásaiban is ekként a mának életével tudja a remekjog tanításait összefogni, és ez a magyarázata annak a nagy tudományos sikernek is, melyet *A római magánjog elemeinek tankönyve* című és több kiadásban megjelent munkájával arathatott.

E mellett különös elismeréssel kell kiemelnünk *A furtum mint delictum privatum*, Debrecen, 1911. című, 366 lapnyi terjedelmű monográfiáját, mely római jogi irodalmunk legkiválóbb termékei közé tartozik.

Az utóbbi években Marton Gézán is beteljesedett Ihering jelmondata: durch das römische Recht über das römische Recht hinaus. Tudományos irodalmi tevékenysége a római jogon túlterjedve, a magánjogi elméletnek legnehezebb és legvitatottabb problémakörét ölelte fel és a kártérítési elvi alapjai körül végzett nagyértékű kutatásokat. Idevágó alapvető tanulmányai a következők: *Felelősség a custodiaért* (1924); *Veszélyes üzem* (1931); *Bonus paterfamilias* (1931); *A szubjektív és objektív felelősségi elv küzdelme a francia judikaturában* (1931); *Kísérletek a laikus jogérzet kipuhatolására a tárgyi felelősség kérdésében* (1932); *Automobil baleseti felelőssége* (1932); *Az objektív felelősség elve a Magánjogi Törvénykönyv javaslatában* (1933); *Objektív felelősség és jogbiztosság* (1933); *Büntetés és kártérítés* (1933). Ezekhez sorakoztak német nyelven *Verschuldensprinzip — Verursachungsprinzip* (München 1926), francia nyelven pedig *Obligations de résultat et obligations de moyen* (Párizs 1935) c. programmatikus tanulmányai, melyek a külföldi irodalomban feltűnést keltettek.

Mindezeket a részlettanulmányokat megkoronázta a múlt évben megjelent mélyreható és nagyszabású francia műve a *magánjogi felelősség alapjairól* (Les fondements de la responsabilité civile, Paris, Sirey, 1938, XVI és 459 l.), melyben a kártérítési felelősség körében végzett vizsgálódásait egységes rendszerbe foglalta. E művének első részében a magánjogi felelősség különböző rendszereinek és azok elméletének erőteljes kritikáját adja, a német és a francia jogi doktrinák összehasonlítása alapján. Miután e részben bemutatta a vétkességi és az ú. n. objektív felelősségi rendszer kettősségével járó darabosságát és fogyatékosságokat, a munka második részében a magánjogi felelősség egységes rendszerének veti meg alapjait. Ez a meg-

kapóan merész elméleti felépítés egyfelől a szerződési és a szerződésen kívüli, másfelől a vétkességi és okozatossági felelősség tanát olyan egységbe foglalja, amely gondolati gazdagságával és mélységével egyenesen lenyűgöző. Marton e könyvével olyan alapvető jelentőségű munkát végzett, amellyel minden nemzet jogelméletének számolnia kell, s amely a kérdést világviszonylatban is lényegesen előbbre vitte. Műve a francia irodalomban máris élénk visszhangot keltett s a magyar jogtudomány büszkén tekintet magyar tudósnak e nagyszerű alkotására.

Marton Géza munkái ezek szerint őt mint az egyetemes civilizáltika hivatott művelőjét mutatják be. Ajánlásunk megtételénél mégis elsősorban az a szempont vezetett minket, hogy a mai státus szerint Akadémiánkon nem képviselt római jog tudománya számára Marton Géza személyében méltó képviselőt nyerhessen szakosztályunk.

Mély tisztelettel kérjük mindezek alapján a tek. Osztályt, hogy ajánlásunk elfogadásával Marton Gézát a tek. Akadémia plénuma előtt levelező tagként leendő megválasztásra jelölni méltóztassék.

Finkey Ferenc t. t.

Angyal Pál r. t.

Kolosváry Bálint r. t.

Illés József r. t.

Tomcsányi Móric l. t.

Kuncz Ödön l. t.

Szladits Károly l. t.

Menyhárth Gáspár l. t.

NEUBAUER GYULA, c. rendkívüli tanár a pécsi Erzsébet-Tudományegyetemen, m. kir. pénzügyi tanácsos, a M. T. Akadémia II. A) alosztályába *levelező* taggá való megválasztását alulírottak tisztelettel ajánljuk.

Neubauer Gyula, aki Budapesten 1891-ben született és a világháborúban harctéri szolgálatot teljesített, a magyar közgazdasági tudománynak immár egy évtized óta igen szorgalmas és kiváló képzettségű munkása. Már első munkája, mely *A határhaszonelmélet bírálata* (Pécs, 1927.) címen jelent meg, kitűnő elméleti képzettségről és egyúttal tudományos önállóságról is tesz tanúságot. Midőn a külföldi irodalomban a szubjektív értékelmélet hívei heves vitát folytattak az elmélet alkalmazásának egyik legfontosabb kérdésében, és hiába igyekeztek kivezető utat találni a készletek értékelésének a Wieser és Böhm-Bawerk-féle vitában elintézetlenül maradt kérdésében, Neubauer egy egészen új megoldási javaslattal állott elő munkájában. Javaslátának lényege az, hogy nem a készlet utolsó egységében

kell keresni az értékelés alapját, miként Wieser tette, de nem is a Böhm—Bawerk által javasolt hasznok összegezésében, hanem egy átlagértékben, melyről bebizonyítja, hogy teljesen megfelel azoknak a követelményeknek, melyek a szubjektív értékelmélet kiindulási pontjaiban foglaltatnak. A jószágkészleteknek átlagérték szerint való értékelése ugyanis összefér az első Gossen-féle törvénnyel, mert az egyes hozzánövekvő egységek csökkenő hasznával számol, de egyúttal számol a készlet ama tulajdonságával is, hogy az egységek értéke egyenlő. Ebben van a megoldás előnye, mert a Wieser-féle elintézés az egységek egymás-közi helyettesíthetőségéből levonja ugyan a következtetést, de e közben valószínűtlen eredményre jut, míg Böhm-Bawerk álláspontja szem előtt tartja ugyan azt, hogy hozzánövekvő egységek növelik a készlet értékét, de elejti az egységek értékegyenlőségének fontos követelményét. A Neubauer-féle megoldás még megnyerőbbé válik, ha oly nagy készletre gondolunk, melynek utolsó egységei már jelentőség nélkülűk, tehát határhasznuk zéró. Ez esetben a Wieser-féle megoldás szerint az egész készletnek szabad jószággá kellene válnia, míg Neubauer megoldása szerint a készlet értéke ekkor is megmarad. A megoldás tehát számol avval, hogy egységek hozzánövekedése növeli ugyan a készlet értékét, de csökkenő arányban. Ebben közeledik a szubjektív értékelmélet Jevons-féle ágának megoldásához is, mely az összhaszn kérdésre vonatkozik. Miután Neubauer később a *Jahrbücher f. Nationalökonomie u. Statistikk*ban is közölte idevágó gondolatait, ugyane helyen egy japán szerző, Takeda egészen hasonló megoldást javasolt. (L. e folyóirat 135. kötetében.)

Neubauer munkájában több más gondolatot is vet fel, melyek közül figyelemreméltó pl. a magasabbrendű készlet fogalma. Ha az elnevezés nem is látszik szerencsésnek, egy fontos tényre hívja fel a figyelmet, melyet H. Mayer, a bécsi iskola mai vezetője is számba vesz, t. i. arra, hogy a gazdálkodás egységes volta az idő mozzanatát sem hanyagolhatja el az értékelésben és ezért ennek is szerep kell, hogy jusson az értékelésben.

Nem foglalkozhatunk Neubauer egyéb munkáival is ilyen részletességgel, csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy ugyanily alapos felkészültségről tanúskodik a gazdasági beszámítás elméletéről szóló értekezése is, éppen úgy, mint azok az értekezések, melyeket a pénz- és hitelelméletről, valamint a gazdasági egyensúly elméletéről a Közgazdasági Szemlében közzétett.

Mind e munkáit nagy elméleti elmélyedés és kitűnő kritikai érzék jellemzi. Hozzájárul ehhez képzettségének széleskörű volta. Akár az értékelmétről, akár az ár-, pénz- és a hitelemétről ír, mindegyik téren teljesen ott-hon van és egészen ura az irodalmi anyagnak is.

Az 1929—30. és 1930—31. tanéveket állami ösztöndíjjal Németországban, illetve Angliában töltve, közvetlen kapcsolatba került a külföld tudósaival is. E kapcsolatot később is fenntartotta. Ismételten közzétette dolgozatait különböző német folyóiratokban, melyek ezeket mindig szívesen fogadták és nagyobb külföldi munkák bírálatát is ismételten rábízta. Ezek közül kivált a Robertson és Keynes-féle munkák bírálatára szeretnénk utalni. Az első a *Jahrbücher f. Nationalökonomie* 130. kötetében, a másik a Schmoller-féle évkönyv 55. évfolyamában jelent meg. A bírálatok igen magas színvonalú, nagytekintélyű írók bizonyos mesterkélt feltevésekből származó levezetéseit veszik igen ügyesen bonckés alá. Ugyanez áll a Cassel-féle árelméltre vonatkozó bírálatáról is, mely a *Zeitschrift f. d. gesamte Staatswissenschaft* 89. kötetében jelent meg.

Már e cikkek felsorolása is mutatja, hogy Neubauer folytonosan dolgozó szorgalmas munkaerő, ki állandóan foglalkozik a tudomány kérdéseivel. Neve egyébként nem ismeretlen a M. T. Akadémia előtt, mert 1932-ben *A határhaszonelmélet bírálata* c. munkáját Akadémiánk a Weiss Fülöp-jutalommal tüntette ki és evvel több év közgazdasági munkái távlatában is jutalmazásra érdemesítette e könyvet.

Kitartó és magas színvonalon álló munkásságával Neubauer, úgy hisszük teljes mértékben rászolgált arra, hogy Akadémiánk tagjai sorába válassza.

Földes Béla t. t.
Heller Farkas r. t.
Fellner Frigyes r. t.

Balás Károly l. t.
Navratil Ákos l. t.

Dr. Neubauer Gyula főbb munkáinak jegyzéke:

- A határhaszonelmélet bírálata. Pécs, 1928. 166 l.
A *Közgazdasági Szemlében*: 1918. nov.—dec.: A pénz válsága. 16 lap.
1927. máj.—jún.: A gazdasági beszámítás elmélete. 15 lap.
1928. április: Tőke, vagyon, gazdaság. 23 lap.

1930. jan.: A pénz és hitel szerepe a gazdasági forgalomban. 31 l.
1930. aug.—szept.: Közgazdaságtan és matematika. 7 és 2 lap.
1931. ápr.: Statisztika és közgazdaságtan. 34 lap.
1932. júl.: A gazdasági egyensúlyról. 34 lap.
1935. máj.—jún.: A közgazdasági naturalizmusról. 32 lap.
- 1936.: Hitelpolitika és aranyvaluta. 46 lap.
- 1937.: Vita az aranyvaluta jövőjéről. (Közüg. Társ. ankétja.) 2 lap.
- 1938.: Monopólium és szabadverseny. 56 lap.
- A *Társadalomtudományban*: 1925.: Az objektivitás a társadalmi tudományokban. 22 lap.
- 1926.: Magyarország földbirtokviszonyai. 9 lap.
- 1929.: Természet és társadalom. 32 lap.
- 1931.: Háború és béke. 18 lap.
- A *Magyar Statisztikai Szemlében*: 1937.: Az 50.000 pengőnél nagyobb jövedelműek jövedelme és vagyona Magyarországon az 1931—34. évi adóstatisztikák alapján. 6 lap.
- 1938.: A magyar nemzeti vagyon nagysága és megoszlása az adóstatisztikák alapján. 9 lap.
- 1939.: A magyar nemzeti vagyon nagysága és megoszlása az adóstatisztikák alapján. 8 lap.
- A *Mezőgazdasági Közlönyben*: 1938.: Mezőgazdaság és ipar ellentéte. (Szent István-akadémiai székfoglaló.)
- A bolsevizmus könyve. 1921.: A sajtó. 20 lap.
- A gondolat úttörői 1923.: Oswald Spengler. 38 lap.
- Navratil Akos- emlékkönyv. 1935.: Világválság és gazdaságelmélet. 46 lap.
- Balás—Heller- emlékkönyv: A tökéletes gazdaság. 22 lap.
- A *Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik*-ban:
1929. ápr.: Eine Wiederbelebung der Arbeitswerttheorie. 14 lap.
1930. nov.: Grenznutzen, Indifferenz, Elastizität, Durchschnittsnutzen. 40 lap.
1931. nov.: Eine pseudoexakte Geldtheorie. 47 lap.
- 1937.: Kapitalbildung und Zeitverlauf.
- A *Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*-ban
1930. júl.: Die Casselsche Preistheorie. 27 lap.
1931. júl.: Mathematische Volkswirtschaftslehre. 11 l.
1932. nov.: Die wirtschaftsstatistischen Methoden. 9 l.

A *Zeitschrift für Nationalökonomie*-ban:

1931. jan.: Oppenheimer und seine Gegner. 8 lap.

1931. máj.: Die Gossensche Gesetze. 21 lap.

A *Schmollers Jahrbuch*-ban:

1931. jún.: Die Entwicklung des Kapitalbegriffes. 27 lap.

1932. febr.: Keynes: A Treatises on Money. 9 lap.

A *Währung und Wirtschaft*-ban:

1933. máj.: Ungarns Währungsfrage. 3 lap.

A *Közgazdasági Könyvtár XIV. kötetében.*

1933.: Munkaszerezés és pénzürték c. ankétén három hozzászólás 6, 12, 10 lap terjedelemben.

Azonkívül cikkek az Uj Nemzedék hetilap 1917—1919., a Magyar Kultúra 1918—1919., az Uj Magyar Szemle 1920—1921. és a Társadalomtudomány 1924—1927. évfolyamaiban.

Alulírottak **Dr. NIZSALOVSZKY ENDRÉ**-t, a Királyi Magyar Pázmány Péter-Tudományegyetem jog- és államtudományi Karán a polgári törvénykezési jog nyilvános rendes tanárát a M. T. Akadémia II. A) alosztályának *levezető* tagjául ajánljuk.

Nizsalovszky Endre eddigi életpályája a jogtudomány problémáival való szakadatlan foglalkozásról tesz tanúságot. Tulajdonképeni tudományos munkássága a polgári anyagi jog irodalmát gyarapította. Számbelileg is legtöbb, jelentőségben is leginkább figyelemreméltó munkássága a *dologi jog*, közelebbről a korlátolt dologi jogok és elsősorban a jelzálogjog problémáival foglalkozik. E tárgykörbe vág az *Értékjog és zálogjog* c. 1928-ban megjelent kisebb, de a zálogjog elméleti fogalmának elemzése folytán figyelemreméltó tanulmánya, amelyet *A zálogjogok és a telki teher néhány főkérdése* c. 200 lapos, jórésztben jogpolitikai szempontokat méltató, de dogmatikus kérdéseket is fejtegető tanulmánya követ. A korlátolt dologi jogok körében az állagjogok és az értékjogok különválasztása az, ami a műben a magyar jogirodalom szempontjából méltánylást érdemel. Az 1927: XXXV. t.-c.-ben és az annak alapján kiadott rendeletekben a *jelzálogjog* jogintézménye a magyar tételes jogban egészen új kiépítést nyert. A gazdasági életünkben rendkívül nagy fontosságú jogszabályanyag-
nak az életbe átültetése körül Nizsalovszky Endre, aki a

jogszabályok előkészítése körében is szerepet vitt, komoly szolgálatot tett azzal, hogy *az új jogszabályok 450 lap terjedelmű kommentárját* megírta, amely eddigi művei közül a legjelentősebb és jelzálogjogi irodalmunkban máig is egyedülálló. A jelzálogjog tárgyköréből az említett munkákon kívül több kisebb tanulmánya is megjelent, amelyek közül különösen figyelemreméltók azok, amelyek az *egyetemes jelzálogjog* körében felmerült és megnyugtató tételesjogi megoldáshoz még nem jutott problémákkal foglalkoznak. Ezek közül kiemeljük az egyetemleges jelzálogjog utáni hitelezők jogállásáról szóló, a Tébe Évkönyv II. évfolyamában és a mellékkötelezettek egymásközi jogállása kérdésében a Szladits Károly tiszteletére kiadott Emlékkönyvben megjelent tanulmányokat. Utóbbi a dologi adósok és a kezes egymásközi viszonyában az irodalomban eddig felmerült megoldások áttekinthető bemutatása után a jelzálogjogról szóló törvény tételes szabályaival is összeegyeztethető és elméleti szempontból megalapozható megoldást keres.

A korlátolt dologi jogok szélesebb körére kiterjedő munkái közül kiemelkedik *A korlátolt dologi jogokra vonatkozó telekkönyvi szolgáltatás* c. 91 oldal terjedelmű, a Grosschmid-féle fejezetekhez írt glosszák sorában megjelent tanulmány, amelyben Grosschmid tanításainak továbbépítését és az újabb jogfejlődéssel való harmóniába hozását találjuk, valamint a Szladits Károly szerkesztésében megjelenés alatt álló Magyar Magánjog keretében a dologi jog 10 ív terjedelmű harmadik füzete. Ebben Nizsalovszky a korlátolt dologi jogok szerkezete és rendszerbefoglalása szempontjából új utakat keres és a hasznélvezeti jognak irodalmunkban legterjedelmesebb feldolgozását adja. E munka folytatása is sajtó alatt van.

A dologi jogba vágó tevékenysége körében kell megemlíteni azt a két tanulmányt, amely a föld kérdéseivel foglalkozik. Az egyik, a földbirtokpolitika eredményeinek biztosításáról szóló, a mezőgazdasági ingatlanok forgalmának korlátozásával s az arra vonatkozó öröklési rend kiépítésével foglalkozik. (21. l.) A másik a vitézi telek, hitbizományi kisbirtok és a német Erbhofrecht kritikai vizsgálata alapján keresi a legmegfelelőbb megoldást. (A rendkívüli törvényes öröklési rendek. 46 l.)

A jog általánosabb alapjai felé nyúló tanulmányai: *A látszat a jogban* (1931. 16 l.); *A rendelkezés tana és a Magánjogi Törvénykönyv* (33 l.); *Az érdekkutató jogtudomány a magánjogban* (1933. 33 l.). Ez utóbbiban a módszertan

egyres problémáival szemben foglal állást. Sikerül leegyszerűsítve bemutatnia a Begriffs- és Interessenjurisprudenz lényegét, szembeállítva egyfelől a reine Rechtslehre, másfelől a Freirechtsbewegung gondolatkörével. Végeredményben — bár az Interessenjurisprudenz hívének vallja magát, — a bírói gyakorlatban kifejezésre jutó magyar jogfejlődés szempontjából a jogi alapfogalmaktól nem tagadja meg a jogfejlesztésre felhasználhatóságot.

Az, hogy Nizsalovszky — munkássága zömének a dogai jog területére esése ellenére — nem vált egyoldalúvá, kitűnik a kötelmi jog és a hiteljog körébe vágó nagyszámú tanulmányából. A fogyatékos jogügyletekről szóló jogászegyleti előadása (1933. 33 l.) a kötelmi jog új tudományos irányairól ad áttekintést és a jóhiszemű jószerzés védelmének dologi jogi elveit igyekszik a szerződéskötésnél előforduló akarathányok eseteiben értékesíteni. A lengyel kötelmi jogi törvénykönyv általános rendelkezéseit ismerető előadásában (1933. 30 l.) nagyszámú kritikai megjegyzést tesz. Több tanulmányt szánt az átértékelés (valorizáció) kérdésének. A két átértékelési törvényhez alapos kommentárt írt (*A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékelése*. 1926. 172 l., *Az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről szóló törvény magyarázata*. 1928. 200 l.). Az átértékelés jogi természetét rövid, de figyelemreméltó elméleti tanulmányban fejtette ki, a római bonae fidei és stricti iuris negotiumban keresve analógiákat. Ebből a tárgykörből említésre méltó még a valorizáció történeti előzményeit megvilágító tanulmánya (*A valorizáció multja és jelene*. 1926. 41 l.), valamint a törvény rendszerét alaposan megvilágító német nyelvű dolgozata (*Die gesetzliche Regelung der Aufwertung in Ungarn*. Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch, IV. évf. 292—308. l.).

A kereskedelmi jog körében a csendes társaságról, a részvénytársaság tárgyáról, az igazgatóság tagjainak díjazásáról, az elővételi jog és a részvény hasznélvezete közti viszonyról, a feloszlott részvénytársaság továbbfolytatásáról jelentek meg kisebb dolgozatai és cikksorozatban számolt be a genfi váltójogi konferencia eredményéről. A „negatív“ részvényjogi reform c. tanulmányában (1937. 37 l.) a jogi személyek elméletének tudományos eredményeit értékesítve foglal állást az angol jog ultra vires elvével szemben. A kereskedelmi jog tárgyköréből említést érdemel még *Groschmid és a kereskedelmi jog* c. tanulmánya, amelyben az újabb irodalomban kevésbé tárgyalt néhány alapvető problémával szemben foglal állást (1937. 43 l.).

Néhány újszerű gondolata miatt népszerű ismertetés jellege ellenére is felemlítjük *A család a magyar jogban* c. kis munkát (1936. 61 l.).

Meg kell végül említenünk Nizsalovszkynak tizennyolc éven át részben az igazságügyminisztérium, részben a földművelésügyi minisztérium keretében végzett nagyjelentőségű törvényelőkészítő munkásságát is.

Nizsalovszky Endre tudományos működését értékelve megállapíthatjuk, hogy Nizsalovszky a modern magyar magánjogi tudománynak egyik legkiforrottabb és legmélyebben szántó képviselője. Tudományos egyéniségét és tudományos alkotásait színessé, sokoldalúvá és emelkedetté tesz a fejlett írói vénája, nagy általános műveltsége és mélyes erkölcsi érzéke. Az a szenvedélyes szorgalom, amelylyel eddigi eredményeit kiküzdötte, biztos záloga annak, hogy a jövőben is hasonló lendülettel és eredményességgel fogja magánjogi irodalmunkat gazdagítani.

Teljes mértékben meg vagyunk győződve arról, hogy Nizsalovszky Endre megválasztása esetében Akadémiánk igen értékes, odaadó munkaerővel fog gazdagodni.

Angyal Pál r. t.

Kolosváry Bálint r. t.

Illés József r. t.

Tomcsányi Móric l. t.

Kuncz Ödön l. t.

Szladits Károly l. t.

Menyhárh Gáspár l. t.

A II. osztály A) alosztályában megüresedett *levelező tagsági* helyek egyikére ajánljuk **PROHÁSZKA LAJOS dr.-t**, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen a neveléstudomány ny. r. tanárát, a háború utáni nemzedék neveléstudományi és bölcséleti téren kiemelkedő munkását.

A görög műveltség tanulmányozásából kiinduló író és kutató figyelme, érdeklődése Fináczy Ernő és Pauler Ákos hatása alatt fordult a neveléstudomány és bölcsélet alapvető kérdései felé. Mestereinek szép emléket állított (M. Szemle, Athenaeum, 1933. M. Paedagógia. 1930. és 1935), ahol a Pascalról (M. Paed. 1923) és Hegelről (u. o. 1931) szóló cikkei is mélyenjáró voltukkal keltenek figyelmet. Hosszabb ideig volt Berlinben Spranger tanítványa, akinek nemesveretű egyénisége előnyösen hatott reá. Prohászka az új-hegeli renaissance körében is gazdagodik, ez iskola fogalomkincsének termékenyítő hatását másfél évtizeden át kitűnően mutatja be. *Zur Theorie des Gegenstandes* (Berlin, 1927) c. tanulmánya után csakhamar megjelenik első,

alapvető neveléstani munkája: *Pedagógia mint kultúrfilozófia* (M. Paed. 1929), majd *A lélek és az abszolútum* (Athenaeum, 1930), mely tanainak metafizikai hátterét világítja meg. *Az élet mint tett és mű* (Athen. 1926.), *Vallás és kultúra* (Minerva. 1928.) is igen figyelemreméltók. 1932-ben indul meg s 1936-ban önállóan is megjelenik terjedelmesebb műve (*A vándor és bujdosó*), mely egy új tudományágnak: a népkarakterológiának hazánkban első kísérlete. Az egész kultúrfejlődésnek újraélésén alapul; a görög, római, középkori, újkori spanyol, angol, francia, német és olasz „lélek” alapformáinak vizsgálata után megkísérli a magyar lélek- és sorshelyzetnek elemzését is. Minden ily kísérlet vitatható, de értékét nem az épp leszögezhető eredmény, hanem az mutatja meg, hogy minő mélyszántóan teszi fel írójuk a kérdést. Prohászka Lajos a legfinomabb kultúrfilozófusokkal is nem egy helyen vetekszik.

Már a leginkább lehiiggadt, kultúrfilozófiai irányú neveléstanok közt is — európai viszonylatban — vezető helyen állónak kell tartanunk *Az oktatás elmélete* c. művét (1937. 244 l.), amely szigorúan rendszeres mű, s nem egy oly fejezete (pl. Targyszeretet és alakításvágy) ragadja meg az olvasót, amelyet túlzás nélkül klasszikusnak mondhatunk. Ez a magyar oktatástan méltón képviseli Fináczy Ernő örökét. Kitűnik a pedagógiai mozgalmak értékelemzésének józanságával is. Itt látszik meg, hogy ha Prohászka Lajos a legjobb ismerője és közvetítője is a külföldi szellemtudományi, kultúrfilozófiai és neveléstani irodalomnak, mélyen átérzi a magyar rög nehéz — világhelyzetéből fakadó — életkérdéseinek súlyát, s megoldásukban szerencsés ítélőerőről tesz tanúságot. Erudíciója nem marad öncél, hanem az eleven élet szolgálatában áll és főiskolai oktatásunkban is fontos hivatást teljesít. A M. Paedagógiai Lexikonban közölt, több mint másfélszáz cikke is tanúskodik arról, hogy minő mélyen látja a lényegét. 1931 óta szerkeszti a M. T. Akadémia és a M. Filoz. Társ. kiadásában megjelenő Athenaeum-ot, 1938 óta pedig a M. Felsőoktatás-t.

Tavalyi ajánlásunk óta Prohászka új, nagyszabású tanulmánnyal lepte meg irodalmunk ismerőit. Annak az „Erkölc” c. fejezetnek, mely több mint 100 oldalon *A mai világ képe. I. Szellemi élet* c. kollektív műben jelent meg (1938. nagy 8°. 217—326. l.), tartalma nem erkölcsstani dogmatörténet, hanem a közéletben érvényesülő erkölcsi nézetek nagy típusainak az ókortól egészen a jelenig terjedő, mélyen járó lényegrajza. Töretlen úton, igazi kutató

lendülettel jár a szerző, és bizonyosságát adja annak, minő mély a nagy sorsproblémák átérzésében, minő elmélyedt a történeti tudása és határozott, biztos az ítélete. Külön is figyelemreméltónak találjuk Prohászka Lajos finoman árnyaló stílusát, kifejező erejét, zamatos magyarosságát s acélosságát, mely őt hazai műpróza-íróink közt is kiemeli.

Dékány István l. t.

Schütz Antal r. t.

Fínkey Ferenc t. t.

Madzsar Imre r. t.

Prohászka Lajos cikkei az Athenaeumban.

Az élet, mint tett és mű. Athenaeum. 1926. évf. 150—163. l.

A lélek és az abszolútum. (Metafizikai alapelvek egy kultúrfilozófiához.) Athenaeum. 1930. évf. 113—131. l.

Pauler tragikus életérzése. Athenaeum. 1933. évf. 346—360. l.

Exner Ernő (1897—1928). Athenaeum. 1938. évf. 107—110. l.

Pascal emlékezete. Magyar Paedagógia. 1923. évf. 33—46. l.

Tisztelettel alulírottak ajánljuk **Dr. TURY SÁNDOR KORNÉL**, szegedi M. Kir. Ferenc József-tudományegyetemi nyilvános rendes tanár urat a II. osztály A) alosztályában *levelező* tagnak.

Dr. Tury Sándor Kornél több mint két évtizede fejt ki tudományos működést a kereskedelmi jog és magánjog területén, és több mint egy évtizede tölti be a szegedi egyetem jogi karán a kereskedelmi és váltójogi tanszéket.

Kereskedelmi jogi tudományos kutatásai legmélyrehatóbban a biztosításjog általános és részletproblémáival foglalkoznak. Így az 1923-ban 220 oktávós lap terjedelemben megjelent *A felelősségbiztosítás* című monográfiája elsőnek mutatta be irodalmunkban a biztosításnak ezt a legújabb módozatát és a mellett, hogy e biztosítási módozat jogdogmatikájának kimerítő és minden részletkérdést alaposan megvilágító kifejtését adja, egészen új szemléletet tár elénk, a szerződéses biztosításjog általános módszere tekintetében is. A szerződéses biztosításjog problematikája foglalkoztatja Turyt akkor is, amidőn bonckés alá veszi az 1923: VIII. törvénycikk által új alapokra fektetett közrendészeti biztosításjogunkat. A *Biztosító magánvállalatok*

állami felügyeletének magánjogi vonatkozásai című alapos dolgozata (Magyar Jogi Szemle 1926. évf. 3. és 4. számok) nem riad vissza azoktól a nehézségektől, amelyek abból fakadtak, hogy a mindenbe beavatkozó materiális állami felügyelet az erősen liberális elvek szerint szabályozott és jórésztben elavult szerződéses biztosításjog mellett érvényesül. Felhívja ez a dolgozat a figyelmet a közrendészeti jog számos tökéletelenségére és egyben azokra a kényes feladatokra, amelyeket a felügyelőhatóságnak be kell töltenie.

A szerződéses biztosításjogot kimélyítő és minden részletében alaposan feldolgozó monográfiái: *A biztosítási szerződés szabályozásának alapvető szempontjai az újabb külföldi törvényalkotásokban* 1928. 71 l., *Biztosítási jogunk reformjának alapelvei, tekintettel az új törvénytervezetre.* 1930. 60 l., *A biztosítási érdek szubjektív jellege, különös tekintettel a jelzálogos hitelező védelmére.* 1931. 200 l., *A biztosítási állomány átruházásának hatása a biztosítási szerződésre* (Kereskedelmi Jog, 1932. évf. okt. sz.), *A díjfizetés elmulasztásának hatása az életbiztosítási szerződésekre* (Magyar Jogi Szemle, 1932. évf. nov. sz.), *Érdekmúlás hatása a biztosítási szerződésre.* 1934. 73 l., *A díjvisszatérítés kérdése a biztosítási szerződésnek a közlési köteletség megsértése alkalmából való megtámadása esetében* (1934. Bizt. Évkönyv) és *A biztosításjog jelentősége a kötelmi jog fejlődésének újabb irányai szempontjából.* 1936. 78 l. — Ezekből a monográfiákból plasztikusan domborodik ki Tury Sándor Kornélnak tudományos egyénisége, tudományos módszere, de meg az a jelentőségteljes teljesítmény is, amellyel Tury a magyar kereskedelmi jogtudománynak egy igen fontos és eddig meglehetősen elhanyagolt részét jogdogmatikai szempontból kiépítette. A biztosításjogász Tury elsősorban és mindenekelőtt jogász. Minden sorából kivehető a római jog és a magánjog (főleg a kötelmi jog) elmélyedő ismerete és — habár a közgazdasági és biztosítástechnikai szempontokkal sűrűn átszőtt anyaggal is dolgozik — sohasem tér el a jogászai szemponttól. Biztosításjogi tanulmányai hézagot pótolnak a magyar kereskedelmi jog tanulmányában és az új szempontok, problémák és megoldási módozatok felvetésével sokoldalú és mélyreható kutatásokra ösztökélnek.

A biztosításjog terén kifejtett tudományos tevékenységen kívül fel kell még hívnunk a Tekintetes Akadémia figyelmét Tury Sándor Kornélnak három nagyobb tanulmányára is, amelyeknek címei: *Igazságellenes tényezők a jogban, különös tekintettel a kereskedelmi jogra.* 1935. 140 l.,

Szilárd jogi nyilatkozatok a kereskedelmi jogban. 1938. 52 l. és *Fokozott hatályú tulajdonjogfenntartás.* 1938. 98 l.

Az első monográfiában Tury Sándor Kornél a jogfilozófiához közelálló, általános érvényűséget kutató módszerrel vizsgálja a magánjognak, de különösen a kereskedelmi jognak azokat a szabályait és jelenségeit, amelyek ha ellentétben is állanak az igazság ideáljával, de mégis elkerülhetetlenek és nélkülözhetetlenek komoly szükségletek és a gazdasági élet nyugodt menetének biztosítása érdekében. Ez a bravúrosan felépített és a magán- és kereskedelmi jog számos részletkérdésébe behatoló monográfiája teljes mértékben igazolja Tury Sándor Kornél lehiggadt tudományosságát. A másik két tanulmány főleg az elmélyedő magánjogi dogmatika dokumentuma.

Azt hisszük, Tury Sándor Kornél legjelentősebb tanulmányainak ez a felsorakoztatása és a hozzájuk fűzött egynehány tárgyilagos megjegyzésünk egymagukban is nyilvánvalóvá teszik, hogy Tury Sándor Kornélban olyan öntudatos és kiforrott magyar jogtudós áll előttünk, akinek levelező taggá választásával Akadémiánk jogi bizottsága igen értékes munkaerővel fog gazdagodni.

Finkey Ferenc t. t.	Kolosváry Bálint r. t.
Angyal Pál r. t.	Tomcsányi Móric l. t.
Erekly István r. t.	Kuncz Ödön l. t.
Illés József r. t.	Szladits Károly l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

Alulírottak a II. osztály B) alosztályába *rendes tagul* ajánljuk **dr. HAJNAL ISTVÁN** egyetemi ny. r. tanárt, az osztálynak 1928 óta levelező tagját.

Hajnal István a legmélyebben szántó historikusaink közé tartozik, aki a történeti folyamatokban a szociológiai alapokat keresi s a fejlődésben mindig azt vizsgálja, hogy mennyiben függ ez épen a társadalmi adottságoktól. Ezt az alapvető filozófiai elvét épen most fejtette ki a Századokban közzétett cikkében: *Történeti szociológia, fejlődéstörténet* címen. Ez a cikk világosít föl alapvető álláspontjáról és szociológiai módszeréről. Konkrét társadalomképletek vizsgálatát sürgetve, ezen az alapon kívánja a módszer kialakítását a társadalomfejlődés megismerésére.

Ez irányú, igen eredeti, levelező taggá választása óta írt tanulmányai közül utalunk a Károlyi-émlékkönyvben megjelent *Írásbeliség, intellektuális réteg és európai fejlődés* (1933.) című közleményére, a Bécsi Történeti Intézet Évkönyvében ugyanazon évben megjelent *Racionális fejlődés és írásbeliségre*, a *Revue de l'Institut de Sociologie Solvay*-ban (Bruxelles, 1934.) megjelent, kivonatban az 1933-i varsói nemzetközi kongresszuson előadott és nagy tetszéssel fogadott *Le rôle social de l'Écriture et l'Évolution européenne*-re (64 l.), a Domanovszky-émlékkönyvben megjelent tanulmányára: *A technika fejlődése* (1937) és az 1938-i zürichi nemzetközi történeti kongresszuson tartott előadására: *Die sozialen Grundlagen der Entwicklung der Technik*.

Ezek mellett folytatta az Esterházy-hercegi család történetének földolgozását *Esterházy Miklós nádor lemondása* (1929. 84 l.) c. tanulmányával és 1930-ban megjelent testes kötetével *Az 1642. évi országgyűlésről* (551. l.).

Végre utolsónak említjük hatalmas kötetét, *Az újkor történetéről az Egyetemes Történet III. köteteként* (1936. 602 l.). Ebben a munkájában, amely a francia forradalomig terjed, rendszeresen érvényesíti szociológiai szemléletét a történeti fejlődés minden vonatkozásában. Az újkort a világ egyéb kultúráinak távlatába állítja be; fejlődésképességét a középkori társadalom mély tagozódásában, intézményes szakszerű alakulásaiban látja. Ez alapokból szervesen bontakozik ki és szervesen magyarázható nagyszerű fejlődése mind gazdasági és politikai, mind szellemi és művészi téren is. A XVII. század a régi, izmos tagozódásoknak racionális, célszerű fölhasználása, de már sok tekintetben nincs figyelemmel a mélyebb társadalmi érdekekre; hirtelen kitárulás az eleven szellem, a nemzetállam, a gazdasági hódítás, a technika nagyszerű eredményeivel, amely már előre sejteti a pár emberöltő múltán fenyegetővé váló alapvető szociális bajokat.

Mély gondolatokra épített szemlélete, meglepő eredményei és nagy szorgalma rendes tagjaink sorát igen értékes erővel gyarapítaná.

Szentpétery Imre r. t.

Heinlein István l. t.

Domanovszky Sándor íg. és r. t. **Mályusz Elemér** l. t.

Eckhart Ferenc r. t.

Alulírottak tisztelettel ajánljuk a tekintetes Akadémia II. osztályának B) alosztályába az egyik *rendes tagsági* helyre **NAGY MIKLÓS**-t, Akadémiánknak 1927 óta levelező tagját.

Irodalmi munkásságának fontosabb darabjai az utolsó 12 évből a megjelenés időpontja szerint a következők:

1. *Kristóffy József emlékiratairól.* 1928.
2. *A Ghyczyek a magyar nemzet történetében.* 1929.
3. *Az országgyűlési könyvtár története.* 1929.
4. *Románia 1916. augusztus 27-i hadüzenetének diplomáciai előzményei.* 1930.
5. *Ghyczy Kálmán, mint nádori ítélőmester.* 1930.
6. *Sayous Ede kültag emlékezete (Akadémiai emlékezésed).* 1931.
7. *A szellemtörténeti módszer.* 1931.
8. *Jelentés a Kónyi Manó-jutalom odaitélése tárgyában.* 1932.
9. *Takáts Sándor.* 1933.
10. *Concha Győző.* 1933.
11. *A volt delegációk történelmi előzményei.* 1934.
12. *Liberalizmus és etatizmus.* 1934.
13. *Lengyelország ügye a magyar országgyűléseken.* 1936.
14. *Politika és gyorsírás. Újabb adatok a magyar gyorsírás történetéhez 1848-ig.*
15. *Tisza István politikai hagyatéka.* 1936.
16. *A budapesti Református Egyházközség főgondnokai.* 1936.
17. *Endrődi Sándor, mint képviselőházi naplószerkesztő.* 1937.
18. *Takáts Sándor emlékezete (Akadémiai emlékezésed).* 1937.
19. *A Szent Korona eszméje.* 1938.
20. *Horánszky Nándor.* 1938.
21. *Magyarország története 1867-től 1920-ig.* 1938.
22. *Jelentés a Kónyi Manó-jutalom odaitélése tárgyában.* 1938.

Az ő szerkesztésében látott napvilágot az Országgyűlési Könyvtár katalógusának I—II. kötete 1929-ben és 1932-ben.

1926-tól 1935-ig szerkesztője volt a Tisza-Évkönyvnek.

Mint e jegyzék is tanúsítja, Nagy Miklós főleg a legújabb kor történetével foglalkozik. Munkássága nagyjából

két tárgykörre osztható. Az egyik: törvényhozásunk története, beleértve államférfiaink szereplését is. Külön kiemeljük itt a *Ghyczy Kálmán mint nádori ítélőmester és A volt delegációk történeti előzményei* című tanulmányait. Az elsőben a független felelős magyar minisztériumról szóló 1848: III. t.-c. forrásait állítja össze az összes hasonló külföldi törvények pontos egybevetésével és a korábbi hazai törvényekben rejlő előzmények feltárásával. A másodikban: az Ausztriával a XVI. századtól fennállott közös ügyek intézésének módjára vonatkozó gyakorlatot ismerteti azokkal az elvekkel együtt, amelyek az 1867: XII. t.-c.-nek rendelkezéseiben a delegációk szervezetét és működését állapítják meg. E két nagyobb tanulmánya egyszersmind egy-egy fejezete a készülő Ghyczy-életrajznak.

E tárgykörből való az országgyűlési levéltár anyagának felhasználásával írott dolgozata a hazai gyorsírás 1848 előtti fejlődésének eddigi ismeretlen részleteiről és a Szent Korona eszméje című dolgozata a Szent István-életrajzban, melyben a teljes forrásanyag feldolgozásával és az összehasonlító, kivált angol alkotmány-fejlődés bemutatásával méltatja a magyar politikai géniusznak e legszebb alkotását. E rovatba tartoznak Tisza Istvánról, Apponyi Albertről, Horánszky Nándorról, Kristóffy Józsefről, Endrődi Sándorról, mint képviselőházi naplószerkesztőről stb. írott tanulmányai is. Az 1931 óta Párizsban megjelenő *Annuaire Interparlementaire* című nemzetközi közjogi évkönyv számára ő állítja össze évről-évre a hazánkra vonatkozó fejezetet. Itt említhető meg az Országgyűlési Könyvtár igazgatói székében kifejtett munkássága is, melynek maradandó eredménye a nevezett könyvtár gazdag közjogi és közigazgatási jogi, valamint közgazdasági és pénzügytani anyagáról szerkesztésében megjelent két hatalmas kötet.

Munkásságának második köre a világháború és különösen a háborús felelősség kérdése. Ebből a tárgykörből első helyen említjük meg a Románia 1916. évi hadüzene-
tének diplomáciai előzményei című hosszabb tanulmányát, amelyben a roppant gazdag külföldi (osztrák, magyar, német, francia, belga, stb.) okmánygyűjtemények aktái alapján részletesen ismerteti a velünk katonai szövetségben állott országnak a világtörténelemben párját ritkító árulását. Idetartozik két jelentése a békés revízió ügyét szolgáló művek jutalmazására alapított Kónyi Manó-díj

odaítéléséről készített és az Akadémiától elfogadott két jelentése is.

Munkásságának harmadik csoportját a Budapesti Szemle és kisebb részben a Századok hasábjain közreadott nagyszámú bírálata, ismertetése alkotják. Bírálatait szigorú tárgyilagosságra törekvés, bátor szókimondás és nagy olvasottság jellemzi. Kritikái gyakran külön tanulmányokká szélesednek ki.

A fentebb jelzett tárgykörökbe vágó és az Akadémiához benyújtott kéziratokról többször adott véleményt. Akadémiánk megbízásából ő rendezte sajtó alá Apponyi Albert gróf emlékiratainak II. kötetét, és Berzeviczy Albert: Az abszolutizmus kora Magyarországon című műve kéziratban maradt IV. kötete töredékét.

Akadémiánknak egyébként is szorgalmas tagja. Székfoglalóján kívül négy ízben ült a felolvasó asztalnál, köztük háromszor az összes ülésen. Ő vállalta nemzetünk négy évtizeddel előbb elhunyt kitűnő francia barátja és történetírója Sayous Ede fölött a régen esedékes emlékbeszédet, melyben széles kortörténeti és politikai háttérrel festi meg néhai kiváló kültagunk történetírói munkásságát. Hasonló széles alapokon felépített emlékbeszédet írt Takáts Sándorról, mely 114 lap terjedelmével messze felül haladja az emlékbeszédek szokott méretét.

Az előadottak alapján bizalommal ajánljuk tagtársaink jóindulatába Nagy Miklóst, kinek munkabírástól, kötelességtudásától és élénk kritikai szellemétől még sokat várhat a magyar tudományos élet.

Hodinka Antal r. t.

Gyalóky Jenő r. t.

Madzsar Imre r. t.

Markó Árpád l. t.

Fekete Lajos l. t.

A II osztály B) alosztályába *rendes tagul* ajánljuk **dr. TÓTH ZOLTÁN** egyetemi c. ny. rk. tanárt, eddigi levelező tagunkat, a kiváló középkori magyar hadtörténészt, akinek neve ebben a szakban fordulópontot jelent, mert ő volt az, aki a taktikai és hadszervezeti kérdések tisztázásával középkori hadtörténetünk lényeges kérdéseit tisztázta.

Ebbeli tanulmányainak eredményeit a most készülő Magyar Művelődéstörténet I. és II. kötetében foglalja össze a művelt laikus közönség részére is *A hadakozó nép és A középkori magyar harcos rendje* címen. Ezek mellett a

tanulmányai mellett kell emlitenünk azt a magyar fegyvertörténeti emlékeket ismertető összefoglalását, amely a *Vezető a Történeti Gyűjteményekben* részeként jelent meg (30—40. és 89—122. l.).

Régebbi, a fekete seregről szóló tanulmányaihoz csatlakozik az a cikke, amelyet *Bonfini 1490 utáni adatai a fekete seregről* címen tett közzé (1927).

Újabb fegyvertörténeti tanulmányai közül jelentőségre kiemelkedik az *Attilás Schwert* (Studie über der Herkunft des sogenannten Säbels Karl des Grossen in Wien, 1930.), amely élénk vitát indított meg erről a nevezetes hadtörténelmi emlékről. E csoportba tartozik még *A kígyópusztai csata jelentősége* (Turul, 1933.) és *Fegyvertörténetünk Szent Istvánja* (Magyar Szemle, 1927.) című közleménye. A Századok 1933. évi folyamában közzétett *A gladius divinitus ordinatus* és a Károlyi-emlékkönyvben megjelent tanulmánya: *A magyar királylándzsa történetéhez* (1933.), közjogi vonatkozásaikkal messze felülemelkednek az egyszerű fegyvertörténeten.

Akadémiánkban mutatta be *A huszárok eredetéről* szóló tanulmányát (Hadtörténeti Közlemények, 1934.), amely könnyű lovasságunk új fölélesztésének történetét főképp a nagy taktikai és szervezeti átalakulások kapcsolatában egészen új világításban mutatja be. Ennek kiegészítésül szolgál *A huszárság eredethagyománya 1936-ban* (Magyar Szemle, 1936.) és *A huszárság eredethagyománya 1937-ben* (Hadtörténelmi Közlemények, 1938.) c. közleménye.

Egyéb, levelező taggá történt választása óta megjelent tanulmányai közül még megemlítjük *Aldásy Antal* tagtársunkról írt emlékezését (Turul, 1933.), a *Mátyás király és kora* c. népszerűsítő füzetét (1936.) és a külföld tájékoztatására készült *L'ancienne armée hongroise* c. cikkét, a Les visages de la Hongrie-ban és legutóbbi akadémiai felolvasását: *A Hartvik-legenda kritikájához*, amely azonban eddig nem jelent meg nyomtatásban.

Vele Akadémiánk egyik igen buzgó, kemény kritikájú történettudósunkat emelné rendes tagjai sorába, aki csak akkor szokott zárkozottságából kilépni, ha komoly mondanivalója van.

Szentpétery Imre r. t.

Domanovszky Sándor íg. és r. t.

Eckhart Ferenc r. t.

Gyalókey Jenő r. t.

Heinlein István l. t.

Hajnal István l. t.

Mályusz Elemér l. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

HORVATH HENRIK dr. egyetemi c. rk. tanárt, a fővárosi múzeumok központi igazgatóját, művészettörténészt a II. B) osztályba *levelező* tagul ajánljuk.

Tudományos és irodalmi működését a múlt évi ajánlások alkalmával részletesebben méltattuk, s közöltük fontosabb műveinek jegyzékét. Azóta sajtó alá készítette egy nagyobb, mintegy 8 ív terjedelmű olasz nyelvű tanulmányát a magyarországi reneszánsz-kultúráról.

A hazai művészet e nagyérdemű, kiváló és eredményes kutatójának, a főváros műemlékei felderítőjének, époly alapos kutatónak, mint finom szellemű, elmélyülő írónak megválasztását újból legmelegebben vagyunk bátrak ajánlani.

Domanovszky Sándor íg. és r. t.	Nagy Lajos l. t.
Gerevich Tibor r. t.	Tompa Ferenc l. t.
Heinlein István l. t.	Lepold Antal l. t.
Mályusz Elemér l. t.	Fettich Nándor l. t.
Alföldi András l. t.	

Alulírottak tisztelettel ajánlják a II. osztály B) alosztályában megüresedett *levelező tagsági* helyre **Dr. JÁNOSSY DÉNES**-t, az Országos Levéltár osztályigazgatóját.

Jánossy, mint miniszteri osztálytanácsos 1930-tól 1936-ig dolgozott a m. kir. kormány megbízottjaként a bécsi levéltárakban. Széleskörű kutatásokat folytatva, különösen az újabbkori történet kérdéseivel foglalkozott behatóan. Igen sok részlettanulmányban dolgozta fel Kossuth Lajos politikai terveit és a szabadságharc utáni tevékenységét Olaszországban, Angliában, Amerikában. Munkái a magyar emigráció eddig alig, vagy kevéssé ismert adatairól nyújtanak kimerítő, érdekes képet. Ez év tavaszán jelenik meg egy kb. 10 íves tanulmánya *Ludwig Kossuth und der Krim-Krieg* címen az Ostmitteleuropäische Bibliothek sorozatában. Nyomtatásra kész egy nagy munkája, a Fontes-sorozat számára *Kossuth Angliában és Amerikában*. (Két kötet, kb. 100 ív terjedelemben).

Az elmúlt években megjelent, önálló forráskutatásokra

alapozott értekezései és tanulmányai közül felemlítjük a következőket:

Adatok a fiumei kikötő történetéhez. Századok, 1924.

Public Instruction in Hungary, New York, 1927. Educational Yearbook, Columbia University.

A központi ügykezelés vezérfonala, Budapest, Egyet. Ny. 1929. 175 l.

Die russische Intervention in Ungarn im Jahre 1849. Bécsi M. Tört. Int. Évkönyve. 1931.

Az osztrák-magyar monarchia háborús felelőssége. Századok, 1931.

Der handelspolitische Konflikt zw. der öst.-ung. Monarchie und Serbien in den Jahren von 1904—1910. Bécsi M. Tört. Int. Évk. 1932.

Erzbergers Denkschrift über den Eintritt Italiens in den Weltkrieg. Ungar. Jahrbücher, Berlin, 1933.

A szaloniki per. Budapesti Szemle, 1933.

A szerb politika útjai a berlini kongresszustól a szerb királyság kikiáltásáig. Károlyi-émlékkönyv. 1933.

Die Territorialfrage der serbischen Woiwodschafft in Ungarn. Bécsi M. Tört. Int. Évk. 1933.

The immediate background of the Austrian Ultimatum of July 1914. Berliner Monatshefte. Berlin, 1934.

Die Geheimpläne Kossuths für einem zweiten Befreiungsfeldzug in Ungarn. 1849—54. Bécsi M. Tört. Int. Évk. 1936. 79 l.

Great Britain and Kossuth. Études sur l'Europe Centre-Orientale. Budapest, 1937. 149 l.

Napoleon et Kossuth. Revue de Hongrie, Budapest 1937.

Nem állami levéltáraink védelme. Levéltári Közl. Budapest. 1937.

Kossuth az amerikai pártpolitika útvesztőjében. Budapesti Szemle 1938. júl.

Die Schweiz und die ungarische Emigration. 1849—1856. Zeitschrift für schweizerische Geschichte. XVIII. Jhg. Heft. 4. 1938.

Jánossy Dénes működését külföldön is ismerik és értékelik. Sűrűn szerepel külföldi történettudományi kongresszusokon és előadásokon. A New-Yorki Columbia egyetemen 1927-ben négy előadást tartott. Azután Amerika több városában ismertette Magyarország történetét és mai helyzetét a Duna-medencében. 1933-ban a Varsóban tartott nemzetközi kongresszuson angolnyelvű, az elmúlt

évben Zürichben ugyanilyen alkalommal németnyelvű, nagy tetszéssel fogadott előadásai keretében ismertette Kossuth és a magyar emigráció külföldi szereplését.

Dr. Jánossy Dénes ezenfelül kiváló levéltári szakember. Minden munkáját rendkívül nagy alaposág, a tárgy szeretete, nagy történelmi tudás, pártatlan forráskritika és gördülékeny előadás jellemzi. Teljes meggyőződéssel mondhatjuk azt, hogy megválasztása esetén Akadémiank benne nemcsak egy valóban képzett, tudós történetkutatót és író-t nyerne, — hanem olyan lelkiismeretes és munkás tagtársat is, aki az Akadémia életében és nemzetközi tudományos kapcsolataink kiépítésében tevékeny működést fejtene ki.

Hodinka Antal r. t.

Markó Árpád l. t.

Gyalóka Jenő r. t.

Fekete Lajos l. t.

Nagy Miklós l. t.

A II. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

GIULIANO BALBINO

A szenátort, volt olasz nemzetnevelési minisztert, a római egyetemen az etika nyilvános rendes tanárát, bölcsészeti karának dékánját, a budapesti olasz kultúrintézet (Istituto Italiano di Cultura per l'Ungheria) elnökét van szerencsénk a II. osztályba *külső tagul* ajánlani.

Balbino Gyula az új olasz idealista filozófiának egyik kiváló képviselője. Idevágó munkái mellett a bölcsélet történetével (Hegel, Fichte, Gioberti, Giordano Bruno, Marsiglio Ficino), történetfilozófiával és olasz irodalomtörténettel is foglalkozott. Vizsgálódásait kiterjesztette a lélektan és az etika területére; a római egyetemen ez utóbbinak nyilvános rendes tanára. Különleges helyzetét a mai olasz szellemi életben nemcsak széles horizontokon nyugvó, elmélyülő szellemiségének, előkelő és finom írói stílusának, hanem annak is köszönheti, hogy egyik megindítója az új olasz nacionalizmusnak, amely később a fascizmus mozgalmába olvadt. Lenyűgöző erejű szónok. Előadásában a szellem emelkedettsége és a forma előkelősége benső hévvel és meggyőződéssel párosul. Az utóbbi években több előadást tartott Budapesten is, magával ragadta hallgatósa-

gát; szavaiból mindenkor kihangzott a magyar problémák megértése és a magyar nemzet iránti őszinte barátsága.

Gerevich Tibor r. t. **Hóman Bálint** ig. és r. t.
Domanovszky Sándor ig. és r. t. **Kornis Gyula** ig. és r. t.

Alulírottak mély tisztelettel ajánljuk a II. osztályba *kültagrak* **BATTAGLINI GYULA** bolognai nyilv. rendes egyetemi tanárt.

Battaglino született 1885. június 5-én Colle Va d'Elsában (Siena). 1908-ban jogi doktorátust szerzett Perugiában. 1911-ben a büntetőjog és büntető eljárásjog magántanára a római kir. egyetemen. 1920 októberében a messinai egyetem nyilvános professzorává nevezték ki. 1921 októberében a páviai egyetemre ment át. 1924-ig a páviai és a milánói katolikus egyetem rendes tanára volt; 1924—1935 pedig a páviai egyetem rendes és a milánói katolikus egyetem megbízott professzora. 1935 októberében a bolognai egyetem tanárává nevezték ki.

Számtalan tanulmányt írt olasz és külföldi folyóiratokba. Résztvett különböző nemzetközi kongresszusokon; törvényelőkészítő munkálatokban a külföldön is közreműködött (többek közt a Német Jogí Akadémia felkérésére). Több nyelven beszél.

Fő művei:

I. *Le norme del Diritto Penale e i loro destinatari* Roma, Loescher, 1910, pag. VIII. — 258. (A mű öt fejezetre oszlik: I. *A jogi normák általában és a büntetőjog szabályai*; II. *A büntetőjog szabályai és a magánjog szabályai*; III. *A címzettek problémája és a különböző elméletek*; IV. *Saját elmélet*. Kiindulópontja a jognak, mint a parancsok összeségének fogalma; tagadja, hogy a jogkép telenek címzettek lehessenek; felfogása szerint a közjogi normák első vonalon a hatóságoknak szólnak.).

II. *Il diritto di querela* Torino, Utet, 1915, pag. VIII. — 287. (A mű öt fejezetre oszlik: I. *A magánindítvány intézményének politikai alapja*; II. *Jogi természet*; III. *A magánindítvány létrejötte*; IV. *Gyakorlása*; V. *Megszűnése*. — E tárgyról ez a legteljesebb, rendszeres monográfia. A fasiszta jogalkotást alapul vevő új kiadása sajtó alatt van).

III. *Principi di diritto penale in rapporto alla nuova legislazione. Questioni preliminari*, Milano, Istituto Ed.

Scientifico, 1929, pag. XX. — 266. (I. A büntetőjog természete. II. Büntetőjogi elméletek Olaszországban. III. Törvényhozás és tervezetek Olaszországban 1870-től napjainkig. IV. Források. V. Jogmagyarázat. — E könyv bevezetésül szolgál a fasiszta reformhoz.)

IV. *Diritto Penale*, Teorie Generali, Bologna. Zanichelli, 1937, pag. XI. — 442. (I. Általános elvek. II. A büntetendő cselekmény. III. A büntetés. — Szintetikus mű, mely a büntetőjog általános tanait behatóan tárgyalja, állandó figyelemmel a fasiszta jogfejlődésre. A könyv leglényegesebb tartalma: a forrástan és jogértelmezés oly felfogása, mely a merev formalizmussal és agnoszticizmussal szembeszáll; a büntetendő cselekményre vonatkozó egészen újszerű, az eddigétől eltérő alapokra helyezkedő elmélet, melyet E. Mezger német professzor is magáévá tett; végül a büntetést nem tekinti egyszerű eszköznak a társadalmi rend biztosítására, hanem abban spiritualisztikus természetű szükségességet lát.)

Battaglioni az olasz büntetőjogtudomány vezető egyénisége, ki a Magyar Jogi Szemlében megjelent legutóbbi tanulmányában is kijelenti — mint irányának alaptételét —, hogy a bűnözés nem egyszerűen a testi, szellemi vagy környezeti hatóerők és körülmények végzetszerűen előálló eredménye, hanem a szabad akaratból folyó eredmény (1938. évf. májusi szám). —

Battaglioni teljes erejével igyekszik valóra váltani azt a gondolatot, hogy Bolognában a Via Centrotrecentán levő Collegio Ungarico, melyet az egyetem magyar hallgatói részére 1537-ben Szondy Pál kanonok alapított, s melynek működését 1781-ben II. József szüntette meg, mint magyar intézet felújíttassék.

Angyal Pál r. t.

Tomcsányi Móric l. t.

Balogh Jenő ig. és t. t.

Kuncz Ödön l. t.

Finkey Ferenc t. t.

Szladits Károly l. t.

Erekly István r. t.

Irk Albert l. t.

Kolosváry Bálint r. t.

Alulírottak különös melegséggel ajánljuk a II. osztályba *külső* tagnak **BOREAS TEOFIL**-t, az athéni egyetemen a filozófia tanárát, a lipcsei egyetem tb. szenátorát, 1936-tól az athéni tudományos akadémia elnökét, hazánknak mindig melegen érdeklődő barátját. Széleskörű s nemzetközi elismerést nyert tudományos munkásságát könyvei-

nek és értekezéseinek alábbi felsorolása eléggé jellemzi. Itt csak kettőt emelünk ki: egyrészt az emlékezetre, a képzeletre és az intelligenciára vonatkozó értékes pszichológiai kutatásait, másrészt a görög filozófia multját föltáró vizsgálatait. Egyébként a filozófia egész területén bűvarkodott: *Logik.* 1932. 280 lap. *Psychologie.* 1933. 470 l. *Einleitung in die Philosophie* 1935. 525 l. *Ethik.* 1938. *Értekezései és beszédei* egybegyűjtve 4 kötetben jelentek meg 1937—1939. Főbb munkái:

1. *Das weltbildende Prinzip in der platonischen Philosophie.* Leipzig, 1899.
2. *Vererbung und Umwelt,* 1906.
3. *Eingeweide als Sitz der Seele,* 1909.
4. *Philosophische Studien,* 1909.
5. *Philosophische Studien,* 1909.
6. *Philosophische Studien,* 1910.
7. *Philosophische Studien,* 1916.
8. *Philosophische Studien,* 1916.
9. *Philosophische Studien,* 1920.
10. *Seelenwanderung,* 1911.
11. *Experimentelle Pädagogik,* 1911.
12. *Die Aufgabe der Philosophie,* 1913.
13. *Seelenwanderung in der alten griechischen Philosophie,* 1913.
14. *Philosophische Terminologie,* 1914.
15. *Selbstmord,* 1918.
16. *Philosophische Terminologie,* 1920.
17. *Frauenbewegung in Altgriechenland,* 1922.
18. *Homerische Seelenfragen, Die Seelentätigkeiten und die Nieren,* C.—R. de l'Académie d'Athènes, 1927.
19. *Homerische Seelenfragen. Zirpende Seelen,* C.—R. de l'Académie, 1927.
20. *Pythagorische symbolische Formeln. Das Bohnenverbot.* C.—R. de l'Académie 1927.
21. *Gehirn und Seelen in der altgriechischen Philosophie,* C.—R. del'Académie, 1928.
22. *Die Neugriechische Philosophie, Ueberweg, Grundriss d. Gesch. d. Philos. vol. 5.*
23. *Griechische Philosophie nach dem Fall Konstantinopels,* Ber. d. Akademie zu Athen, 1929.
24. *Experimental studies on memory.* The process of development of memory, C.—R. de l'Académie, 1930.
25. *Experimental studies on memory.* The rate of forgetting, C.—R. de l'Académie, 1930.

26. *Experimental studies on memory*. Training and transfer on memory, C.—R. de l'Académie, 1931.

27. *Experimental studies on memory*. Relation of intelligence to memory, C.—R. de l'Académie, 1931.

28. *Experimental studies on memory*, Methods of memorisation. C.—R. de l'Académie, 1931.

29. *Recherches expérimentales*. Le temps de la réaction simple, C.—R. de l'Académie, 1932.

30. *Recherches expérimentales*. Le temps de la réaction composée, C.—R. de l'Académie, 1934.

31. *Recherches expérimentales*. Le temps de réaction et l'intelligence. C.—R. de l'Académie, 1936.

32. *Recherches de psychologie expérimentales*. L'imagination et ses relations avec les autres fonctions psychiques. 1. La marche du développement de l'imagination. C.—R. de l'Académie, 1938.

33. *Experimentelle psychologische Forschungen*. Die Phantasie. 1. Der Fortgang der Entwicklung der Phantasie, Archiv für die gesamte Psychologie, 100. Band, 1938.

34. *Recherches de psychologie expérimentales*. L'imagination et ses relations avec les autres fonctions psychiques. 2. L'imagination et la mémoire. C.—R. de l'Académie, 1938.

35. *Recherches de psychologie expérimentales*. L'imagination et ses relations avec les autres fonctions psychiques. L'imagination et l'intelligence. C.—R. de l'Académie, 1938.

36. *Das griechische Denken im Wandel der Jahrhunderte*, Unsterbliches Hellas Berlin, 1938.

Kornis Gyula íg. és r. t.
Dékány István l. t.

FEDELE PÉTER-t, a római egyetemen a középkori egyetemes történelem nyilvános rendes tanárát, szenátort, volt olasz közoktatásügyi minisztert, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem tiszteletbeli doktorát, a kiváló történettudóst és hazánk lelkes barátját, a II. osztályba *külső tagnak* van szerencsénk ajánlani.

Fedele Péter közoktatásügyi minisztersége idejére esik a római Magyar Intézet megszervezése, amelynek Fraknoi Vilmosról elnevezett történeti osztálya Akadémiánknak irányítása alatt áll. Fedele a legmelegebben karolta fel az Intézetet és mozdította elő az olasz-magyar szellemi kap-

csolatokat. Már ezért is kiérdemelte, hogy Akadémiánk külső tagjává válassza, amire kiváló történetírói tudományos munkásságával is méltán rászolgált. Fő kutatási területe a középkori Róma s különösen a pápaság története, amelybe új szempontot vitt azáltal, hogy az egyes családok körül kialakult hatalmi csoportok befolyását vizsgálta. A középkori Rómára és a Vatikánra vonatkozó levéltári kutatásai és kiadványai mintaszerűek. Foglalkozott továbbá Róma legrégebbi keresztény templomaival, Róma középkori gazdaságtörténetével és Cola di Rienzo-val.

Hóman Bálint ig. és r. t.
Domanovszky Sándor ig. és r. t.
Lukinich Imre ig. és r. t.
Gerevich Tibor r. t.

A II. osztályba *külső* tagnak melegen ajánljuk **FREYER JÁNOS** lipcsei egyetemi tanárt, a hírneves filozófust és szociológust, aki jelenleg a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen mint csereprofesszor működik. A német szociológiai társaság elnöke 1933 óta.

Freynek rendkívül sokoldalú szelleme mintegy bele-sűrűsödik a *Theorie des objektiven Geistes* c. munkájába (1923), amelynek alapgondolata Hegeltől Diltheyen keresztül a szellem mai vizsgálatába nyúlik s számos új kategóriát vezet be. Az objektív szellem kutatása természet-szerűen kapcsolta bele Freyert a szociológiába, mert az objektív szellem valamennyi formája az emberi közösség életéből származik. A szociológia rendszere számára mintegy logikai alapvetésnek tekinthető Freyernek nagyhatású könyve: *Soziologie als Wirklichkeitswissenschaft* (1930).

Egyéb művei: *Antäus, Grundlegung einer Ethik des bewussten Lebens*. 1918. — *Die Beurteilung der Wirtschaft im philos. Denken des 19. Jahrhunderts*. 1921. — *Prometheus, Ideen zur Philosophie der Kultur*. 1922. — *Der Staat*. 1925. — *Revolution von rechts*. 1931. — *Einleitung in die Soziologie*. 1931. — *Herrschaft und Planung*. 1933. — *Macchiavelli*. 1937.

Kornis Gyula ig. és r. t.
Domanovszky Sándor ig. és r. t.
Lukinich Imre ig. és r. t.
Dékány István l. t.

A II. osztályba kültagnak ajánljuk **HUIZINGA JÁNOS**-t, a leydeni egyetemen a történelem tanárát, akinek világszerte híressé vált munkái közül több már magyar nyelvre is le van fordítva, nagyobb részük inkább német fordításokból ismeretes. Első helyen említjük közülük a *Herbst des Mittelalters*-t, ezt a színesen megírt, mély gondolatokkal terhes korrajzot. Mellette különösen a *Wege der Kulturgeschichte*-ben összegyűjtött szép tanulmánysozrotát említjük, amelyből különösen az *Aufgaben der Kulturgeschichte, az Über eine Definition des Begriffes der Geschichte* és a *Das Problem der Renaissance* címűeket tartjuk kiemelkedőknek. Filozófikus hajlandóságú lelkét korunk szellemi anarchiája más irányban is megihlette. Ennek köszönhetjük *Im Schatten von Morgen — Eine Diagnose des kulturellen Leidens unserer Zeit* és *Der Mensch und die Kultur* című kötetkéit. A kultúra iránt érdeklődőkben munkái mély rezonanciát keltenek. Kétségtelen ez az ok, amely a művelt rétegekben hazája határán kívül is annyi barátot szerzett neki s amiért mi is illőnek találjuk őt Akadémiánk külső tagjainak sorába ajánlani.

Eckhart Ferenc r. t.	Domanovszky Sándor ig. és r. t.
Károlyi Árpád t. t.	Heinlein István l. t.
Angyal Dávid t. t.	Hajnal István l. t.
Kornis Gyula ig. és r. t.	Mályusz Elemér l. t.

RODENWALDT GELLÉRT berlini egyetemi professzort az Akadémia *kültagjának* ajánljuk. Ajánlásunk indoklásánál hivatkozunk elsősorban Rodenwaldt világszerte elismert rendkívüli tudományos jelentőségére. Első alapvető kötetétől kezdve, mely a pompeji falfestmények problematikáját helyezte egészen új világításba (*Die Komposition der pompejanischen Wandgemälde*, 1909), minden további értekezése tudományunk pozitív érték-gyarapodását jelentette, nemcsak a feldolgozott anyag gazdagságával, hanem megfigyeléseinek és szempontjainak újszerűségével is. Különösen hivatkozunk azokra a tanulmányaira, amelyeket az olympiai Zeus-templom szobordíszének (*Jahrbuch des Deutschen Archaeologischen Instituts*, 1926 és *Olympia*, 1936), a római szobrászat Antonínus-kori stílusváltozásának (*Sitzungsber. d. Preuss. Akademie*, 1936), továbbá a római szarkofág-plasztikának szentelt (a *Jahrbuch* utolsó köteteiben), melyek alapvetésül szolgálnak a szarkofág-corporus-ba tervezett monumentális összefoglaláshoz. Újab-

ban behatóan foglalkozott a korfui archaikus templom szobordíszével. Kutatásainak eredményeit *Altdorische Bildwerke in Korfu* címen foglalta össze. Rodenwaldt azonban nemcsak mint kutató és probléma-kereső elsőrangú, hanem a szélesebb körök számára rendelt összefoglalásoknak is nagy mestere, aki az anyagot biztosan tartja a kezében és a mérész feltevésekkel szemben mindig megfelelő önmérsékletet tud tanúsítani. Ez az oka annak, hogy a Propyläen-Kunstgeschichte vállalat számára írt antik művészettörténete az e nembeli munkák között az első helyet foglalja el. Ugyanez áll az *Akropolisról* kiadott kötetéről, mely néhány év alatt 3 kiadást ért el.

Rodenwaldtot azonban nemcsak nagy tudományos súlya teszi méltóvá arra, hogy Akadémiánk kültagja legyen, hanem az a meleg baráti érzés és jóindulat is, melyet a magyar archeológia iránt tárgyi és személyi vonatkozásban tanúsít. Nincs a magyar archeológusok között talán egy sem, aki valami módon Rodenwaldt-tal kapcsolatba ne került volna és ne érezte volna jóindulatú baráti támogatását. Rodenwaldt több ízben is megfordult hazánkban. Ismeri a pannóniai emléanyagot és itt-tartózkodása több, mélyen-szántó előadás révén vált emlékezetessé.

Mindezek alapján ajánlásunkat azzal a meggyőződéssel ismételjük meg, hogy vele szinte kötelességet teljesítettünk.

Hekler Antal r. t.
Láng Nándor r. t.
Alföldi András l. t.

Nagy Lajos l. t.
Tompa Ferenc l. t.
Fettich Nándor l. t.

ŠIŠIĆ FERDINAND-ot, a zágrábi egyetem tanárát és több külföldi akadémia tagját, a legmelegebben ajánljuk a II. osztály *kültagjává*.

Šišić egyike a legszorgalmasabb horvát történétíróknak. Munkáit a forrásanyagok és az irodalomnak széleskörű, szinte aprólékos ismerete, erős kritikai érzék, tárgyilagosságra való törekvés és mérsékelt fölfogás jellemzi. Némely kérdésben ellentétben állott ugyan a magyar történétírók álláspontjával, de ebben nem politikai okok, vagy szempontok, hanem tudományos meggyőződése irányították. A magyar történetirodalmat különösen jól ismeri. Nincs külföldi történétíró, aki a magyar levéltárakat és könyvtárakat olyan jól ismerné, mint ő. Šišić annak a fölfogásnak a képviselője, hogy a magyar levéltárak és könyvtárak

anyagának ismerete nélkül a horvát, vagy általában a délszláv történelmet a mai igényeknek megfelelően művelni nem lehet. Ez a magyarázata annak, hogy állandóan élénk figyelemmel kíséri a magyar történetírás újabb eredményeit és azokról a horvát folyóiratokban rendszeres beszámolókat szokott adni. Šišić munkássága révén a magyar történetírás eredményei közvetve a külföldön is ismeretessé váltak. Fél százados történetírói munkássága a horvát történelem egész területét felöleli. Ki kell emelnünk a *horvát országgyűlések emlékeinek* kiadását 1912—1918. 5 kötetben, amelyben 1526-tól 1630-ig, a Magyar Országgyűlési Emlékek mintájára gyűjtötte össze és írta meg a magyar történelem szempontjából is annyira fontos horvát országgyűlések történetét. Megírta *Horvátország történeté-t* 1790-től 1847-ig (Zágráb, 1913.) horvát, azután a horvátok történetét 1102-ig német nyelven (Zágráb, 1917.); kiadta a *horvát történelem kézikönyvét* (Zágráb, 1914.), azonfelül kiadta *Racki-Strossmayer* levelezését négy kötetben (1928—1932); foglalkozott *Bosznia és Hercegovina* XIX. századi történetével több tanulmányban stb.

Munkássága magyar történeti szempontból is nagyfontosságú, mert számos olyan kérdéssel foglalkozott először forrásszerűen, amelyek a magyar történelmet is közelről érintik. Kültagul való megválasztatása egy érdemekben gazdag és páratlan szorgalmú történetírói munkásságnak elismerését jelentené.

Domanovszky Sándor íg. és r. t. **Hodinka Antal** r. t.
Angyal Dávid t. t. **Gyalókay Jenő** r. t.
Lukinich Imre íg. és r. t.

Alulírottak mély tisztelettel ajánlják **SRBIK HENRIK** lovagot, a bécsi tudományos akadémia elnökét és a bécsi egyetem tanárát, *kültagnak* a második osztályba.

Srbik napjaink német történettudományának egyik legkiválóbb művelője és a modern történetírói módszer elismert mestere, aki Dopsch Alfonz mellett méltóan képviseli az Osztrák Történetkutató Intézet nagy hagyományait. Már Dopsch vezetése alatt írott fiatalkori művében, az osztrák állam és egyház viszonyáról a középkorban, felismerhetők a vérbeli tudós lényeges tulajdonságai, mint a problémák világos felismerése, a kutatás elmélyítése és az ítélet biztonsága. Srbik azonban csak ezt az egyetlen nagyobbszabású munkát szentelte a középkor történetének,

mert Mühlbacher Engelbert vezetése alatt mihamarább áttért az újabbkori német történelem kutatására, amely területen működése az osztrák tudományos irodalomban a legmagasabb színvonalat képviseli. Az osztrák állami exportkereskedelemtől írott műve messze túlelmelkedett a gazdaságtörténelmi munkák megszokott keretén, mert kimerítő levéltári kutatás mellett elvi állásfoglalást jelentett az osztrák merkantilizmus tanaival, módszereivel és eredményeivel szemben, mintegy alapvetésül szolgált a tudós szerzőnek Schröder Vilmosról szóló értekezéséhez, amely kétségtelenül a legjobb terméke az osztrák kamaralistákról szóló irodalomnak. Srbiknek, mint az újkori forráskiadások kiváló mesterének szorgalmát dicséri az Ausztria és Hollandia között kötött államszerződések közlétevése, valamint közreműködése az osztrák-magyar monarchia háborúelőtti politikája forrásainak kiadásában. A húszas évek eleje óta megjelent művei tudományos munkássága tetőpontján mutatják a kiváló historikust. Nagy művészi alkotóerővel írott könyvét Wallenstein végéről értékes élménnyé avatja az olvasó szemében a probléma nagyvonalú felfogása, a politikai környezet mesteri ábrázolása és a gondolat-történeti tényezők felfejtése, a szaktudóst ezeken kívül fenntartás nélküli elismerésre készíti a forráskritikai módszer tökéletessége is. 1925-ben megjelent hatalmas Metternich-biográfiája az újabb német történeti irodalomnak legnagyobb feltűnést keltett terméke. Ez a mű termékeny felismerést hozott Srbik elmélyülő szellemének: a német nép lelkének mélyén egymás mellett, vagy egymással ellentétben működő elemi erők felismerését. Az ősi univerzaliztikus hagyományok, a középeurópai állás és a nemzeti állam megteremtésének vágya által meghatározott szellemi-politikai alkat elfogulatlan méltánylása és bevezetése a történelemalakító tényezők közé Srbik történetírói munkájának legnagyobb érdeme és korszakotalkotóvá tevője. Az anyag szuverén ismerete, valamint a politikai, materiális és erkölcsi tényezők összehatásából kialakult életfolyamat szintetikus előadása jellemzi a jelenleg hatvanéves szerző utolsó műveit. Előkészítés jellegével bír az osztrák császári cím felvételéről szóló értekezése, valamint hatalmas, ötkötetes forráskiadványa Ausztria német politikájáról 1859—1866 között épűgy, mint az össznémet történelmi felfogásról, vagy Ausztriának a német történelemben vitt szerepéről írott műve. A kutatási módszer és alkotói készség tökéletes kiérésének gyümölcse a német egységről írott műve, amelynek eleddig két kötete jelent meg. Ezek a nagy-

szabású művek azonban csupán fontosabb állomásait jelentik egy kiváló tudós szellem elmélyedési folyamatának, amely a politikai, gazdaság- és szellemtörténeti értékek egész során át nyomon követhető. Félreismerhetetlen tény hogy a magyar történettudomány fejlődésére is jótékony hatással volt Srbik munkássága, sok értékes anyag feltárásával és a modern történeti módszer bevezetésével a monarchia újkori történetének kutatásába.

Károlyi Árpád t. t.

Lukinich Imre íg. és r. t.

Angyal Dávid t. t.

Miskolczy Gyula l. t.

Domanovszky Sándor íg. és r. t.

A II. osztályba *külső tagul* ajánljuk **VARGA BÉLA**-t, a kolozsvári magyar egyetem v. magántanárát, a kolozsvári unit. teol. akadémia v. bölcséleti tanárát, kolozsvári unitárius püspököt.

Varga Béla (szül. 1886-ban) dolgozatai a M. T. Akadémiai Értekezések során is megjelenvé, tudományos köreinkben régóta kellő elismerést nyertek. 1922-ben adta ki az Akadémia *A logikai érték problémája és kialakulásának története* c. jelentős munkáját (149 l.), majd ugyancsak az Akadémia *A subsistentia fajai* (adatok a hyparchológiához), 1928-ban (81 l.). Régebbi dolgozatai, mint *Valóság és érték* (Kolozsvár, 1915), *A jelentés logikai alkata* (Athenaeum, 1916), avagy újabban *Az individualitás kérdése* (1932. 53 l.) és *A paedagógia alapkérdése* (1936. a szegedi „Acta” sor. VI. 2. 137—226. vk) mind mutatják, hogy Pauler Ákos, midőn elsőként Varga Bélát választotta m. tanáruul, jól látta, minő érték rejlik benne. A szívós akaraterő, mely őt a problémák gyökeréig való elmélyedésre bírja, párosul igen éles elemző képességgel és rendszerező vénával is. Épp a század elejének nagy ismeretelméleti és értéktani hulláma jelentékeny problémafeltevésekre bírja, melyek utóbb írónkat további metafizikai távlatok keresésére is sarkallják. A román impérium ideje alatt bekövetkező változások őt további elmélyedéstől nem tudták visszatartani, miről két akadémiai értekezése ad élénk bizonyítékot. Talán épp azok a problémák, melyek Pauler filozófiájában mint programok és keretek szerepeltek, — minő a „hyparchológia” — nyernek közelebbi megvilágítást Varga Béla éleselméjű elemzéseiben. A Kolozsvárott maradt filozófus munkássága idehaza széles körben természetesen nem válhatott ismeretessé, azonban a szakkörökben élénken él az a vágy, hogy munkásságának értékét a M. T. Akadémiában illően ismer-

vén el, nemcsak a magasállású közéleti és egyházi férfiúnak, hanem a tudósnek is juttassunk, neki már régebben is járó, elismerést.

Kornis Gyula íg. és r. t.
Dékány István l. t.

Varga Béla munkái:

Önállóan megjelentek:

1. *A lelkiismeret*. Kolozsvár, 1909. Gámán J. 88 l.
2. *Jacobi Henrik Frigyes*. Bpest, 1911. 50 l. (Klny. az Athenaeumból.)
3. *Valóság és érték*. Kolozsvár, 1915. Stief. 53 l.
4. *A jelentés logikai alkata*. Bpest, 1916. 34 l. (Klny. az Athenaeumból.)
5. *A logikai érték problémája és kialakulásának története*. Bpest, 1922. M. T. Akadémia. 150 l. (Értekezések a filoz. és társ. tud. köréből, II. köt. 5. sz.)
6. *Gondolatok a neveléstan értékelméleti megalapozásához*. Szeged, 1922. 32 l. (Acta litter. ac scient. R. Univ. Francisc. Joseph. Sectio philos. 1. tom. 2. fasc.)
7. *A subsistentia fajtái*. (Adatok a hyparchológiához.) Bpest, 1928. M. T. Akad. 82 l. (Értekezések a filoz. és társ. tud. köréből. III. köt. 4. sz.)
8. *A pedagógia alapkérdése*. Szeged. 1936. (Acta litter. ac scient. R. Univ. Francisc. Joseph.)
9. *Az individualitás kérdése*. Kolozsvár 1933. (Erdélyi Tudományos Füzetek.)

Nagyobb cikkek:

1. *Az intuicionizmus mint divatfilozófia*. (Kolozsvári unit. gimn. 1911—12. évi értesítője. 8—24. l.)
2. *A társadalom ismerettani alapjai*. (Magyar Társad.-tudom. Szemle, 1912. évf. 791—807. l.)
3. *Böhm Károly lélektana*. (Böhm Károly élete és munkássága. Besztercebánya, 1913. II. köt. 275—295. l.)
4. *A logikai megismerés természete*. (Keresztény Magvető. 1915. évf. 356—364. l.)
5. *A metafizika értelme napjaink bölcseletében*. (Athenaeum, 1923. évf. 32—46. l., klny. is.)
6. *Hit és tudás*. (Keresztény Magvető. 1924. évf. 180—193. l.)
7. *Pauler Akos logikája és jelentősége a magyar filozófiában*. (Erdélyi Irodalmi Szemle. 1925. évf. 209—218., 263—273. l.)

8. *A mai közszellem pszichológiája.* Kolozsvár 1928. Minerva Könyvtár 9. szám.

Kisebb cikkek:

1. *Kultúra és nevelés.* (Pásztortűz 1921. évf.)
2. *Miért van szükség a magyar egyetemre Erdélyben?* (Pásztortűz 1922. évf.)
3. *Nemzetközi pedagógia.* (Pásztortűz 1936. évf.)
4. *A fausti és karamazovi lélek.* Székfoglaló az Erdélyi Irodalmi Társaságban. (Klny. az Erdélyi Múzeumból.)

A III. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYABA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Alulírottak a III. osztály A) alosztályába *levelező* tagul ajánljuk **BÉKESY GYÖRGY dr.** egyetemi magántanárt, m. kir. postafőmérnököt.

Békésy György 1899-ben született Budapesten. Tanulmányait külföldön, Münchenben, Zürichben, Bernben végezte, minthogy édesatyja külügyi szolgálatot teljesített. Doktori szigorlatot a Pázmány Péter-Tudományegyetemen tett; doktori értekezése új eljárásról szól, mellyel az eddig órákig tartó diffúziós méréseket néhány másodperc alatt el lehet végezni. Két évet a berlini Siemens és Halske cég kutató laboratóriumában töltött. 1929 óta a M. Kir. Posta Kísérleti Állomásán majdnem kizárólag akusztikai kérdésekkel foglalkozik.

A távbeszélő rendszerek tanulmányozása a hallás fizikai és fiziológiai határterületében fekvő kérdések vizsgálatára vezették, miközben rendkívül értékes eredményekre jutott, melyekre hivatkoznak az egész világirodalomban s melyek tankönyvekbe is átmentek. 31 értekezésben fektette le eredményeit.

Fül-modellen megállapította, hogy a hangbehatásra a csigában a basilarmembrán két oldalán egy-egy örvény keletkezik a folyadékban, melynek helye függ a hang magasságától. Később kimutatta e folyadékmozgást élő ember fülében is. Erős hangra e mozgás átterjed az ívjáratokban lévő folyadékra is és az egyensúly-érzésben zavarokat okoz. A kifáradás tanulmányozásával igazolja, hogy minden egyes hangra a basilarmembrán más-más helyére jut az örvény; a Helmholtz-elmélet elvileg tehát megmarad, csak hogy nem rezonanciával van dolgunk.

A hangforrás térbeli megérzésére vonatkozóan az ú. n. optikai inverzióhoz hasonló jelenséget fedez fel.

Kimutatja, hogy a Gauss-féle hibatörvény nem érvényes az akusztikai méréseken, pl. hangerősség, zörejerősség összehasonlításakor.

Orvosi szempontokból rendkívül fontos a csontok hangvezetése. Méréseivel kimutatja, hogy a Mach-féle elmélet nem tartható fenn; új elméletet állít fel, mely teljes összhangban van a finomabb részletekkel is. Mint első állapítja meg a csontvezetés halláshatárát.

A teremakusztika szempontjából nagy jelentőségű annak kimutatása, hogy a hangerősség gyöngül, ha elnyelő anyag mentén terjed a nélkül, hogy az elnyelő anyag a hullám útjában állana.

A középfül fizikai viselkedésének vizsgálatával kideríti, hogy a hallócsontocskák a belső fület védik túlságosan erős hanglökésekkel szemben. Erős hangokra ugyanis a középfül teljesen más alakú rezgésekre tér át, melyek a dobhártya rezgéseit nem adják át a fülcsigának.

Új szűrő-eljárást gondol ki, mellyel Hertz-szaporaságú félhangmentes hangot tud előállítani; új megállapítása, hogy a fül ezt a mély hangot is észreveszi.

A váltóáramú Wheatstone-hídhoz hasonló akusztikai hídát szerkeszt, melyben elektromos áram helyett csövekben vezetett levegőrezgéseket használ.

Minden hangforrás távolságát csukott szemmel is meg lehet állapítani egy bizonyos fokig. Hogy a távolságérzés milyen fizikai tényezőktől függ, eddig ismeretlen volt. Sikerült pl. kimutatni, hogy a hangszinkép befolyásolja a távolságérzés kialakulását.

Új módszert dolgozott ki, melynek segítségével bármely bonyolult elektromos rendszernek adott egyszeri áramlökés görbéjéből ki tudja számítani, hogyan viselkednek a rendszer szabályos sinus-rezgésekre.

Számos olyan jelenséget soroltunk fel, melyeket Békésy György észlelt először, melyek meglátásához rendkívüli kísérleti készség és teljes biztonság kell a fizikai módszerekben. Bármely kérdéshez fogott hozzá, csodálatos tehetséggel szinte megérzi mi a fontos új vonás, mely abból kihámozható s a kérdést egészen újszerűen világítja meg. A hallásról szóló egyik referátumban olvasható: „Das Hauptverdienst an der Entwicklung der Physiologie der Schnecke und des Cortischen Organes in dem letzten 10 Jahren gebührt v. Békésy.“ Békésy György eredményeinek jelentőségét legszembetűnőbben bizonyítja az a tény, hogy a porosz Tudományos Akadémia 1938-ban Békésyt a Leibnitz-ezüstéremmel tüntette ki; jelentésében kiemeli, hogy

ezzel akarta a tudomány háláját kifejezni Békésy Györgynek.

Tangl Károly ig. és r. t.

Rybár István r. t.

Ortvay Rudolf l. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

KAÁN KÁROLY-t, Akadémiánk levelező tagját a III. osztály B) alosztályába *rendes* tagnak ajánljuk.

Kaán Károlyt Akadémiánk 1924-ben választotta levelező tagjává. Azóta úttörő munkáját folytatva, az erdőgazdasági tudományok körébe tartozó kisebb-nagyobb értekezések sorában és több nagyobb munkában közölte évtizedes elméleti tanulmányait és széleskörű gyakorlati tapasztalásait kiegészítő újabb tanulmányainak eredményeit.

1924-ben tartott akadémiai székfoglalójában és az azóta közzétett értekezésekben és előadásokban, úgy mint napilapjainkban megjelent cikkeiben és megjelent önálló munkáiban nemcsak az erdőgazdálkodás és erdészeti technika körébe tartozó feladatokat ölelte fel, hanem a szakoktatás, az erdőgazdasági politika, az erdőbirtokhitel, a tanyagazdaságok, a települések és telepítések ügyével, a növényi takaró nagy nemzetgazdasági jelentőségével, a természetvédelem és a természeti emlékek megóvásának feladataival, az észszerű takarékoság nemzetépítő jelentőségével is behatóan foglalkozott.

Közzétett tanulmányaiban és önálló munkáiban a felvetett kérdéseket szerves összefüggésben — a gazdasági tevékenység különféle ágazatai között való szoros kapcsolatokat szem előtt tartva — nagy áttekintéssel tárgyalja. Nemcsak az erdész és az erdőgazda szempontjából vizsgálja a felvetett kérdéseket, hanem figyelemmel van arra a döntő szerepre is, mely a földet borító növényi takarónak és különösen az erdőtakarónak a csapadékvizek lefolyásának menetében jut és amely a vízszabályozást, árvízvédelmet és a vizierők hasznosítását szolgáló műszaki teendők kerekeit szabja meg. A közölt eredmények a műszaki és műszaki-gazdasági tudományok, így az energiagazdálkodás körébe tartozó vizsgálatokat is felölelve, a II. osztály A) alosztályában képviselt e tudományi ágakat is gazdagították.

Behatóan foglalkozott a Magyar Alföld nagyjelentőségű problémáival és ezek nemzetmentő szerepével. A *Magyar Alföld* című munkája a Magyar Tudományos Aka-

démia kiadásában, 1927-ben jelent meg; e munkát Akadémiánk 1928-ban — a megelőző három évben megjelent munkák közül kiemelve — a Kornfeld-alapítvány díjával jutalmazta. *Az Alföld Problémája* (Pécs, 1929) című munkáját Akadémiánk a Weisz Fülöp-alapítvány díjával, *Természetvédelem és Természeti Emlékek* (Budapest, 1931) című munkáját a Vitéz József-alapítvány díjával tüntette ki. *Gazdaságpolitikai Feladatok* (Budapest, 1935) című munkája nagy áttekintéssel tárgyalja az államkormányzati ágak földbirtok-ügyeit, a közületek és birtokosság földvagyonának, a mezőgazda-képzés fontos feladatát és egyáltalán hazánkban sürgősen megoldandó gazdaságpolitikai feladatokat és a magyar földművelés sürgős problémáit és megmutatja a megoldáshoz vezető utat.

Az 1925-ben Grenoble-ban tartott nemzetközi természetvédelmi kongresszuson és 1925-ben Rómában tartott nemzetközi erdészeti kongresszuson a kormány megbízásából Magyarországot képviselve, eredményes közreműködésével a magyar tudomány és kultúra érdekeit szolgálta.

1924-ben a Finn Erdészettudományi Társaság (Suomen Metsätieteellinen Seura) tiszteletbeli tagjává választotta. Hazánkban a természetvédelem érdekében kifejtett úttörő tevékenységét méltatva, a kormány 1938 decemberében az 1935-évi IV. t.-c. 217. szakaszának rendelkezései szerint szervezett Országos Természetvédelmi Tanács elnökévé nevezte ki.

Kaán Károly Akadémiánkban mint a Nyelvművelő Bizottság, a Nemzetgazdasági Bizottság és a Pénzügyi és Építési Bizottság tagja, továbbá mint az Országos Szakoktatási Tanács és a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, az Országos Mezőgazdasági Kamara kültagja, a Falu Magyar Földműves- és Gazdaszövetség elnöki tanácsának tagja is, lelkes és eredményes munkájával szolgálja a magyar tudomány és gazdasági tevékenység érdekeit.

Annakidején, fontos kormányhatósági hivatali vezető állásában és későbbben e hivatal élén, ismeretterjesztő, szervező és törvényelőkészítő, úttörő, eredményes tevékenységével, azóta is az erdészeti technika és erdőgazdálkodás minden ágazatára, társadalompolitikai és közegészségügyi vonatkozásaira is kiterjedő tudományos munkásságával elévülhetetlen érdemeket szerzett.

Bláthy Ottó Titusz t. t.

Hoor Tempis Mór r. t.

Preisz Hugó r. t.

Marek József r. t.

Verebély Tibor r. t.

A III. osztály B) alosztályába *rendes tagnak* tisztelettel ajánljuk **dr. MANNINGER REZSŐ** levelező tagtársunkat, a József Nádor-Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem nyilvános r. tanárát, a M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet igazgatóját, a l'Office International des Epizooties magyarországi tagját.

Manninger Rezső, 1927-ben levelező taggá történt megválasztása óta, fáradhatatlan buzgalommal, széleskörű és alapos orvosi s természettudományi képzettségben gyökerező önállósággal rendkívül termékeny, értékes és eredményes kutató munkásságot fejt ki általában a bakteriológia és különösen az állatok fertőző betegségeinek tanulmányozása terén. Újszerű, eredetiségre valló gondolatok irányította bűvárkodásának megállapításaival nem egyszer új irányba terelte a bakteriológiai kutatást, nemcsak növelte a magyar tudományosság hírnevét, hanem ezen a réven jelentékeny gazdasági előnyöket is sikerült hazánknak biztosítani. Az általa vezetett két intézetben igen serény és alapos tudományos munkát végeztek munkatársaival, személyesen és intézeteivel hasznosan működik közre hazánk állategészségügyének fejlesztésében.

Tudományos munkássága részleteinek méltatása során kiemelendőknek tartjuk mindenekelőtt az ultravírusok természetrajzáról általában és az általuk keltett betegségekről folytatott tanulmányait, melyekkel sikerült a sertéspestisnek addig több tekintetben homályos kórbonctani képét megrajzolni és azt a paratífusszal szemben élesen elkülöníteni, ez ellen a betegség ellen a szimultánoltás javallatait és ellenjavallatait szabatosan megállapítani. A nemzetközi állatforgalom szempontjából is elhatározó jelentőségű annak a kísérletes bebizonyítása, a külföldi szakkörök részéről hangoztatott és a nemzetközi állategészségügyi bizottságtól is elfogadott állásponttal szemben, hogy fogékony és immunis állatok szervei négy hét alatt feltétlenül megszabadulnak a sertéspestis ragályanyagától.

Az Aujeszky-féle betegségről kiderítette, hogy az lényegében vérfertőzőesés bántalom és hogy ragályanyaga, ellentétben a veszettséggel, nem az idegpályák mentén, hanem a vérrel jut el a középponti idegrendszerbe, hogy továbbá a meggyógyult állatok vérsavójában bőséges védőanyagok nem képesek passzív immunitást létesíteni. Jelentős az a további megállapítása, hogy a lovak fertőző kevésvérűségének ragályanyaga a sértetlen bőrön keresztül is képes fertőzni.

Nagy gyakorlati jelentőségre tart számot az a meg-

állapítása, hogy a száj- és körömfájás ragályanyaga állatból állatba gyors tovajutása esetén immun-biológiai jellemben hirtelen megváltozhatik, ennél fogva más és más időpontban más és más típus tulajdonságait mutathatja, gyorsan száguldó járványok idején tehát a betegségen átesett állatok bizonyos körülmények között újból megbetegedhetnek, a nélkül, hogy újabb ragály-behurcolás történt volna.

A klasszikus baromfi-betegség és a newcastlei betegség oktani viszonyosságának kutatása közben egyszerű fogással sikerült a newcastlei betegség ragályanyagának virulenciáját növelni, ily módon belőle a valódi baromfipestissel mindenben azonos betegséget keltő virust előállítani és így a két betegség azonosságát bebizonyítani.

A havivakságról Berrár Mihállyal megállapította, külföldi bűvárok eltérő felfogásával szemben, hogy az romlott takarmánnyal felvett vagy a szervezetben termelt fehérjebomlási termékek hatásából ered.

A baktériumos fertőző betegségek körében szabatosan meghatározta a Pasteurella-baktériumnemzetség bélyegeit és ezen az alapon tisztázta a pasteurellosis csoportjába sorolt kóralakok hovatarozóságát. Ugyancsak sokat foglalkozott a paratífusz-baktériumok rendszertani helyének kérdésével, ezzel kapcsolatban bebizonyította a heveny és sertés-paratífusznak mint önálló kóralaknak előfordulását és tanulmányozta a baromfitífuszt.

Főleg a paratífusszal, az újszülöttek vérfertőzőes betegségeivel és a baromfi-kolerával vonatkozásban részletes tanulmányokat végzett az alkatnak és a külvilágnak hatásérvényesüléséről a hajlamosságra, nemkülönben a ragályanyaggazdák szerepéről a fertőző betegségek terjesztésében.

A serológia és immunobiológia körébe tartozó kutatásaival megállapította, hogy a vérsavók a bennök foglalt globulinok hidratatiója folytán veszítik el aktivitásukat és hogy ennek a hidratatiós reakciónak sebessége a hőmérséklettel arányosan nő, 60 C° hőmérsékleten ennél fogva az inaktíválás már fél óra alatt bekövetkezik. Másfelől eredeti ötletességgel sikerült két pusztító állatbetegség, a baromfikolera és a kutyák szopornyicája ellen védőoltóanyagot előállítani.

A *szárnyas baromfi fertőző és parazitás betegségei* cím alatt Kotlán Sándorral együtt magyar nyelven megírt egykötetes, továbbá a Marek József, munkatársával német és angol nyelven kiadott két ill. háromkötetes *Al-*

latorvosi belgyógyászat-ban a járványtani részt — mások megállapításait saját gazdag tapasztalatainak és kutatási eredményeinek nagyon finom szűrőjén átbocsátva — eredeti önállósággal írta meg ill. részben átdolgozta. Tudományos teljesítményeinek nagyraértékelésére vall az is, hogy a Kolle- és Wassermann-féle *Handbuch der pathogenen Mikroorganismen* című, világszerte ismert nagy gyűjtőmunkájának harmadik kiadásában a *Geflügelcholera* fejezetét, Stang és Wirth *Tierheilkunde und Tierzucht* című encyclopaediájának több fejezetét írta meg a szerkesztőség felkérésére.

Az ernyedetlen, nemzetközi vonatkozásban is nagyra értékelt és kiválóan eredményes tudományos munkásság méltó jutalmát jelentené Manninger Rezsőnek megválasztása a M. T. Akadémia rendes tagjává.

Schaffer Károly t. t.

Marek József r. t.

Preisz Hugó r. t.

Wellmann Oszkár l. t.

Zimmermann Ágoston r. t.

Tudományos munkássága:

Tanulmányok:

1. *A sertéspestis elkülönítő kórjelzéséről.* (Állatorvosi Lapok, 1932. 1. sz.).
2. *A sertéspestis elleni szimultán oltás.* (Állatorvosi Lapok, 1935. 12.—13. sz.).
3. *A sertéspestis vírusával fertőzött állatok nyirokcsomóinak fertőzőképességéről.* (Mat. és Természettud. Ért., 1932. 49. k., 65 l.), *Über den Virusgehalt der Lymphknoten von Schweinen nach der Ansteckung mit Schweinepestvirus.* (Arch. f. Theilk., 1932. 65. k., 105. l.), *Sur la teneur en virus des ganglions lymphatiques des porcs après infection par le virus de la peste porcine.* (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1932. 6. k., 183 l.).
4. *Újabb vizsgálatok a sertéspestis vírusával fertőzött állatok fertőzőképességéről.* (Állatorvosi Lapok, 1932. 9. sz.), *Weitere Untersuchungen über die Infektiosität von Schweinen nach der Ansteckung mit Schweinepestvirus.* (Arch. f. Theilk., 1932. 65. k., 440 l.), *Immunis anyák malacainak fogékonysága a sertéspestis ragályanyaga iránt.* (Állatorvosi Lapok, 1933. 13. sz.), *Über die Empfänglichkeit von Ferkeln immuner Mütter für das Schweinepestvirus.* (Arch. f. Theilk., 1934. 67. k., 239 l.).

5. *Kísérletek az Aujeszky-féle betegség ragályanyagával.* (Mat. és Természettud. Ért., 1936. 55. k., 232. l.), *Versuche mit dem Erreger der Aujeszky'schen Krankheit.* (Zschr. f. Infkrkh., 1937. 51. k., 25. l.).

6. *A száj- és körömfájás vírusának pluralitásáról.* (Mat. és Természettud. Ért., 1936. 47. k., 237. l.), *Expériences sur la pluralité du virus aphteux.* (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1930. 3. k., 402. l.), *Untersuchungen über die Pluralität des Aphthenseuchenvirus.* (Zentralbl. f. Bakt., 1930. 116. k., 414. l.), *Sur la pluralité du virus aphteux.* (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1931. 5. k., 1. l.), *A száj- és körömfájás vírusának pluralitásáról.* (Állatorvosi Lapok, 1931. 14.—15. sz.).

7. *Újabb adatok a filtrálható vírusok pluralitásának kérdéséhez.* (Mat. és Természettud. Ért., 1932. 49. k., 51. l.), *Über die Beziehungen der Newcastle-Krankheit zur Geflügelpest.* (Arch. f. Theilk., 1932. 65. k., 256. l.), *A newcastlei betegség ragályanyagának tulajdonságairól.* (Mat. és Természettud. Ért., 1936. 55. k., 225. l.), *Fowl plague and Newcastle disease.* (Journ. of comp. Path., 1936. 49. k., 279. l.).

8. *Fertőzési kísérletek a lovak fertőző kevésvérűségének ragályanyagával.* (Állatorvosi Lapok, 1938. 19. sz.), *Ansteckungsversuche mit dem Virus der ansteckenden Blutarmut der Pferde.* (Arch. f. Theilk., 1938. 73. k., 525. l.).

9. *General aspects on the properties of the ultraviruses.* (XII. Intern. Vet. Congress, Newyork, 1934. 1. k., 207. l.), *Az ultravírusok (szűrhető vírusok) tulajdonságai általánosságban.* (Állatorvosi Lapok, 1934. 17. sz.).

10. *Vizsgálatok a havivakság oktanáról.* (Közl. az összehasonl. élet- és kórtan köréből, 1928. 21. k., 199. l.), *Untersuchungen über die Aetiologie der Mondblindheit.* (Arch. f. Theilk., 1929. 59. k., 132. l.), *Vizsgálatok a havivakság oktanáról. II. közl.* (Közl. az összehasonl. élet- és kórtan köréből, 1930. 20. k., 285. l.), *Untersuchungen über die Aetiologie der Mondblindheit. II. Mitt.* (Arch. f. Theilk., 1930. 61. k., 144. l.).

11. *A havivakság.* (Állatorvosi Lapok, 1938. 8. sz.).

12. *Zur bakteriologischen Differentialdiagnose zwischen Geflügelcholera und Hühnertyphus.* (Deutsche tierärzt. Wschr., 1928. 52. sz.).

13. *Considération critiques sur l'étiologie et la prophylaxie de la septicémie hémorragique.* (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1934. 8. k., 118. l.), *A septicaemia*

haemorrhagica oktana és az ellene való védekezés. (Állatorvosi Lapok, 1935. 1.—3. sz.).

14. A *paratifuszbacillusok* szisztematikája, különös tekintettel a *suípestifercsoportra*. (Mat. és Természettud. Ért., 1928. 45. k., 488. l.).

15. Vizsgálatok a sertéspestisről és a malacok heveny *paratifuszáról*. (Állatorvosi Lapok, 1931. 21. sz.), *Untersuchungen über Schweinepest und Ferkelparatyphus*. (Deutsche tierärztl. Wschr., 1932. 8. sz.).

16. Vizsgálatok a csirkék fehér hasmenéséről és a *tyúktífuszról*. (Közl. az összehasonl. élet- és kórtan köréből, 1927. 21. k., 101.), *Untersuchungen über Kückenruhr und Hühnertyphus*. (Zschr. f. Infkrkh. 1928. 32. k., 265. l.), *Széljegyzetek a fehér hasmenés aetiológiájának és prophylaxisának kérdéséhez*. (Állatorvosi Lapok, 1929. 22. sz.), *A baromfitenyészetek állami egészségügyi ellenőrzésének eredménye az 1928.—1932. években*. (Állatorvosi Lapok, 1933. 23. sz.), *Über den Erfolg der staatlichen Bekämpfung des Geflügeltyphus und der Geflügeltuberkulose in den Jahren 1928.—1932*. (Berliner tierärztl. Wschr., 1934. 12. sz.).

17. *Influence des conditions de l'élevage, de l'alimentation et de l'entretien des animaux sur la genèse, l'évolution et la persistance des maladies infectieuses des animaux domestiques*. (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1938. 16. k., 62. l.).

18. Az újszülött állatok vérhasának okairól. (Állatorvosi Lapok, 1928. 8. sz.), *Über die Ursache der Ruhr der neugeborenen Tiere*. (Deutsche tierärztl. Wschr., 1928. 45. sz.).

19. *Neuere Erfahrungen über die Geflügelcholera*. (VI. Weltgeflügelkongress. Berlin-Lipcse, 1936. 2. k., 141. l.).

20. *Les porteurs de germes*. (Bull. de l'Office intern. des Épizooties, 1936. 12. k., 194. l.), *A ragályanyaggazdák és szerepük a fertőző betegségek terjesztésében*. (Közl. az összehasonl. élet- és kórtan köréből, 1937. 28. k., 156. l.).

Összefoglalások.

Több fejezet Stang és Wirth „Tierheilkunde und Tierzucht“ c. encyclopaediájában (Berlin—Wien, 1926—1932).

A „Geflügelcholera“ fejezet Kolle és Wassermann „Handbuch der pathogenen Mikroorganismen“ c. gyűjtőmunkájában (III.) kiadás, 1928. 6. k., 529. l.).

Kotlán Sándorral együtt írta „A szárnyas baromfi fertőző és parazitás betegségei” c. tankönyvet (Budapest, 1931. VI, 372 lap.).

Atdolgozta Hutýra, Marek és Manninger „Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere” c. kézikönyvének VII. kiadásában az első kötetet (Jena, 1938. 776 lap) és annak „Special Pathology and Therapeutics of domestic animals” c. IV. angol kiadásában ugyanacsak az első kötetet (London, 1938. 962 lap).

Alulírottak **TUZSON JÁNOS dr.-t**, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem ny. r. tanárát, a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának B. alosztályába *rendes tagnak* ajánljuk.

Dr. Tuzson János Akadémiánknak 1909 óta levelező tagja. Azóta neveztetett ki 1914-ben a budapesti tudományegyetem növényrendszertani és növényföldrajzi tanszékére rendkívüli, 1918-ban pedig rendes tanárrá. Mint ilyen megalapította és megszervezte a budapesti tudományegyetem növényrendszertani és növényföldrajzi intézetét. Ez az egynevedévszázad óta működő intézet a bölcsészeti és gyógyszerészeti hallgatók növényrendszertani és növényföldrajzi kiképzésének középpontja lett. Ehhez az intézethez csatlakozott 1928-ban az egyetemi növénykert is, amelynek igazgatását ekkor vette át. A szervező munkálatok során hatalmas könyvtár és több mint 300.000 példányt tartalmazó herbárium egészítette ki az intézetet. Tuzson János dr. 1912-ben oroszországi kutató expedícióban tanulmányozta a pusztai növényzetet, azóta pedig több ízben vezetett kutató utakat a balkáni félszigetre. Összehasonlító növényföldrajzi közleményeinek egész sorát publikálta, amelyeknek felsorolását is közöljük. A magyar irodalomban jelentős műve a növényrendszertan 2 kötetes kézikönyve 1911 és 1926-ból. Mint az egyetemi növénykert igazgatója 1932-ben újból megindította az „Index Horti Bot. Univ. Budapestiniensis” c. növényrendszertani és növényföldrajzi szakfolyóiratot, mint a *Winterl* által 1788-ban megkezdett folyóirat folytatását. Felsorolt munkái tanúskodnak tudományos tevékenységéről, amelyek alapján őt *rendes tagnak* ajánljuk.

Szabó Zoltán l. t.

Mágócsy-Dietz Sándor t. t.

Entz Géza r. t.

Jávorka Sándor l. t.

Tuzson János 1909. óta megjelent munkáinak jegyzéke.

Zur phyletisch-paläontologischen Entwicklungsgeschichte des Pflanzenreichs. (Englers Botanischen Jahrbücher 43 Bd. 5. Heft. 1909.).

Pax F.: „Grundzüge des Pflanzenverbreitung in den Karpathen“ II. Bd. Kritische Würdigung. (Botanikai Közlemények. 1909. 1.—2. f.).

Morphologie und systematische Gliederung von *Nymphaea lotus*. (A Mat. és Természettud. Ért., XXV. k. 1909.)

Vorschläge zur Regelung der paläobotanischen Nomenklatur. 1909. Budapest.

A növényország phyletikai és palaeontologiai fejlődéstörténeti alapvonásai. Akadémiai Értesítő. 1909. évfolyamából.

Morphologie der fossilen Pflanzenreste der Balatonsee-Gegend. (A Balaton tudományos tanulmányainak eredményei című sorozatban. 1909.).

A *Potentilla rupestris* rendszertani tagolódása és elterjedése. 1909. (Növénytani Közlemények. 1908. 5. f.)

Magyarország néhány növényéről és ezek rokonságáról. (Növénytani Közlemények. 1909. 6. füzet.).

A növények kereszteződéséről. (Természettudományi Közlöny 520 f. 1910.).

A *Daphne* génusz *Cneorum subsectiójáról*. (Botanikai Közlemények. 1911. 5.—6. f.).

Simonkai Lajos. Nekrológ. (Botanikai Közlemények. 1910. 6. füzet.).

Magyarország fejlődéstörténeti növényföldrajzának főbb vonásai. (Mat. és Természettud. Ért., XXIX. 4. f.)

A Zsilvölgy egy új harmadkori növénye. (Mat. és Természettud. Ért., XXIX. 4. f.).

Magyarország növényföldrajzi térképe Simonkai Lajos hagyatékából. (Botanikai Közlemények. 1910. 6. f.).

Rendszeres Növénytan. I. 1911. Budapest.

A brüsszeli nemzetközi botanikai kongresszus. (Botanikai Közlemények. 1911. 1.—2. f.)

Harsberger J. W. *Phytogeographic Survey of North America* című munka ismertetése. (Botanikai Közlemények. 1912. 3.—4. f.).

A *Fritillaria tenella* alakjai. (Botanikai Közlemények. 1912. 3.—4. f.).

Adatok Magyarország fossilis flórájához. III. (Földtani Intézet évkönyve, XXI. 8. f. 1913.).

Adatok a délorosz puszták összehasonlító flórájához. (Botanikai Közlemények. 1913. 3.—6. f.).

Jelentés oroszországi utamról. (Akadémiai Értesítő, 277. sz. 1913.).

Borbás Vince herbárium. (Botanikai Közlemények. 1912. 5.—6. f.).

Tuzson J.: *Növényföldrajzi megjegyzések.* Irodalmi ismertető. (Botanikai Közlemények. 1912. 5.—6. f.).

Grundzüge der entwicklungsgeschichtlichen Pflanzengeographie Ungarns. (Mat. és Természettudományi Értesítő. XXX. k. 1913.)

Utazásom az orosz pusztákon. (Természettudományi Közlöny. 586. 1913.).

Beiträge zur fossilen Flora Ungarns. (Mat. és Természettud. Ért. XXI. B. 8. H. 1914.).

A Magyar Alföld növényformációi. (Botanikai Közlemények. 1914. 3. f.).

Képek az Alföld növényvilágából. (Természettudományi Közlöny. 600. f. 1914.).

A Magyar Alföld növényföldrajzi tagolódása. (Mat. és Természettud. Ért. XXXIII.).

Kitábel Pál emlékezete. (A M. T. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszéd. XVII. k. 20. sz. 1918.).

Jelentés a kecskeméti erdősítési és fásítási kísérleti telep tárgyában. (Erdészeti Lapok. 1920. sz.).

A püspökladányi vallásalapítványi uradalom egyes részének befásítása. (Erdészeti Lapok. 1920.).

Rendszeres növénytan. II. 1926.

A budapesti egyetemi fűvészkert. (Kertészeti Lapok 1928. 21. sz.).

A budapesti egyetemi fűvészkert kulturális és gazdasági jelentősége. (Budapesti Hírlap. 1928. nov. 4.).

Tizennégyezer mázsa gyógynövényt exportáltak külföldre 1927-ben. (Az Est. 1928. szept. 14.).

Bericht über die II. internationale Tagung europäischer Arzneipflanzeninteressenten vom 10 bis 14 September 1928. in Budapest. (Pharmazeutische Monatshefte. 1928. ad Nr. 11. Wien.).

Die Heilpflanzen des ungarischen Tieflandes. (Beilage der Pharmazeutischen Monatshefte. 1928. und der Zeitschrift „Heil- u. Gewürzpflanzen“ XI. Bd. 1928.—29.).

Adatok a Magyar Alföld őskori növényzetének ismeretéhez. (Mat. és Természettud. Ért. XLVI. 1929.).

Bátorliget ösvilágát mentesítik a mezőgazdasági munkálatok alól. (Pesti Hírlap. 1929. jun. 8.).

A Magyar Alföld győgnövényei. (Magyar Gyógyszerész. 1929. jan. 9.).

Hogyan lehet az Alföld termőerejét fokozni és kihasználni. (Budapesti Hírlap. 1930. márc. 12.)

A zalamegyei bükkösök pusztulása. (Erdészeti kísérletek. XXXIII. 1931.).

Az Egyetemi Növénykert 160. évfordulója. (Magyar-ság. 1931. jan. 22.).

Dr. Tuzson János egyetemi tanár egyesületi tanárelnök beszéde a galyatetői hősi emlékmű avatásánál. (1931.)

A hamvas lucfenyő. (Erdészeti Lapok. 1932. 5. f.).

Die bläuliche Varietät der Fichte. (Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft. Nr. 44. 1932.).

A Déli Kárpátok növényföldrajzi tagolóása. (Index Horti Botanici Univ. Budapestiensis. 1934.).

Beiträge zur Entwicklungsgeschichte der Monokotylen. (Proceedings sixth international botanical congress Amsterdam. 2.—7. Sept. 1935. Vol. I.).

Termesszünk-e amerikai mogyorót? (Esti Ujság. 1937. nov. 19.).

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

GOMBOCZ ENDRÉ-t, nemzeti múzeumi igazgatói címmel és jelleggel felruházott múzeumi igazgató őrt a budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter-Tudományegyetem c. ny. rk. tanárát a Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának B) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk.

Gombocz Endre 1882-ben született Sopronban, ahol iskoláit is végezte. Egyetemi tanulmányait 1900—1905-ig mint a B. Eötvös József-kollégium tagja a budapesti egyetem bölcsészettudományi karán végezte. Középiskolai tanári oklevelet a természettan-kémiai szakból 1905-ben, bölcsészettudományi oklevelet pedig 1908-ban szerzett. 1906-1919. években a Veres Pálné-gimnáziumban működött mint tanár, azután az Erzsébet-Nőiskola polgári iskolai tanárképző főiskolájába osztatott be, ahova 1922-ben a botanikai tanszékre rendes főiskolai tanárrá nevezett ki. Időközben 1914—1918-ig a háború egész tartama alatt harctéri szolgálatot teljesített, elnyerte a bronz Signum laudis és a koronás aranyéremkereszt kitüntetések. 1918. februárjában a budapesti tudományegyetem „A botanika történetéből” magántanárrá képesítette.

Az 1929. évtől kezdve a Magyar Nemzeti Múzeum Növénytárába rendeltetett szolgálattételre és ugyanide 1930-ban igazgató-órré neveztetett ki, 1936-ban múzeumi igazgatói címet és 1939-ben igazgatói jelleget kapott. A budapesti egyetem előterjesztésére a Kormányzó Úr az egyetemi ny. rk. tanári címmel ruházta fel 1935-ben.

Mint az Országos Közoktatásügyi Tanács tagja, tevékeny részt vett a középiskolai tervek és utasítások elkészítésében, tagja a Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottságnak, előadója a Középiskolai Tanárképző Intézetnek, tagja az Orsz. Természettudományi Tanácsnak, az Orsz. Természetvédelmi Tanácsnak és a Magyar Tudományos Akadémia nyelvművelő bizottságának.

A Királyi Magy. Természettudományi Társulatban 1925-től mint a Társulat ügyvezető első titkára és 1937-től mint a Növénytani Szakosztály elnöke működik.

Kiemelendő, hogy több tanulmányutat tett, több ízben felkereste Ausztria, Németország, Belgium, Svájc, Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Hollandia, Csehország tudományos botanikai intézeteit, amelyekben növényrendszertani és történeti kutatásokat végzett. Botanikai gyűjtőútjai nemcsak Magyarországra, hanem Tunizra és Algírra is kiterjedtek.

Tudományos botanikai munkássága két csoportba foglalható. Az egyik csoportba tartoznak növényrendszertani és növényföldrajzi munkái, amelyek közül külön kiemelendő az az alapvető és elismert kiválóságú monográfia, amelyet a nyárfa-félék nemzetségéről írt. Ezt a művét a Természettudományi Társulat a Bugát-díjjal jutalmazta és a Magyar Tudományos Akadémia adta ki (1908). E nagyobb művén kívül még több értekezéssel gyarapította a nyárfa fajok ismeretét és különösen értékes eredményeket ért el keresztezési kísérleteivel. Ezeket 1928-ban nagyobb értekezésben foglalta össze (Botanikai Közlemények. 1928). Rendszertani szempontból jelentős az a közleménye, melyet a füzfafélékről adott közre (1925). Egyéb nemzetségekre is kiterjedt figyelme nemzeti múzeumi bűvárkodása során, tisztázva a *Prunus hungarica* fajt és új fajokkal gazdagítva az *Amorphophallus* és *Rapanea* gé-nuszokat.

Munkásságának második iránya a növénytan története. Ily irányú kutatásokkal már szintén foglalkozott kezdetkorában, és mint a csatolt irodalmi kimutatásból látszik, a magyar növénytan történetének felderítésében igen

nagy tevékenységet fejtett ki, mindig azzal a céllal is, hogy nemzeti művelődésünk történetéhez szolgáltatson adatokat. Különösen értékesek egyes kutatók életének és működésének méltatásai, azonban legjelentősebb történelmi művének tekinthető „*A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék történetéről*” írott műve, amelyet 1914-ben a budapesti egyetem adott ki, továbbá „*A magyar botanika története*” c. kötete, mely a magyar flóra kutatóit, tehát a magyar növényvilág feltárásának történetét ismerteti. E művét 1936-ban a Magyar Tudományos Akadémia adta ki. E két műhöz csatlakozik az a kötet, amely a magyar tudományos növénytan bibliográfiáját tartalmazza 1901—1925-ig (1936). E művekben Gombocz Endre eléggé nem méltányolható fáradsággal és lelkiismeretes kutatással örökítette meg a magyar tudományfejlődés egyik igen jelentős irányát. Az a nagy műve, amely a magyar botanikai terminológia és nomenklatura történeti fejlődését tartalmazza és amelyet Akadémiánk már 1913-ban a Vigyázójutalommal tüntetett ki, még nem jelent meg. Az imént említett bibliográfia 1900-előtti adatokat tartalmazó része a Vallás- és Közoktatásügyi minisztérium és az Országos Bibliográfiai Központ támogatásával most van sajtó alatt.

Amint e rövid ismertetésből és a csatolt irodalomjegyzékből látszik, Gombocz Endre tudományos munkásságának mind a két iránya már régen elérte azt a magaslatot, amellyel a tudományos akadémiai tagságra méltónak bizonyult. Nem szabad azonban a tudományos kutatói tevékenység mellett elhallgatnunk azt a hatalmas munkateljesítményt sem, mellyel ő a Kir. Magyar Természettudományi Társulat vezetésében résztvesz, mert ez a munkássága is a magyar tudományos élet egyik pillérének a megszilárdítására és a tudományos élet fejlesztésére szolgál.

Még vagyunk győződve arról, hogy Gombocz Endre továbbra is oly tudományos tevékenységet fog kifejteni, amely a Magyar Tudományos Akadémia munkásságának keretébe is méltón fog beilleszkedni.

Szabó Zoltán l. t.
 Mágócsy-Dietz Sándor t. t.
 Zimmermann Ágoston r. t.
 Jávorka Sándor l. t.

I.

Önálló munkái:

1. *Sopron vármegye növényföldrajza és flórája*. Mat. Term. Tud. Közl. Budapest, M. T. Akadémia. 1906. 179 l.
2. *A Populus-nem monográfiája*. (Monographia generis Populi.) Mat. és Term. Tud. Közl. Budapest, M. T. Akadémia. 1908. 238 l. — Bugát-díjjal jutalmazott pályamű.
3. *A budapesti egyetemi botanikus kert és tanszék története. Historia horti botanici nec non cathedrae botanicae regiae scientiarum universitatis Budapestinensis. Egy fejezet a magyar botanika történetéből*. 6 képpel és 6 térképpel. Budapest, K. M. Tudomány Egyetem. 1914. 200 l.
4. *Rendszeres növénytan*. I. rész. Baktériumok, nyálkagombák és moszatok. Pécs, Danubia. 1924. 167 l. II. rész. Gombák, zuzmók, mohok. Pécs, Danubia, 1927. 164 l. 77 képpel.
5. *A magyar tudományos növénytan bibliográfiája*. 1901—1925. Budapest, Orsz. Könyvforg. és Bibliogr. Központ. 1936. 440 l.
6. *A magyar botanika története. A magyar flóra kutatói*. Budapest, M. T. Akadémia. 1936. 92 képpel, 636 l.
7. *A magyar botanikai terminológia és nomenklatura történeti fejlődése*. A M. T. Akadémia 1913. évi Vigyázó-pályázatán 2000 K jutalommal kitüntetett pályamű. Kézirat.
8. *A magyar tudományos botanika bibliográfiája a legrégibb időktől 1900-ig*. Kiadás alatt.

II.

Értekezései:

a) Az általános növénytan köréből.

1. *Az árvalányhaj mint betegségokozó*. Bot. Közl. 1914. 107—108. l.
2. *Újabb ismereteink a növények asszimilációjáról*. Term. Tud. Közl. 1921. 91—97. l.
3. *A széndioxid asszimilációja*. Pótf. Term. Tud. Közl. 1919. 38—45. l.
4. *A virágok színe*. Term. Tud. Közl. 1921. 76—82. l.
5. *Egy kevésbé ismert bőrizgató növény*. Term. Tud. Közl. 1926. 297—298. l.
6. *A sejtosztódás újabb megvilágításban*. Pótf. Term. Tud. Közl. 1927. 129—142. l.

7. Az élőlények láthatatlan sugárzása. Pótf. Term. Tud. Közl. 1932. 117—127. l.

Ezekon kívül számos kisebb-nagyobb ismeretterjesztő cikk különböző folyóiratokban.

b) A szisztematika és florisztika köréből.

1. A *Populus*-fajok rokonsági viszonyai tekintettel a fosszil fajokra. Növ. Közl. 1908. 33 l.

2. Tuniszi növények. *Pflanzen aus Tunis*. Bot. Közl. 1911. 57 l.

3. Pótlék a *Populus*-genus monográfiájához. Bot. Közl. 1911. 23—26. l.

4. *Contributionis supplémentaires à la Monographie du genre Populus*. Bot. Közl. 1911. (6)—(8). l.

5. A *Crocus variegatus* Hoppe, tolnamegyei előfordulásáról. — *Über das Vorkommen von C. V. im Tolnauer Comitate*. M. Bot. Lapok 1920. 47—48. l.

6. A *Salicaceae* rendszertani helyzete. Bot. Közl. 1925. 15—18. l.

7. *Die systematische Stellung der Salicaceen*. Bot. Közl. 1925. 10—17. l.

8. *Mi a Prunus hungarica?* Bot. Közl. 1925. 37—39. l.

9. *Was ist Prunus hungarica?* Bot. Közl. 1925. (37).

10. *Vizsgálatok hazai nyárfákon*. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával. Bot. Közl. 1928. 5—58. l. 3 szövegek közti rajzzal és 58 táblával.

11. *Untersuchungen über ungarische Pappelarten*. Bot. Közl. 1928. (2—18). l.

12. *Keresztező kísérletek Populus alba és Populus tremula között*. M. Bot. Lapok. 1926. 111—113. l.

13. *Kreuzungsversuche zwischen Populus alba und P. tremula*. M. Bot. Lapok. 1926. 113—116. l.

14. A szérundiagnosztika alkalmazása a növényrendszertanban. Term. Tud. Közl. 1919. 163—167. l.

15. *Weiss Emmanuelnek a Nemzeti Múzeum birtokában levő gyűjteményéről*. Kétszikűek. Bot. Közl. 1933. 110. l.

16. *Ein neuer Amorphophallus*. Két képpel. Annales Mus. Nat. Hungarici. Pars Bot. 1—3. l.

17. *Egy új Rapanea-faj*. Egy tábla rajzzal. Annales Mus. Nat. Hungarici. Pars Bot. 1937.

18. *A növényrendszertan újabb irányai*. Pótf. Term. Tud. Közl. 1937. 125—129. l.

c) A növénytan története köréből.

1. *Az első magyar növényenumeráció Deccardtól.* Növ. Közl. 1903. 162—168. l.
2. *Növényanatómiai terminológiánk fejlődése.* Bot. Közl. 1909. 324. l.
3. *A magyar botanika szótárából.* M. Nyelv. 1914. 15—24. l.
4. *Kék.* M. Nyelv. 1910. 228. l.
5. *Artifiola.* M. Nyelv. 1914. 237. l.
6. *Adatok az újabbkori magyar botanika történetéből.* I. közl. Brassai S. Gelsei Biró Farkas. Bothár Dániel. Veres Pálné leányisk. ért. 1911. 3—28. l. — II. közl. Márkus Sándor. Schönbauer Vince. Bot. Közl. 1914. 66—68. l. — III. közl. Nagyajtai Cserey Farkas. Bot. Közl. 1921. 2—6. l.
7. *A „Magyar Fűveszkönyv“ történetéhez.* Bot. Közl. 1911. 185—186. l.
8. *A tellur történetéhez.* Term. Tud. Közl. 1913. 440—442. l.
9. *Kitaibel és Schultes.* Bot. Közl. 1913. 252. l.
10. *A Plantae Rariores történetéhez.* Bot. Közl. 1913. 252. l.
11. *Linné és a magyar botanika.* Botanikai történeti tanulmány. Veres Pálné Leányisk. Ért. 1914. 3—24. l.
12. *A „Hajka ártalmáról“ 1826. c. értekezéséről.* Bot. Közl. 1914. 81. l.
13. *A magvas növények megtermékenyítéséről szóló ismereteink fejlődése.* Pótf. Term. Tud. Közl. 1918. 105—133. l.
14. *Melius és Beythe András.* M. Nyelv. 1919. 28—30. l.
15. *Beythe András „Fűveskönyv“-ének kritikája.* Bot. Közl. 1920. 29—34. l.
16. *Linné und die ungarische Botanik.* Svenska Linné Sällskapets Arskrift. 1921. 24—32. l.
17. *A magyar botanikai irodalom bibliográfiájának tervezete.* Bot. Közl. 1920. 44—45. l.
18. *Bibliographia Linneana.* Svenska Linné Sällskapets Arskrift. 1922. 90—96. l.
19. *Clusius élete.* Pótf. Term. Tud. Közl. 1926. 72—75. l.
20. *Der Stand der Naturwissenschaften in Ungarn.* Fenn-ugrica. Finn-ugor közművelődési kongresszus. 304—318. l.
21. *Néhány mozzanat a multból.* Term. Tud. Közl. 1930. 162—183. l.
22. *A magyar flóra kevésbé ismert kutatói.* Pótf. Term. Tud. Közl. 1934. 66—75. l.

23. *A magyar botanika történetéhez.* Bot. Közl. 1935. 126—129. l.

24. *Zur Geschichte der Botanik in Ungarn.* Bot. Közl. 1935. 130. l.

25. *Kitaibel Pál sopronmegyei útja.* Soproni Szemle. 1937. 111—119. l.

26. *Le comte Adam Waldstein et la botanique hongroise.* Előadás a prágai IV. Nemzetközi Természettudományi Kongresszuson. Megjelenik az „Archeion” 1938. évfolyamában.

III.

Szerkesztői munkái.

1. *Botánikai Közlemények.* 1921—1925. és 1937. évfolyamai.

2. *Természettudományi Közlöny.* 1925—1937.

3. *Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz.* 1935—1937.

4. *A Királyi Magyar Természettudományi Társulat Évkönyve.* 1927—1938.

5. A Természettudományi Társulat kiadásában megjelent művek:

a) *Kincseskönyv.*

b) *Az otthon és gazdasága.*

c) *Természettudományi Lexikon.*

6. Napkelet Lexikonának természettudományi része és botanikai cikkei.

Dr. ISSEKUTZ BÉLA-t, a budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter-Tudományegyetem ny. r. tanárát, a M. T. Akadémia III. osztályának B) alosztályába *levelező tagnak* ajánljuk.

Erzsébetvárosi Issekutz Béla 1886. január 31-én született Közhalmón. Középiskolai és egyetemi tanulmányait Kolozsvárt végezte. 1903-ban tett érettségi vizsgát, 1908-ban nyert orvosdoktori oklevelet. 1906-ban a kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetem Gyógyszertani Intézetének gyakornoka, 1910-ben ugyanott tanársegéd lett. 1914-ben magántanári képesítést nyert. 1919-ben neveztetett ki a kolozsvári egyetemen a gyógyszer-tan ny. rk. tanárává, 1921-ben pedig ny. r. tanárrá. 1937-ben a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetemen a gyógyszerismeret ny. r. tanárává neveztek ki. Az 1927—28. tanév II. felében a Ferenc

József-Tudományegyetem rektora, az 1925—26, 1926—27. és 1935—36. tanévekben pedig orvostudományi karának dékánja volt.

Nagyszámú tudományos közleménye és azok a közlemények, amelyeket tanítványai és munkatársai az ő legszorosabb vezetése mellett, utasításai szerint az ő munkakörében készítettek, tanúsítják Issekutz Béla kiterjedt kutatómunkásságát. Mint ezekből kitűnik, Issekutz behatóan foglalkozott a narkózással mint általános biológiai problémával és kritikailag megvizsgálta az ervevonatkozó legtöbb elméletet, így főleg azt, amely szerint a bődtőszerek a sejtlelékezést csökkentenék, továbbá azt, amely szerint lipoidoldó képességüknél fogva fejtenék ki bődtítő hatásukat. Kutatásai során, megállapítva ezeknek az elméleteknek számos hiányosságát, már 1913-ban arra a felfogásra jutott, hogy a legelfogadhatóbb elmélet az, amely szerint a narkotikumok a sejtek permeabilitását csökkentik és ezáltal a bioelektromos folyamatok felfüggesztésével okozzák a bődtítő hatást. Ma is ezt az elméletet fogadják el a legtöbben.

A gyógyszerek szinergizmusának jelentőségét korán felismerve, az elsők közt folytatott széleskörű rendszeres vizsgálatokat ebben az irányban. Kimutatta, hogy az ópiumalkaloidok egymás hatását nagy mértékben fokozzák. Viszont digitalis hatású glükozidok között csak a hatások egyszerű összegezését találta. Ennek és más kiterjedt tanulmányainak alapján már 1913-ban megállapította, hogy a fokozódó szinergizmus feltételeire nézve általános szabályt nem lehet felállítani, s ez a megállapítása még ma is érvényes. Felfedezte, hogy a theophyllin erősen fokozza a higányvegyületek diuretikus hatását és ennek a felfedezésnek az alapján készültek a troparin, domatrin, sepaten, epherit compositum, corderit, novurit stb. gyógyszerek, amelyek olyan jól beváltak, hogy némelyikük külföldön is elterjedt és számos utánzásra is talált.

Számos dolgozatban foglalkozott Issekutz az immunitás és megszokás kérdésével is és ezen a téren is értékes megállapításokat tett.

A vegetatív idegrendszer farmakológiájával főleg a tropeinek hatásával kapcsolatban foglalkozott és e közben több új, ma már gyakran használt módszert dolgozott ki a hatás erősségének mennyiségi összehasonlítására. A vegetatív idegrendszer farmakológiájával áll kapcsolatban az a részletes tanulmányokon alapuló megállapítása is, amely a bélnek kettős, serkentő paraszimpatikus és gátló szimpatikus beidegzésére vonatkozik. A vérkeringés farmakoló-

giája terén kiemelkedőek Issekutznak a digitalis hatás kémizmusára vonatkozó vizsgálatai békaszíven, amelyek később mintául szolgáltak emlősökön végzett hasonló kísérletekhez, s amelyek az irodalomban fontos szerepet játszottak a digitalis hatás tartósságára, továbbá a kumulációra vonatkozó magyarázatokban. A tetrazolok hatásával kapcsolatban részletesen vizsgálta a szívet gyengítő és a vasomotorikus központot bénító szerek hatását és a trimethyltetrazolban olyan szert fedezett fel, amely a legyengített szív működését más szereknél hatásosabban képes megjavítani. Viszont a vasomotorikus központ bénulásánál a paramethyltetracort találta a leghatásosabbnak, amelyet szintén ő fedezett fel.

Behatóan foglalkozott Issekutz különböző gyógyszereknek, így a morfinnak és származékainak, továbbá papaverinszármazékoknak stb. a lélekzésre gyakorolt hatásával és intézetében új módszereket dolgoztak ki ezeknek a hatásoknak kvantitatív vizsgálatára. Részletesen tanulmányozta a központi idegrendszerre gyakorolt hatásokat is, így a magnéziumnarkózist, amelynek két összetevőjét mutatta ki, a barbitursav-származékok hatását epileptikus görcsrohamokkal kapcsolatban stb.

Számos dolgot foglalkozott a gyógyszerterapeutika és a vegyi szerkezet közötti összefüggések tanulmányozásával és e közben sok új, a terápiában jól bevált gyógyszert fedezett fel, így a novatropint, ami azóta hivatalos gyógyszeré vált. Egy tanulmányában már 20 év előtt rámutatott arra, hogy a papaverin szintézisének felfedezésével lehetővé vált új, értékes ópiumalkaloidok előállítása és ezen az alapon 1930-ban sikerült felfedeznie a perparint.

A kemoterápiás kutatásokban a germanin hatásának vizsgálatával vett részt, kimutatva azt az általános biológiai szempontból is igen érdekes jelenséget, hogy a germanin és a hatására keletkező immunanyagok a Trypanosomák anyagcseréjét erősen csökkentik és ezáltal okozzák pusztulásukat.

Az insulin hatásával már 1928-ban kezdett foglalkozni és kimutatta, hogy az insulinnal kezelt békák májában a glükogén sokkal lassabban bomlik, mint a normálisokéban. Ezt a kísérletet ma is alapvető fontosságúnak tartják; minden monográfia részletesen foglalkozik vele. Az insulinnak másik, fontos hatását, nevezetesen a szénhidrátok oxidációjának fokozását szintén Issekutz mutatta ki, még pedig tektonobékán, amelynek anyagcseréje télen, mint megállapítja, tisztán szénhidrátoxidáción alapul. Emlősállatokon ezt a

jelenséget azért nem sikerül kimutatni, mert ezek a fokozott szénhidrátoxidációt más oxidációk csökkentésével kompenzálni tudják. Issekutz ezen nagyjelentőségű vizsgálatai alapján már 1924-ben kifejtette nézetét az inzulin hatásmódjáról és ez ma is fedi a szakkörök álláspontját.

Fontos elméleti és gyakorlati jelentőséggel bírnak a pajzsmirígyhormon hatására vonatkozó vizsgálatai is, amelyekből kiderült, hogy az addig csaknem általánosan elfogadott nézettel ellentétben, a thyroxin hatásában igen fontos szerepet játszik az anyagcsere-központok igazgatása, úgy hogy a thyroxin-hatást az agyalapra ható bódítószerekkel (several, prominal), mint klinikai tapasztalatok is bizonyítják, meg lehet szüntetni.

Issekutz a kísérleti módszereket is sokszor fejlesztette hosszú munkássága alatt. Így mennyiségi módszert dolgozott ki a glukóze, jód, arany, anyarozsalkaloidák kémiai meghatározására és potenciométeres titrálására, a digitalis-készítmények biológiai titrálására stb. Anyagcserekészülékei és didaktikai célokat szolgáló kimográfionvetítő berendezése mind az elmélyedő kutatómunkában szerzett bőséges tapasztalatait bizonyítják.

Issekutznak ez a kiterjedt munkássága megfelelő méltánylásra talált a külföldi szakkörökben is. Munkáit a tan- és kézikönyvek (Meyer—Gottlieb, Oppenheimer, Róna—Kleinmann, stb.), továbbá monográfiák (pl. Trendelenburg: Die Hormone, Winterstein: Die Narkose stb.) sokszor idézik és állandóan találkozunk munkáinak idézésével a szakfolyóiratok, elsősorban az Archiv für exper. Pathologie und Pharmakologie köteteiben is. Erdemei elismerésül a Deutsche Pharmakologische Gesellschaft és a bécsi Biologische Gesellschaft tagjai sorába választotta.

Mindebből eléggé kitűnik, hogy Issekutz Béla eddigi pályáján olyan sokoldalú, nagyjelentőségű és nemzetközileg is méltányolt tudományos munkásságot fejtett ki, amely mindenképen méltóvá teszi őt arra, hogy a M. T. Akadémia tagjai között helyet foglaljon.

Entz Géza r. t.
Zemplén Géza r. t.
Verebély Tibor r. t.
Zechmeister László l. t.
Vámosy Zoltán l. t.
Neuber Ede l. t.

Dr. Issekutz Béla tudományos munkái:

a) Saját dolgozatok.

1. *Evonymus europaeus* hatóanyaga és magvának szövettani szerkezete. Gyógyszerészeti pályamunka. 1907.
2. *Néhány anyag lélekezésre való hatásának összehasonlító vizsgálata*. I. rész. *A lélelő központot izgatók*. E. M. E. Értesítő, 32., 1910.
3. Ugyanaz II. rész. *Morphium és származékai*. Ugyanott, 33., 1911.
4. Ugyanaz III. rész. *A hörgők körkörös izomzatára ható anyagok*. U. ott, 33., 1911.
5. *Über die Wirkung des Morphins, Codeins, Dionins und Heroins auf die Atmung*. Pflügers Archiv 142., 255. 1912.
6. *Über den Synergismus der Opiumalkaloide*. U. ott 145., 415. 1912.
7. *Über den Antagonismus zwischen den Opiumalkaloiden und dem Apomorphin*. U. ott 145., 440. 1912.
8. *Über den Synergismus der Lokalanaesthetica*. U. ott 145., 448. 1912.
9. *A digitalin csoportba tartozó mérgek együttes hatásáról*. E. M. E. Értesítő 33., 1911.
10. *A gyógyszerek synergismusáról*. U. ott 34., 1912.
11. *Über das Gesetz Bürgi's von den Arzneikombinationen*. Pflügers Archiv 151., 456. 1913.
12. *A pantoponról*. Orvosi Hetilap 57., 1913.
13. *Néhány új hazai gyógyszeréről*. U. ott, 57., 1913.
14. *Az opiumalkaloidák vegyi szerkezete és hatása közötti összefüggésről*. Gyógyszerészeti Hetilap 1913.
15. *Über Glykobrom, ein neues organisches Brompräparat*. Therapeutische Monatshefte. 27., 1913.
16. *Összehasonlító vizsgálatok a digitaliskészítmények felszívódásáról és hatásáról*. Lechner Emlékkönyv. 1915.
17. *A gyógyszerismeret tankönyve*. (Jakabházy Zsigmond és —).
18. *A digitalis hatás chemismusa*. E. M. E. Értesítő 34., 1914.
19. *Über die Aufnahme und Speicherung der Digitalissubstanzen*. Arch. exper. Pathol. und Pharm. 78., 155. 1915.
20. *Kísérleti adatok a tetanus gyógykezeléséhez*. Értesítő az E. M. E. orvosi szakosztályából. 37., 1915.
21. *Über die kombinierte Wirkung des Magnesium-*

sulfats mit verschiedenen Narkotika. (Beiträge zur Behandlung des Tetanus.) Therapeutische Monatshefte 1915.

22. A magnesiumsók hatásáról. Orvosi Hetilap 39., 1915.

23. A digitalislevél hatóanyagtartalmának mérése biológiai úton. U. ott 40., 1916.

24. A tropeinek és quaternaer ammoniumbasaik hatásáról. E. M. E. Értesítő 37., 1915.

25. Über die Wirkung der Tropeine und ihrer quaternaeren Ammoniumbasen. Zeitschr. f. exper. Pathol. und Therapie 19, 1917.

26. A novatropin farmakológiai hatása. Orvosi Hetilap 60., 1917.

27. Az intrasol farmakológiai vizsgálata. U. ott 61., 1917.

28. A narcosis elméletei. E. M. E. Értesítő 39., 1917.

29. Narkose und Sauerstoffkonzentration. Biochem. Zeitschr. 88., 219. 1918.

30. Über den Einfluss der Temperatur auf die Capillaraktivität der Narkotika. U. ott 88., 213. 1918.

31. Temperatur und Capillaraktivität. U. ott 122., 1921.

32. Über die Reversibilität der Digitaliswirkung. Zeitschr. f. exper. Pathol. und Therapie 20., 445. 1919.

33. Über die Ursache der Digitalisgiftfestigkeit des Krötenherzens. Pflügers Archiv. 198., 1923.

34. Insulin hatásáról. Orvosi Hetilap 68., 1924.

35. Über die Wirkung des Insulins auf die Zuckerbildung der Froschleber. Klin. Wochenschr. 3., 1924.

36. Beiträge zur Wirkung des Insulins. I. Biochem. Zeitschr. 147., 1924.

37. Über den Einfluss der Temperatur auf die Wirkung und Verteilung des Salicylamids. Pflügers Archiv 202., 1924.

38. Über die Wirkung des Jodaethylurethans und Allophanats. Biochem. Zeitschr. 145., 1924. (— und S. Tukats.)

39. A carbaminsavas és az allophanasavas halogen aethylesterek pharmacológiai vizsgálata. M. Orv. Archivum 23., 1922. (— és Tukats S.)

40. Über die Arsengewöhnung. Arch. f. exper. Pathol. und Pharmakol. 114., 1926. (— und F. Végh.)

41. Az arsenhez való hozzászokásról. Rigler-émlékönyv. 1926. (— és Végh F.)

42. Notiz über die physiologische Indifferenz des Cap-

santhins. Biochem. Zeitschr. 185., 1927. (— und L. Zechmeister)

43. *Beiträge zur Wirkung des Insulins II*. Biochem. Zeitschr. 183., 1927.

44. *Az insulin hatásáról II*. Insulin-adrenalin antagónismus. M. Orv. Arch. 1927.

45. *Einfache Methode zur Bestimmung der Glucose in Mengen von 1 bis 15 mg*. Biochem. Zeitschr. 183., 1927. (— und J. v. Both)

46. *Egyszerű módszer a szőlőcukornak 1—15 mg mennyiségben való meghatározására*. Orvosi Hetilap 71., 1927. (— és Both J.)

47. *Az orvosképzés reformja*. Orvosképzés 1928.

48. *Über die pharmakologische Wertbestimmung des Mutterkorns*. I. Mitteilung. Arch. f. exper. Pathol. und Pharmakol. 128., 1928. (— und M. v. Leinzinger)

47. a) *Az anyarozs érték meghatározása*. I. közlem. M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1937. (— és Leinzinger M.)

48. a) *A gyógyszerek rövid áttekintése*.

49. *Beiträge zur Wirkung des Insulins III*. Biochem. Zeitschr. 192., 1928. (— und F. Végh.)

50. *Az insulin hatásáról*. IV. *Hatás a teknősbéka anyagcseréjére*. M. Orv. Arch. 1928. (— és Végh F.)

51. *Über die diuretische Wirkung organischer Quecksilberverbindungen*. Arch. exper. Pathol. u. Pharmakol. 138., 1928 (— und F. Végh)

52. *A szerves higanyvegyületek diuretikus hatásáról*. Orvosi Hetilap 1929. (— és Végh F.)

53. *Immunitás és megszokás*. M. Gyógyszerésztud. Társ. Értes. 1929.

54. *Über die Wirkung zweier neuer Guanidinderivate*. Arch. f. exper. Pathol. u. Pharmakol. 146., 1929.

55. *Két új guanidin-származék hatásáról*. Orvosi Hetilap 1929.

56. *Beiträge zur Pharmakologie der Goldverbindungen*. I. Mitteil. Arch. f. exper. Pathol. und Pharmakol. 152., 288. 1930. (— und M. v. Leinzinger.)

57. *Beiträge zur Pharmakologie der Goldverbindungen* II. Mitteil. U. ott 152., 306. 1930. (— und Z. Dirner.)

58. *Beiträge zur Pharmakologie der Goldverbindungen* III. Mitteil. U. ott 152., 318. 1930. (— und J. Méhes.)

59. *A szegedi Ferenc József-Tudományegyetem Gyógyszertani Intézete*. M. Orv. Arch. 1931.

60. A papaverin-típusú alkaloidák potentiometrikus titrálása. M. Gyógyszerésztud. Társ. Értés. 1931.
61. A *syntheticus papaverin* származékok hatása. Orv. Hetilap 1931.
62. *Über die Wirkung der synthetischen Papaverinderivate*. I. Mitteil. Arch. f. exper. Pathol. u. Pharmakol. 164., 158. 1932. (— M. Leinzinger u. Z. Dirner.)
63. *Über die Wirkung der synthetischen Papaverinderivate*. II. Mitteil. U. ott 164., 173. 1932. (— A. Nyáry u. E. Botz.)
64. A *sympathicus* és *parasympathicus*. Orvosi Hetilap 1933.
65. Gyógyszerrendelés. 1932.
66. *Új gyógyszerek*. 1933.
67. *Beiträge zur Wirkung des Germanins*. I. Mitteil. Arch. f. exp. Path. u. Pharm. 173. 479. 1933.
68. *Beiträge zur Wirkung des Germanins*. II. Mitteil. U. ott 173., 499. 1933.
69. A felszínaktivitás és a simaizmotokat bénító — *spasmolyticus* — hatás közötti összefüggésről. M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1933. (— és ifj. Issekutz B.)
70. *Eine einfache Methode zur perkutanen Anwendung des Histamins*. Med. Klin. 1934.
71. Egyszerű módszer a histamin perkutan alkalmazására. Orvosi Hetilap 1933.
72. *Ein einfaches Megaskop zur Projektion der Kymographien*. Pflügers Archiv 233., 1933.
73. A gyógyszerertani kutatások multja, jelene és további fejlődésének feltételei hazánkban. A természet-, orvos-, műszaki és mezőgazdaságtudományi orsz. kongresszus munkálatai. 1926.
74. A görcsoldó gyógyszerek synergismusáról. Orv. Hetilap 1934.
75. Az új magyar gyógyszerkönyv ismertetése a gyakorló orvos szempontjából. Therapia. 1934.
76. *Wie lange dauert die Wirkung des Morphins im angewöhnten Organismus?* Arch. exper. Path. u. Pharm. 176., 35. 1934. (— und M. Várady.)
77. *Oberflächenaktivität und spasmolytische Wirkung*. U. ott 176., 8. 1934. (—, M. Leinzinger und B. v. Issekutz jun.)
78. *Ein Gerät zur Registrierung des Gasumsatzes kleiner Tiere*. Ber. üb. d. ges. Physiologie 74., 192. 1933. (— und Z. Dirner.)
79. *Die Wirkung des Insulins auf die Zuckerproduk-*

tion der überlebenden Froschleber. (Biochem. Zeitschr. 272., 412. 1934. (— und J. Szende.)

80. Hozzászólás a Magyar Felsőoktatásiügyi Kongresszuson. 1., 164. és 3., 231.

81. Über die Wirkung der Tetrazole. Arch. f. exper. Path. u. Pharm. 177., 389. 1935. (— , M. Leinzinger und E. Novák.)

82. Die Wirkung der Cardiacia auf den durch Chloroform geschädigten Kreislauf. U. ott 177., 415. 1935.

83. Angriffsort des Thyroxins. Klin. Wochenschr. 13., 1060. 1934. (— und B. v. Issekutz jun.)

84. Der Wirkungsort des Thyroxins. Arch. exper. Path. u. Pharm. 177., 442. 1935. (— und B. v. Issekutz jun.)

85. O dzialanin sensibaminy, nowego alkaloidu sporyszu. Warszawskie Czasopismo Lekarskie. 1935. (— és M. Leinzinger.)

86. Az anyarozsalkaloidák biológiai titrálásáról. M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 135. (— és Leinzinger M.)

87. Über den Angriffspunkt des Thyroxins. Wiener Klin. Wochenschr. 1935.

88. Orvostudomány és homeopathia. Orvosképzés 1935. 753.

89. Über das „Alles oder Nichts-Gesetz“ bei der Narbose des Atemzentrums. Arch. f. exper. Path. u. Pharm. 180., 498. 1936. (— und B. v. Issekutz jun.)

90. Az orvosképzés reformjáról. Előadás a Felsőoktatásiügyi Egyesület Orvosi Szakosztályának ülésén. 1935.

91. Über die Wirkung des Perparins und Papaverins. Arch. f. exp. Path. u. Pharm. 182., 1936. (— , Z. Dirner und Thiel.)

92. Gyógyítás kémiai anyagokkal. Előadás a szegedi F. J.-Tudományegyetem évváró ünnepélyén. 1936.

93. Az α -dinitrophenol hatása az anyagcserére. M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1937. (— , Szende J. és Novák E.)

94. Der Wirkungsort des Thyroxins. III. Mitteil. Arch. f. exper. Path. u. Pharmakol. 185., 673. 1937. (— , M. Leinzinger und B. v. Issekutz jun.)

95. Der Wirkungsort des Thyroxins. IV. Mitteil. U. ott 185., 685. 1937. (— und Z. Dirner.)

96. A thyroxin hatásmódja. Orvosi Hetilap 1937. (— , Leinzinger M., Dirner Z. és ifj. Issekutz B.)

97. Az első magyarországi Nobel-díj története. M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1938.

98. Besteht in der Wirkung zweier chemisch iden-

tischer Schlafmittel, des Luminal und Sevenal ein Unterschied? A M. Biol. Kutatóintézet Munkái 10., 1938.

99. A tetracor és p-methyltetracor hatása. M. Orvosi Arch. Vámosy jubil. füzet. 1938.

100. A collapsus pharmacológiája. Orvosi Hetilap 1937.

b) Vezetése alatt készült dolgozatok.

1. E. Bach: Über die Wirkung der H-Ionenkonzentration auf die Guanidinvergiftung des isolierten Froschmuskels. Klin. Wochenschr. 2., 1923.

2. Tukats S.: Halmazódik-e fel jód a szervezetben jód-tartalmú gyógyszerek adagolásakor? Rigler-émlékkönyv. 1926.

3. Méhes Gy. és Both J.: Az insulin hatásáról III. Befolyásolja-e az insulin az adrenalin érszűkítő hatását? M. Orv. Arch. 1927.

4. Méhes Gy.: Az altatószerek hatása nagyagy nélküli állatoknál. U. ott 1927.

5. M. v. Leinzinger und J. v. Kelemen: Über die pharmakologische Wertbestimmung des Mutterkorns. II. Mitteil. Arch. f. exp. Path. u. Pharm. 128., 1928.

6. Leinzinger M. és Kelemen J.: Az anyarozs érték-meghatározása. II. közlemény. M. Gyógyszerésztud. Társ. Értes. 1937.

7. Dirner Z.: Pharmakologische Untersuchungen an überlebenden Froschlungen. Arch. f. exper. Pathol. u. Pharmakol. 146., 1929.

8. Dirner Z.: Der Synergismus der bronchuserweiternden Arzneimittel. U. ott 157., 154. 1930.

9. A. v. Nyáry: Über die gemeinsame Wirkung von Digitoxin und Cardiazol. U. ott 146., 249. 1929.

10. Kováts F. és Dirner Z.: Aranyvegyületek és egyéb kémiai szerek hatása saválló és nemsaválló csirok fejlődésére. M. Orv. Arch. 31., 1930.

11. Leinzinger M. és Tukats S.: Az anyarozs-készítmények hatékonysága. Orv. Hetilap, 1932.

12. Leinzinger M.: Különböző szénkészítmények adsorptio-képessége. M. Gyógyszerésztud. Társ. Értes. 1932.

13. A. v. Nyáry: Die Resorption von Digitalispräparaten aus dem Darm. Archf. exper. Pathol. u. Pharmakol. 165., 432. 1932.

14. A. v. Nyáry: Die krampfhemmende Wirkung der Hypnotika. U. ott 165., 504. 1932.

15. B. v. Issekutz jun.: *Die Innervation des Dünndarmes.* Pflügers Archiv 233., 494. 1933.

16. Tukats S.: *Die jodometrische Bestimmung kleiner Goldmengen in tierischen Organen.* Biochem. Zeitschr. 260., 143. 1933.

17. Z. Dirner: *Die Wirkung antithyreoidischer Stoffe auf den Gasstoffwechsel der Ratte.* Arch. f. exper. Path. u. Pharm. 176., 190. 1934.

18. Z. Dirner: *Adatok a digitalis hatás reverzibilitásához.* Orv. Hetilap 1934. 791. old.

19. B. v. Issekutz jun.: *Über die Wirkung des Octins.* Arch. f. exp. Path. u. Pharm. 177., 389. 1935.

20. Tukats S. és Leinzinger M.: *Az arany mennyileg meghatározása állati szervekben.* M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1930.

21. Tukats, S.: *Über die Wertbestimmung des Mutterkorns mit dem Nephelometer.* Pharm. Monatshefte 1933.

22. Drexler E. und B. v. Issekutz jun.: *Der Wirkungsort des Thyroxins.* Arch. f. exp. Path. u. Pharmak. 177., 442. 1935.

23. Z. Dirner: *Die Wirkung der Cardiacin auf die Dynamik des Froschherzens.* Arch. f. exp. Path. u. Pharm. 180., 581. 1936.

24. Leinzinger M.: *Egy új altatószer.* M. Orv. Arch. 1935.

25. Dirner Z.: *A digitoxin hatásának reverzibilitása.* M. Gyógyszerésztud. Társ. Ért. 1937.

26. Leinzinger M.: *Gázanyagcsere készülék és annak ellenőrzése.* U. ott. 1937.

27. Ifj. Issekutz B.: *A központi idegrendszer és pajzsmirigy szerepe a hőszabályozásban.* U. ott 1937.

28. Szende J. és Telbisz: *A felszínaktivitás és a simaizmot bénító hatás közötti összefüggésről.* (III. közl.) U. ott 1937.

29. Tukats S.: *Adatok a hazai rheum természetéhez és kémiájához.* U. ott 1937.

30. Z. Dirner: *Vergleichende Untersuchungen über Resorption und Abbau der Tropeine.* Arch. f. exp. Path. u. Pharmak. 186., 409. 1937.

31. B. v. Issekutz jun.: *Über die Rolle der Schilddrüse und des Zentralnervensystems in der Wärmeregulation.* Pflügers Archiv 238., 787. 1937.

MISKOLCZY DEZSŐ-t, a szegedi tudományegyetemen az elme-idegkörtannak ny. r. tanárát alulírottak akadémiai *levelező tag*nak ajánlják a III. osztály B) alosztályába.

A magyar idegtani kutatásnak lelkes, igen sikeres és a tudományos külföld előtt is nagyon jól ismert képviselője Miskolczy Dezső, aki az elméleti vizsgálódás világmesterének, Ramón y Cajalnak volt egykor tanítványa, akinek intézetében az agysértésekre bekövetkező idegsejteltváltozásokat tanulmányozta. Miskolczy annyira megnyerte a nagy ember teljes elismerését, hogy az ő felkérésére fordította spanyolról németre és rendezte sajtó alá „Die Neuronenlehre” című tanulmányát, mely a Handbuch d. Neurologie I. kötetében jelent meg. Szintúgy Miskolczy fordította németre a világhírű *Reglas y consejos...* című munkáját, mely Regeln und Ratschläge zur wissenschaftlichen Forschung címen 1933-ban Münchenben E. Reinhardt kiadásában jelent meg. — Miskolczy megalapítója a szegedi egyetem orvosi karán a klinikával kapcsolatos agykutató intézetnek, amelyben már eddig is szép számban voltak tanítványai, akiknek dolgozatait saját munkáival együtt az Akadémiában sokszorosan bemutatott *Hirnpathologische Beiträge*-ben jelentette meg; e munkálatsorozat legutolsó kötete volt 1938-ban a XVIII-ik *Histopathologie des Neurons* címen, melyet mint közös munkát a T. Akadémiának bemutattunk a szegedi egyetem Acta-kiadványaként. Miskolczy 1932-től a *Hirnpath. Beiträge* XI. kötetétől fogva szerkesztő társként működik.

Miskolczy Dezső szakmájában túlnyomóan a legfinomabb ép- és kórszöveti irányban mozgó vizsgálatnak jeles képviselője, akinek az idegregenerációra vonatkozó háborús anyagon véghezvitt alapos megállapításain kívül, melyeket 1924-ben az Akadémiának bemutatni alkalmunk volt, különösen még bizonyos átöröklődő elme- és idegbántalmak, melynek a Pick-féle betegség, általában a haladottabb kor öröklődő elmebetegségei és a schizophreniás elmezavar keretében végzett kutatásai váltak közismertté és nagyrabecsültekké, mind itthon, mind a külföldön. Ezenkívül behatóan foglalkozott az utóbbi években a kisagy szövetejlődési rendellenességeivel és az így nyert adatai lényegesen hozzájárultak az idevonatkozó ismereteink tisztázásához, mely munkálatát 1933-ban szintén az Akadémiának mutattuk be. — Általánosságban azt mondhatjuk, hogy Miskolczy Dezső a tudományos kérdéseknek helyes meglátója és ötletdús feldolgozója és így érthető, hogy nincs dolgozata, mely többé-kevésbé újabb vagy újszerű megvi-

lágítást nem nyujtana az érdeklődőknek. E mellett a szakmunkássága mellett nagyon figyelemreméltó, hogy Szegeden iskolát tudott teremteni. E tulajdonságaival Miskolczi Dezső olyan tudományos erő, aki megválasztása esetén az Akadémiának igen szorgalmas munkaezeje lehetne. — Tudományos munkásságának kimutatását az alábbiakban adjuk.

Schaffer Károly t. t.
Szent-Györgyi Albert r. t.
Gelei József r. t.

Miskolczi Dezső tudományos dolgozatainak jegyzéke:

1. Az *encephalitis epidemicáról*. Budapesti Orvosi Ujság 1921.
2. a) *Zur Markscheidenentwicklung des Rautenhirns*. Arch. f. Psych. 67. 1921.
2. b) *A rhombencephalon velőfejlődéséről*. Magyar Orvosi Archivum 23.
3. a) *Contributions à l'histopathologie de la régénérescence du neurone*. Travaux du laborat, de recherches biologiques Madrid. 22. 1924.
3. b) *Adatok az idegregeneráció kórszövettanához*. Matematikai és Természettudományi Értesítő. 1923.
4. *Zur Pathobiologie des beschädigten Neurons*. Arch. f. Psych. 73. 1925.
5. *Die Beziehungen des Morbus Recklinghausen zum endokrinen System*. I. Teil. Von L. Szondi u. D. Kenedy. II. Histopathologischer Teil. Von D. Miskolczi. Archiv f. Dermatologie u. Syphilis 148. 1925.
6. a) *Die Technik der Seitenventrikelpunktion beim Säugling*. Monatschr. f. Kinderheilk. 29. Waltner Károlyal.
6. b) *Az oldalkamrák punkciójának technikája csecsemőnél*. Orvosi Hetilap. 1924. Waltner Károlyal.
7. *Técnica para la coloración en bloque de la glandula pineal del niño*. Boletín de la Soc. Españ de Biol. 1925.
8. *Madridi levél Ramon y Cajal egyéniségéről*. Orvosi Hetilap 1925. 9. és a spanyol elmebetegügyről ugyanott 38. szám.
9. *Über die Frühveränderungen der Pyramidenzellen nach experimentellen Rindenverletzungen*. Travaux du lab. de rech. biol. Madrid. 24. 1925.
10. *Warum kreuzen sich die zentralen Bahnen des Nervensystems?* Zeitschr. f. Anatomie u. Entwicklungsgesch. 81. 1926.

11. *Über die Nervenendigungen der Knochenhaut.*
U. o.
12. a) *Insulinmastkur bei Nerven- und Geisteskranken.*
Psychiatisch-Neurologische Wochenschrift. 29. 1927.
12. b) *Elme és idegbetegek hízlalása insulinnal.* Orvosi Hetilap. 1928.
13. *Beiträge zur Halluzinationsfrage.* Monatschr. f. Psych. u. Neur. 70. 1928.
14. *Estado actual y reformas proyectadas en el servicio de alienados en Hungría.* Siglo Medico. 1928. Ráth Zoltánnal.
15. *A gerincvelő-daganatok felismerése.* Orvosi Hetilap. 1928.
16. *A schizophrenia kórszövettanáról.* Magyar Orvosi Archivum 1929.
17. *Az ideges reszketés és kezelése.* Orvosi Hetilap. 1929.
18. *Erbliche Verkürzung der Mittelhandknochen und Schizophrenie.* Archiv f. Psychiatrie 87. 1929.
19. *Eidetik und Schizophrenie.* Monatschr. f. Psych. u. Neur. 72. 1929.
20. a) *Ein Fall von Schizophrenie und Brachymetakarpié in einer Familie mit erblicher Fingerkontraktur.* Arch. f. Psychiatrie. 88. 1929.
20. b) *Családi kézközépcsont-rövidülés és serdülésselmezzavar.* Magyar Röntgen Közlöny. 1929.
21. *Kezelhető-e otthon a paralitikus beteg?* Orvosi Hetilap. 1929.
22. *Sarkometastasen in den Caudalnerven.* Archiv. f. Psychiatrie. 90. 1930.
23. *A heredodegenerációról.* Orvosképzés. 1930.
24. *Van-e lucidum intervallum?* Orvosi Hetilap 1930.
25. *A konstitúció jelentősége a központi idegrendszer betegségeiben.* Orvosi Hetilap. 1930.
26. a) *Konstitúció és agybetegségek.* Orvosképzés. 1930.
26. b) *Ennek részlete: Lechner Károly és Szabó József emléke.* Széphalom. 1930.
27. *Ein Fall von Kleinhirnmisbildung.* Archiv f. Psychiatrie. 93. 1931.
28. *Über die Endigungsweise der spinocerebellaren Bahnen.* Zeitschr. f. Anatomie u. Entwicklungsgesch. 96. 1931.
29. *Wilsonsche Krankheit und Kleinhirn.* Arch. f. Psychiatrie 97. 1932.

30. *Dystrophia adiposo-genitalis und Schizophrenie.* Monatschr. f. Psychiatrie u. Neurol. 83. 1932.
31. *Hemiatrophie mit Hemiparkinsonismus.* Deutsche Zeitschr. f. Nervenheilkunde. 127. 1932. Dancz Mártával.
32. *Veseműködés és idegrendszer.* Orvosképzés. 1932.
33. a) *Alterserkrankungen des Nervensystems.* Psychiatrische-Neurologische Wochenschrift. 1933.
33. b) *Az idegrendszer öregkori elváltozásai.* Gyógyászat. 1932.
34. *Zur Kenntnis der Kleinhirnrinde des Kaninchens.* Zeitschr. f. Anatomie u. Entwicklungsgesch. 100. 1933.
35. a) *Wanderungsbehinderung und Lagewechsel der Purkinjezellen.* Zschr. f. d. Ges. Neurol. u. Psych. 146. 1933.
35. b) *A kisagyi Purkinje-sejtek megrekedése és ki-mozdulása.* Matemat. és Természettudományi Értesítő. 1933.
36. a) *Symmetrische Mitbewegungen im Stupor.* Voranmeldung. Psychiatrisch-Neurologische Wochenschrift 1933.
36. b) *Részletes közlés.* Ugyan-ott. 1934.
36. c) *Syncinésies symétriques au cours de la stupeur.* Revue Neurol. 1934.
37. b) *A schizophrenia tüneteinek anatómiai alapja.* phrenie. Zeitschrift f. d. ges. Neurologie u. Psychiatrie. 147. 1933.
37. b) *A schizophrenia tüneteinek anatómiai alapja.* Orvosképzés. 1933.
38. *Atrophia cerebro-cerebellaris cruciata.* Archiv f. Psychiatrie 101. 1934. Dancz Mártával.
39. *Átöröklés és nevelés.* Iskola és Egészség. 1933.
40. a) *Die Endigungweise der olivo-cerebellaren Faserung.* Archiv f. Psychiatrie 102. 1934.
40. b) *Sur les modes de terminaison des fibres olivo-cérébelleuses.* Comptes Rend. de l'Association des Anatomistes. 1934.
41. *A körülírt nagyagyi sorvadás felismerése.* Magyar Röntgen Közlöny. 1934.
42. *A haladottabb kor öröklődő elmebetegségei.* Budapest, 1934.
42. b) *A Pick-féle betegség.* Orvosképzés. 1934. A fenti mű egyik fejezete.
43. *Tonische Halsreflexe bei spastischer Heredodegeneration.* Psychiatr.-Neurol. Wochenschrift. 1934. Benedek Árpáddal.

44. a) *Don Santiago Ramón y Cajal*. Orvosi Hetilap. 1934. 43. sz.
44. b) *Don Santiago Ramón y Cajal*. Folia biologica. 1935. III. kt.
44. c) *Don Santiago Ramón y Cajal*. Deutsche Zeitschr. f. Nervenhk. 1935. 136.
44. d) *Don Santiago Ramón y Cajal*. La casa del médico, Zaragoza. 1935. 14. sz.
45. *Az elmebetegek gyógyintézeti felvétele és kibocsátása*. Jog. 1935. 1. sz.
46. *Az ideg és elmekórtan oktatása*. Orvosképzés. 1935.
47. *Über Frühsymptome der Schizophrenie*. Psych.-Neur. Wochenschr. 1935. 47—48. sz. Joó Bélával.
48. *Az elmebetegségek kezdeti tünetei*. Gyógyászat. 1935. 51. sz.
49. *Anatomische Wesensbestimmung der hereditär-organischen Nerven-Geisteskrankheiten* (Schaffer professzorral együtt). Acta med. scandinav. 75. 1936. 1—171. lap
50. *Die örtliche Verteilung der Gehirnveränderungen bei der Schizophrenie*. Psych.-Neur. Wschr. 1937. 14. sz.
51. *Über die Cytoarchitektonik der Kleinhirnrinde des Hasen*. Z. Anat. 107. k. 1937. (Dr. Argemi-vel együtt).
52. *Histopathologie des Neurons*. Acta-kiadás. 1938. (Schaffer Károlylyal együtt).

Alulírottak tisztelettel ajánljuk a III. osztály B) alosztájába *levelező* tagnak **Dr. VARGA LAJOS**-t, a soproni Rákóczi fiúnevelő-intézet igazgató-tanárát, a Ferenc József-Tudományegyetem c. rendkívüli tanárát, mint zoológust.

Varga Lajos 1890. január 26-án született Désaknán. Középiskolai tanulmányait Deésen, egyetemi tanulmányait pedig Kolozsvárt végezte. A matematika-természettudományi kar hallgatója volt. Zoológiai-biológiai képzését első-sorban Apáthy Istvántól nyerte. Ugyanott szerezte meg a doktori címet és a középiskolai tanári oklevelet is. 1909-től mint napidíjas, majd mint gyakornok dolgozott Apáthy István intézetében. A világháború kitörésekor azonnal bevonult és a 32. honvéd gyalogezred kötelékében 38 hónapot töltött az orosz, illetőleg az olasz harctéren. Vitézségével 7 kitüntetést érdemelt ki.

1917. év nyarán mint tartalékos hadnagyot és okleveles tanárt a honvédelmi minisztérium a soproni honvéd fő-reálba vezényelte. Mint ennek tanárát, később tényleges

tisztii állományba vették át és ma is ott működik igazgató-tanári (alezredesi) rangban.

Szakadatlan és eredményes tudományos munkájának eredményeként a Ferenc József-Tudományegyetem mat.-természettudományi kara 1930-ban *Hydrobiologia* tárgykörből magántanárrá képesítette, 1938-ban pedig az egyetemi rendkívüli tanári címmel tüntette ki.

Dr. Varga Lajos egyéniségében és munkásságában harmonikusan olvadt össze a zoológus-biológus kutató és író a katonai és népszerűsítő íróval. Kisebb-nagyobb közleményeinek, tanulmányainak, népszerű munkáinak és ismertetéseinek száma megközelíti a 300-at, ezért irodalmi munkásságának részletes ismertetésébe nem bocsátkozhatunk bele. Arra szorítkozunk csak, hogy kutatási területeit és az ezeken elért főbb eredményeit röviden ismertessük.

Az osztályunkba való ajánlás szempontjából tekintetbe jövő munkássága három területre terjedt ki: egy állatcsoport rendszertana és elterjedéstana, hazai vizek limnológiája és az erdőtalajok biológiája.

Varga Lajos egészen fiatal korától kezdve a kerekeshégek (Rotatoria) tanulmányozásával foglalkozik. Ebben a tekintetben néhai Daday Jenő örökébe lépett, a nélkül, hogy tanítványa lett volna. Harminc kisebb-nagyobb dolgozatában ismerteti a hazánk különböző vizeiben megfigyelt kerekeshégeket. Kolozsvár és környéke, Szeged és vidéke, a Körösök holtágai, a Nagy és Kis Alföld, a Hanyság, Sopron környékének vizei szolgáltatott anyagot tanulmányaihoz. Különös figyelmet és elismerést érdemelnek azok a tanulmányai, amelyekben a Balaton, a Fertő és a tihanyi Belső-tó kerekeshégeit ismerteti. Újabban a lesenceistvándi és kőszegkönyeki tőzeglápok, valamint a bars megyei mohok állatait tanulmányozta. Dolgozatai azt mutatják, hogy Daday méltó utódja lett, mert rendkívül alapos és pontos munkáival mint ezen állatcsoport szakembere európai nevet vívott ki magának. A legkülönbözőbb vizekben, minden évszakban végzett sokszoros, alapos és lelkiismeretes kutatásainak eredményeképpen hazánk állatvilágát eddig 160 olyan fajjal gyarapította, amely előtte hazánkban nem volt ismeretes és ezeken kívül 8, a tudományra is új fajt írt le. Kutatásaira jellemző az, hogy azok nem egyszerű faunisztikai gyűjtések, illetőleg közlemények, hanem mindig tekintettel van az illető víz életviszonyaira is és ezeket ki-kutatva igyekszik megmagyarázni az illető víz élővilágának időbeli és térbeli eloszlását. Kutatásaiban tehát mindig magasabb szempont vezérli és soha sem veszti el a kapcsot

latot a hydrobiológia és általában a biológia nagy problémáival, sőt mindig ezekre igyekszik vonatkoztatni adatait és megfigyeléseit. Ez a sajátosága egyszersmind szülőanyja munkássága másik területének, a limnológia művelésének.

Magántanári tárgykörének, a hydrobiológiának az édesvizekkel foglalkozó része, a limnológia Varga Lajosnak második nagy munkaterülete. A kerekeshérgékre vonatkozó kutatásai kapcsán mindenkor igyekszik, az adott lehetőségek határain belül, a vizeknek környezeti viszonyait, fizikai és vegyi sajátosságait megfigyelni és kikutatni, úgy hogy dolgozatai csaknem mind egyszersmind ökológiai, limnológiai tanulmányok is. Vagy húsz különböző dolgozatában szolgáltat adatokat a különböző vizek, főképpen a Balaton, a tihanyi Belső tó, a Fertő, a Hanyság stb. limnológiájának ismeretéhez. Sokszor ismétlődő, minden tényezőre kiterjedő aprólékos vizsgálatokkal igyekszik megállapítani a vízi élővilág környezeti viszonyait és ezek hatását az élővilágra. Az évszakos eloszlás, a bioszociológiai sajátosságok, mennyiségi viszonyok stb. nem kerülnek el a figyelmét. Munkássága kiterjed a vizekkel kapcsolatos partok élővilágára is. Ő volt az első, aki hazánkban a vízparti homok (psammon) érdekes állatvilágával foglalkozni kezdett. Tanulmányai közül külön ki kell emelnünk az erdei macsonya (*Dipsacus silvester*) víztartóiban élő állatvilág vizsgálatát (1928), amely eredetiségével, módszereinek önállóságával és egyéni meglátásaival a magyar hydrobiológiai irodalomnak valóságos gyöngyszeme.

Varga Lajos ma európai viszonylatban is ismert, elsőrangú hydrobiológus, aki a tihanyi Magyar Biológiai Kutatóintézetnek állandó munkása. Itt, másrészt pedig a soproni műegyetem növénytani intézetében végzi vizsgálatait. Ismereteit külföldi tanulmányutakkal, kongresszusi részvételekkel is gyarapítja. A Természettudományi Társulat által kiadott *Természettudományi Lexikon*-ban ő írta meg a hydrobiológiai címszavakat és a Természettudományi Társulat *Rauer*-pályázatán már két esetben nyert pályadíjat hydrobiológiai tárgyú munkáival.

Külön kiemelendő Varga Lajosnak az a munkássága, amelyet a *Fertő* felkutatásában fejt ki. Mint soproni lakos, céljául tűzte ki, hogy egy embertől telhető mindenféle viszonylatban kikutatja a Fertő életét. Húsz különböző cikkében és tanulmányában foglalkozik a Fertővel. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy amit a Fertőről ma korszerű színvonalon tudunk, azt Varga Lajos fáradozásának köszönhetjük. A víz fizikai és vegyi viszonyai, évszakos változásai,

az állatélet váltakozása, a halak és halászatuk, a növényzet alakulása stb. mind-mind az ő fáradozása révén váltak ismertté. Varga ma a Fertőnek olyan speciális ismerője, akinek a munkássága messze felülmúlja a Fertő egy részét birtokló osztrákok kutatásait.

Egészen különleges kutatási területe Vargának az *erdőtalajok biológiája*. Tizenhárom tanulmányában foglalkozik a különböző területek (Eberswalde, Tharandt, Schneeberg, Atlas-hegység stb.) erdőtalajának élőlényeivel, különlegesen az egysejtűekkel (Protozoa) és ezek életviszonyaival. Ebben a tekintetben nemcsak itthon, hanem külföldön is úttörőnek tekinthető. Új vizsgálati és tenyésztési módokat dolgozott ki a talajok mikrofaunája számára. Munkáinak erdészeti és általános biológiai szempontból való jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint hogy a norvég erdészeti minisztérium meghívására 1930-ban hosszabb tanulmányutat tett a Lappföldön.

E három munkaterület mellett Varga Lajos érdeklődése a zoológia és biológia csaknem minden területére kiterjed. Éber szemmel figyelni lakóhelye közeli és távolabbi környékének természeti viszonyait és észleleteit számos kisebb-nagyobb közleményben teszi közzé. Neki köszönjük a pézsmapocok (*Fiber zibethicus*) magyarországi szétterjedésének pontos ismeretét. Az idevágó adatokat érdekes életmódtani megfigyeléseivel együtt öt közleményben közölte.

Nagy szakbeli képzettsége, olvasottsága és széles látóköre eredményezi azt, hogy nagyarányú népszerűsítő és ismertető munkásságot fejt ki. A zoológia és biológia külföldi eredményeiről, felfedezésekről, új eszmékről és elgondolásokról számos kis közleménye jelent meg a legkülönbözőbb hazai folyóiratokban. Egyike legszorgalmasabb könyvismertetőinknek. Nagy írói készségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Természettudományi Társulat pályázatán már kétszer nyerte el a kisebbik *Rauer*-díjat, amellyel tudományos tekintetben kifogástalan és jó stílusban írt népszerű pályamunkákat jutalmaznak.

Végül megemlítjük, hogy Varga Lajos kiváló katonai, neveléstudományi és lélektani író. Katonai szakirodalmi pályázaton már kétféle nyert első díjat. Oktatási és irodalmi érdemeiért 1929-ben a honvédelmi minisztertől dícsérő elismerést és oklevelet nyert, 1932-ben pedig legfelsőbb Dícsérő Elismerésben is részesült.

Az elmondottak alapján alulírottaknak az a meggyőződésük, hogy Varga Lajos méltó arra, hogy a Magyar Tu-

dományos Akadémia tagjai közt helyet foglaljon és hogy megválasztatása esetén benne Akadémiánk hasznos és munkás tagot fog nyerni.

Entz Géza r. t.

Zimmermann Ágoston r. t.

Gelei József r. t.

Dudích Endre l. t.

A III. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

Alulírottak a III. osztályba *kültagnak* ajánljuk **dr. GORINI KONSTANTIN**-t, a R. Istituto Superiore D'Agraria di Milano professzorát és bakteriológiai laboratóriumának igazgatóját.

Gorino Konstantin 1865-ben Riviliben született, orvosi kiképzését a páviai egyetemen szerezte, ahol 1890-ben orvosi oklevelet nyert és a következő évben a közegészségi intézetben asszisztens, később magántanár lett, majd Rómában a Közegészségi Intézetben működött. Berlinben Koch Róbert intézetében folytatott bakteriológiai tanulmányokat és ez idő szerint Koch Róbert utolsó még élő tanítványa.

Amidőn 1902-ben Milánóban a Mezőgazdasági Főiskolán az első mezőgazdasági bakteriológiai tanszéket megszervezték, annak élére Gorinit hívták meg, aki e helyen fejtette ki nyugalombavonulásáig, azaz negyedfél évtizeden át, eredményekben rendkívül gazdag működését.

Gorini széleskörű kutatásokat végzett a mikrobiológiának a közegészséget, mezőgazdasági és ipari érdekeket, kiváltképen a tejtermelést és sajtgyártást érintő és gyakorlatilag is fontos munkájával. A kétszázat megközelítő tudományos közleményeinek nagyobbik fele saját kutatásán alapuló munka. Fiatal korától fogva különösen a tej és termékei bakteriológiájának tanulmányozása vonzotta őt különösképen, nemkülönben minden, ami a tej módosulására befolyással van. Még kutatásai kezdetén felfedezte az ú. n. acidoproteolyteknek nevezett baktériumokat, vagyis azokat amelyek a tejet savanyítják, másrészt a kasein savanyú vegyhatás mellett felbontják, azaz oltó enzima hatást fejtenek ki, holott erre eddigi ismeretek szerint lúgos hatás kívántatott. Kimutatta Gorini, hogy ilyen fermentumok más, esetleg kórokozó baktériumok által is

termeltetnek és ezek könnyebb felismerésére egy egyszerű eljárást is vezetett be a bakteriológiai technikába. (Agar-tenyészet, steril tejjel leöntve.) Hosszas kísérletezés foglalkoztatta Gorinit az említett felfedezés nyomán a sajtérés kérdése, melynek terén Gorini Olaszország határain túl is hasznos szolgálatokat tett. Évek hosszú során át foglalkoztatta őt az említett baktériumok erjesztő anyagainak beható tanulmányozása főképen a sajtérés szempontjából és kimutatta, hogy azok nemcsak még alacsony hőfokon (10 C° alatt) is fejlődnek, sőt hogy az általuk termelt ensymák még 0° alatt is, tehát a sajtok áttelelése folyamán is kifejtik hatásukat. Gorini hangsúlyozta, hangoztatta és szorgalmazta tiszta tenyészetek alkalmazásának fontosságát a sajt készítésben, valamint a tejkezelés hygienikus és egyébként is kifogástalan voltát. Ő hívta fel a figyelmet az ú. n. diszgenetikus, azaz olyan tejfeleségekre, melyek feldolgozásra alkalmatlanok éppen azért, mert a fontos baktériumok tenyésztésére nem alkalmasak.

Behatóan tanulmányozta a savanyú (elvermelt) takarmány befolyását a sajt készítésre szánt tej alkalmas voltára vonatkozólag és eljárást ajánlott oly takarmánykezelésre, ami mellett a tehének oly tejet szolgáltatnak, amely a sajtgyártásra annyira káros vajsavtermelő baktériumoktól gyakorlatilag mentes. Kiterjesztette vizsgálatait mind friss, mind konzervált és szárított répaszeletek etetésének befolyására a tejre és azt találta, hogy ilyenkor a tej mindig rothasztó csirákat tartalmaz, ezért mind a sajt készítésből, mind a csecsemő táplálásából kizárandó. Nincs a tej és tejtermékek mikrobiológiájának olyan ága, melyre Gorini kutatásait ki nem terjesztette volna, így a tejben előforduló festéktermelő és hőálló baktériumaival is behatóan foglalkozott; úgyszintén a tejmirigy, a sajtok, nemkülönben a takarmány és ürülék mikroflórájával és ennek befolyásával a tejre és mikrobáira. Sok közleménye jelent meg a tej sterilizálásáról, pasztörözéséről és ilyen tejjel való sajt készítéséről stb.

Gorini a tejtermelés, a tej higiénie, a sajtgyártás körébe vágó mikrobiológia terén egy egész emberöltőre terjedő eredményes kutató munkát fejtett ki, amely őt e téren hazáján messze túl is a legelső szaktudósok sorába emelte. Gorini neve mindenütt ismert, ahol tejgazdasággal a mikrobiológiai vívmányok figyelembevételével foglalkoznak és Gorini mikrobiológiai útmutatásai nyomán dolgoznak. Gorini nevét és hasznos felfedezéseit a külföld nemcsak különböző világnyelveken megjelent nagyszámú közleményből

ismeri, hanem személyes közlés alapján is, amennyiben Gorini nemzetközi kongresszusokon, leginkább mint Itália delegátusa megjelenve, sokszor előadást is tartott.

Gorinit a legutóbbi időkbe is folytatódó tudományos munkásságáért nagyszámú kitüntetés érte a legkülönbözőbb európai és amerikai testületek részéről.

Tekintettel Gorini tudományos munkásságára, amelylyel egyúttal a gyakorlatnak is hasznos újmutatásokkal szolgált, méltányosnak véljük, ha Gorinit, mint velünk barátságban élő nemzetnek kiváló tudós fiát, a Magyar Tudományos Akadémia kültagjának megválasztjuk.

Preisz Hugó r. t.

Marek József r. t.

Manninger Rezső l. t.

Wellmann Oszkár l. t.

Az 1939. évben ajánlott belső tagok névsora:

Bárczi Géza (I/A aloszt.)	4
Békésy György (III/A aloszt.)	54
Gombocz Endre (III/B aloszt.)	66
Hajnal István (II/B aloszt.)	34
Horváth Henrik (II/B aloszt.)	40
Husztai József (I/A aloszt.)	3
Issekutz Béla (III/B aloszt.)	72
Jánossy Dénes (II/B aloszt.)	40
Kaán Károly (III/B aloszt.)	56
Kniezsa István (I/A aloszt.)	6
Manninger Rezső (III/B aloszt.)	58
Marton Géza (II/A aloszt.)	21
Miskolczy Dezső (III/B aloszt.)	83
Nagy Miklós (II/B aloszt.)	36
Navratil Ákos (II/A aloszt.)	14
Neubauer Gyula (II/A aloszt.)	23
Nizsalovszky Endre (II/A aloszt.)	27
Papp Ferenc (I/B aloszt.)	9
Prohászka Lajos (II/A aloszt.)	30
Tóth Zoltán (II/B aloszt.)	38
Tury Sándor Kornél (II/A aloszt.)	32
Tuzson János (III/B aloszt.)	63
Varga Lajos (III/B aloszt.)	87
Zlinszky Aladár (I/B aloszt.)	10

Az 1939. évben ajánlott külső tagok névsora:

<u>Giuliano</u> Balbino (II. oszt.)	42
Battaglini Gyula (II. oszt.)	43
Boreas Teofil (II. oszt.)	44
Fedele Péter (II. oszt.)	46
Freyer János (II. oszt.)	47
Gorini Konstantin (III. oszt.)	91
Huizinga Gellért (II. oszt.)	48
Köprülü Fuat (I. oszt.)	12
Pelliot Pál (I. oszt.)	12
Rodenwaldt Gellért (II. oszt.)	48
Sišić Ferdinand (II. oszt.)	49
Srbik Henrik (II. oszt.)	50
Varga Béla (II. oszt.)	52

B110028

